

Årsrapport 2011

Fylkesmannen i Nordland

Innhold

Kapittel 1 - Om embetet	Side 4
Kapittel 2 - Sentrale politiske føringer	Side 8
Kapittel 3 - Resultatområder	Side 18
Kongehuset	Side 18
Miljøverndepartementet	Side 18
Landbruks- og matdepartementet	Side 23
Kunnskapsdepartementet	Side 35
Statens Helsetilsyn	Side 58
Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet	Side 59
Justis- og politidepartementet	Side 62
Kommunal- og regionaldepartementet	Side 65
Arbeidsdepartementet	Side 69
Helse- og omsorgsdepartementet	Side 72
Samferdselsdepartementet	Side 85
Utenriksdepartementet	Side 86
Kulturdepartementet	Side 86
Fomyings-, administrasjons- og kirke departementet	Side 86
Andre	Side 91
Endringer i årsrapporten	Side 92

Kapittel 1 - Om embetet

1.1 Tilstanden i embetet og fylket generelt

I Nordland kan 2011 oppsummeres med vekst i flere viktige indikatorer for samfunnsutviklingen. For tredje året på rad vokste befolkningen, og flere kommuner enn tidligere, 24 kommuner, hadde netto tilvekst fra 2009-2011. Ved utgangen av fjerde kvartal var innbyggertallet 238.320, en økning på 1040 (0,43 %). Fylket hadde en nettoinnflytting på 202 personer. Selv om flere kommuner enn tidligere har nettotilvekst, forsterkes trenden med at flere unge flytter fra distriktene til sentrumsområder og til kommuner med næringsutvikling.

Det ble satt ny omsetningsrekord med 129,3 mrd, tilsvarende 57 % av omsetningen i Nord-Norge. Sysselsettingen ble rekordhøy, og andelen med høyere utdanning økte. Fylket har høy eksportandel (22 %) med hovedproduktene metaller, laks, hvitfisk og turisme.

Nøkkeltall for sysselsetting

Nordland	Årsgjennomsnitt		2011			
	2010	2011	1. Kvartal	2. Kvartal	3. Kvartal	4. Kvartal
Sysselsatte*	114 000	116 000	114 000	116 000	120 000	115 000
Arbeidsledighet	3 429	3 474	3 785	3 321	3 577	3 213
Arbeidsstokk	117 429	119 474	117 785	119 321	123 577	118 213

Mot slutten av året ble imidlertid fylkets sårbarhet gjennom høy eksportandel merkbar, spesielt med omfattende permisjoner og senere oppsigelser innen solcelleindustrien, og med svekket lønnsomhet innen metallindustrien. Det forventes at økt etterspørsel innenfor bygg og anlegg, helse og omsorg og petroleumsrelaterte næringer i noen grad vil kunne kompensere for jobber tapt innen industri- og finanssektoren. Mange pensjoneringer, mindre tilstrømming av unge til arbeidsmarkedet i fylket og økt kompetansebehov forventes å medføre at kampen om relevant arbeidskraft intensiveres i 2012. Kompetanseutfordringen for små kommuner med negativ befolkningsutvikling og få unge antas å bli mer krevende.

Mange kommuner i fylket har en anstrengt kommuneøkonomi. Ved årsskiftet var 10 kommuner på ROBEK-lista og flere vil kunne havne i økonomisk ubalanse dersom krevende omstillingstiltak ikke gjennomføres. Denne situasjonen krever tett oppfølging fra embetet, og vi merker økte forventninger til veiledning og dialog om nødvendige kostnadsreducerende tiltak.

For embetet vil situasjonen i kommuner med store omstillingsutfordringer i eksportindustrien kunne få konsekvenser. Situasjonen er mest utfordrende i Meløy kommune, der nedleggelse av solcelleproduksjon hittil har medført bortfall av ca. 750 arbeidsplasser. Det fryktes at denne virksomheten vil kunne forsvinner helt, og dermed totalt ca. 900 arbeidsplasser – som tilsvarer hver femte arbeidstaker. Behovet for økonomisk sosialhjelp og andre hjelpetiltak er økende, og forventes å ville innebære behov for faglig veiledning og ekstraordinære skjønnstilskudd fra Fylkesmannen.

Situasjonen i Meløy gir negativ påvirkning for underleverandører i hele Saltenregionen. Eventuell flytting av Forsvarets kampflybase vil kunne bidra til ytterligere svekking av Salten som fylkets mest attraktive vekstområde.

Både for fylket samlet og for lokalsamfunnene, representerer utflytting av ungdom en betydelig utfordring. Vi har fremdeles høyt frafall i videregående skole. Og vi kan konstatere fortsatt og økning i antall meldinger til barnevernet med tilhørende kapasitetsutfordringer med bl.a. betydelige fristoversittelser. Disse utviklingstrekkene krever økt oppmerksomhet, og har resultert i vårt initiativ overfor kommuner og aktuelle samarbeidspartner gjennom satsingen «Vårres unga – vårres framtid». Satsingen er nærmere omtalt i kap. 2.3.

I 2011 fikk Høgskolen i Bodø status som Universitet. På sikt tror vi dette vil ha stor betydning for hele fylket. Nordland har i dag et lavt utdanningsnivå sammenlignet med landet for øvrig. Tradisjonelt har mange av våre ungdommer reist ut av landsdelen for å få sin høyere utdanning, og mange har dessverre ikke kommet tilbake. Forskning viser også at det er en sammenheng mellom hvor du tar din utdanning, og hvor du senere velger å bosette deg. Med et universitet vil kompetansen bli betraktelig styrket, ikke minst på forskningssiden. Med økt forskningsaktivitet vil det være attraktivt for lokalt og regionalt næringsliv å samarbeide med universitetet, slik at status generelt vil øke. Vi tror at dette kan føre til at flere av våre egne ungdommer ønsker å studere i

Nordland, og dermed også i større grad ønsker å bosette seg her. Effekten av dette vil også bli et styrket næringsliv, flere arbeidsplasser og økt bosetting.

Internt i embetet merkes det at summen av krav og forventninger gjennom embetsoppdraget er høyt i forhold til tilgjengelige ressurser. På flere områder er det derfor gitt avviksrappport om oppgaver som ikke kan prioriteres. Økt saksmengde er konstatert innen flere områder, og har vært særlig sterk innen helse. Embetet har prioritert å holde akseptabel saksbehandlingstid, og dermed hatt tilsvarende begrenset mulighet til å bidra på andre områder. Innen helseområdet betyr dette at embetet ikke har funnet rom til å spille noen aktiv rolle i forbindelse med samhandlingsreformen. Stort press fra de ulike sektormyndighetene bidrar også til lite ressursmessig handlingsrom til å fylle rollene som initiativtaker og samordner.

(Kilder: SSB og Indeks Nordland 2012)

1.2 Ressursbruk og andre økonomiske forhold

Nøkkeltall

Fylkesmannen hadde i 2011 en total omsetning på om lag 371 millioner kroner. Den betydelige reduksjonen fra året før kommer av at alle barnehagetilskudd er overført til kommunene fra og med 2011. Egen drift på kapittel 1510 utgjorde i overkant av 79,5 millioner kroner inkludert refusjoner.

Andre store poster i 2011:

- Kap. 0225 Tilskudd til opplæring av barn og unge i statlige asylmottak, 14,7 mill.
- Kap. 0226 Kvalitetsutvikling i grunnskolen og videregående skole, 16,2 mill.
- Kap. 0621 Sosiale tjenester og tiltak for vanskeligstilte, 8,8 mill.
- Kap. 0763 Kommunalt rusarbeid, 19,2 mill.
- Kap. 0822 Opplæring i norsk og samfunnskunnskap voksne innvandrere, 114 mill.
- Kap. 0854 Kommunalt barnevern, 12,5 mill.
- Kap. 1427 Driftsutgifter direktoratet for naturforvaltning, 14,4 mill.
- Kap. 1427 Rovvilterstatning, 20,7 mill.

Rammeutfordringer

Embetet er utsatt for konkurranse når det gjelder lønn fra andre virksomheter, ikke minst statlige. Dette bidrar til å øke lønnsandelen i forhold til totalt budsjett og minsker dermed vårt handlingsrom. Underdekning i forbindelse med rammeoverføring fra fremmedkapittel til kap 1510 og til tider mangelfull lønns- og priskompensasjon bidrar i samme retning og gjør at embetet etterhvert har fått et rammeproblem og et misforhold mellom aktivitet (les: antall ansatte) og budsjett.

Departement	Kap1510	Fagdep
Miljøverndepartementet	kr 11 399 868,00	kr 5 770 155,00
Landbruks- og matdepartementet	kr 11 225 116,00	kr -15 658,00
Kunnskapsdepartementet	kr 6 929 619,00	kr 830 349,00
Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet	kr 2 864 464,00	kr 135 421,00
Justis- og politidepartementet	kr 3 918 266,00	kr 198 574,00
Kommunal- og regionaldepartementet	kr 3 330 122,00	kr -10 304,00
Arbeidsdepartementet	kr 1 423 392,00	kr 1 408 228,00
Helse- og omsorgsdepartementet	kr 11 062 530,00	kr 3 653 183,00
Andre	kr 27 350 149,00	kr 0,00
Sum:	kr 79 503 526,00	kr 11 969 948,00

1.3 Risikostyring

Embetet har i 2011 utviklet og implementert bedre gjennomgående prosedyrer for risikostyring. Gjennom virksomhetsplanleggingen foretas det i fagavdelingene en vurdering av sannsynlighet for at resultatmål ikke blir

nådd, og konsekvensene av slike avvik. Tilsvarende vurdering foretas av administrasjonsavdelingen for virksomhetskritiske funksjoner, herunder informasjonssikkerhet. De avdelingsvise risikovurderingene oppsummeres gjennom et eget skjema, med beskrivelse av aktuelle risikodempende tiltak. Den oppsummerte risikovurderingen behandles i ledergruppen hvert tertial.

Gjennom arbeidet med Strategisk plan (jf 1.4) ble det foretatt en risikovurdering på overordnet nivå. Her ble to områder identifisert med høy risiko. Det første er tap av kompetanse som kan true vår kjernefunksjon som myndighetsutøver og veileder. Sannsynligheten er vurdert som liten, men konsekvensen vil være alvorlig. Som tiltak må vi unngå at sannsynligheten øker gjennom god personalpolitikk for å rekruttere og beholde kvalifiserte medarbeidere. Som andre område med høy risiko vurderes ressursknapphet som medfører at vi ikke kan imøtekomme eksterne forventninger til oss. Viktigste tiltak er tydelig prioritering av oppgaver, samt effektiv utnyttelse av kompetanse og teknologi.

1.4 Helhetlig og strategisk ledelse

Helhetlig og strategisk ledelse

Embetet har vurdert lederutviklingsprogrammet som et nyttig bidrag til videreutvikling av helhetlig og strategisk ledelse. Spørreundersøkelsen til ordførere og rådmenn ble fulgt opp på kommunekonferansen i 2010, med spesielt fokus på vår rolle og dialog med kommunene innen arealforvaltning. Temaet ble satt på dagsorden fordi tilbakemeldingene gjennom undersøkelsen pekte på dette som et viktig forbedringsområde. Kommunene ble invitert til å formidle sine erfaringer i møte med nasjonale krav og retningslinjer. Vi vurderer drøftingen på konferansen som konstruktiv og nyttig. Som et resultat av drøftingen på konferansen, legger vi nå opp til et mer aktivt samarbeid tidlig i planprosessen, og har forventning til at dette vil redusere behovet for innsigelser til planer i høringsfasen.

I medarbeiderundersøkelsen varierte tilbakemeldingene relativt mye mellom avdelingene. Oppfølging med fokus på bedre personalledelse var likevel et fellestrekk, og som bl.a. er fulgt opp gjennom ledersamtalene med avdelingsdirektørene. Registrerte avvik med hensyn til årlig tilbud om medarbeidersamtaler lukket.

Gjennom lederutviklingsprogrammet hadde vi stor oppmerksomhet rundt ledergruppens effektivitet. Tre oppfølgingstiltak er iverksatt. For det første er det utarbeidet et eget skjema for månedssrapportering til ledermøtet for å målrette og effektivisere rapporteringen. Dernest har vi lagt vekt på at avdelingslederne i større grad får ansvar for å forberede saker for behandling i ledergruppa. Dette har virket positivt for å styrke helhetlig lederskap. Til slutt har vi utarbeidet en møteplan som gir bedre struktur på møtene, ved å klassifisere sakene og med en tidsplan som skal sikre nok tid til drøfting og mindre tid til ren informasjon.

Strategisk ledelse har stått sentralt i 2011 gjennom utvikling av en Strategisk plan. Her har hele ledergruppen vært sterkt involvert, og med et eget arbeidsutvalg utgått av ledergruppen. Dessuten har avdelingene og tillitsvalgte vært aktive deltagere i prosessen, og dermed mener vi at visjon og strategier er godt forankret i hele organisasjonen.

1.5 Andre forhold

Innkjøp

Embetet ivaretar innkjøpsfunksjonen gjennom å ha en rådgivende stilling i administrasjonen. Åpne eller begrensede anskaffelser over kr. 100.000,- blir hovedsakelig publisert gjennom elektronisk innkjøpssystem (Merccell). Vi oppfyller krav om å ta miljøhensyn ved innkjøp.

Lærlinger

Vårt embete har i 2011 hatt en pågående prosess for å få tilsatt lærling innen kontorfaget. Etter at vi mottok søknad og avholdt en samtale/intervju med kandidaten, gikk vi til tilsetting og klargjøring av mottak av kandidat. Dessverre trakk kandidaten seg på høsten 2011. Det er vårt mål å få tilsatt lærling innen kontorfaget i løpet av 2012.

Det har blitt vurdert muligheten av å ta inn lærling i fagområde IKT, men grunnet store IKT-relaterte omlegginger i 2011 var det ikke kapasitet til dette.

Inkluderende arbeidsliv

Samlet sykefravær, egenmeldt og legemeldt, var 4,3 % i 2011. Gjennomsnittlig pensjonsalder var 66,5 år. For mer utdypende omtale, se resultatområde 98.1.

Samisk språk

I Nordland har vi tre samiske språk; nordsamisk, lulesamisk og sørsamisk. Tysfjord kommune inngår som den eneste kommunen i forvaltningsområdet for samisk språk med Lulesamisk. Fylkesmannen har ikke registrert å ha mottatt henvendelser fra kommunen på samisk, men har vært sårbar ved at vi ikke har hatt medarbeidere i 2011 som behersker språket.

Vi har ikke prioritert utarbeidelse av en samisk kommunikasjonsstrategi i 2011. Det er en åpenbar svakhet ved dagens nettside at den bare inneholder begrenset informasjon på nordsamisk, og ingen informasjon på de to øvrige samiske språk. Etter vår vurdering må dette problemet løses gjennom den nye felles nettportalen som er under utvikling, og vi er innstilte på å bidra i dette arbeidet.

Miljøledelse

Vi ble sertifisert som Miljøfyrtårn i desember 2011. Miljøfyrtårnstiftelsens miljøledelsessystem er dermed integrert i virksomheten de påfølgende 3 år, og vi tar sikte på resertifisering etter dette.

Fylkesmannens kontor

Embetet var preget av høy aktivitet i 2011. Totalt er det nå ca 160 ansatte ved embetet. Det ble foretatt 36 tilsetninger i 2011, hvorav 5 er knyttet til de nye nasjonalparkstyrene. Etablering av nasjonalparkstyrene i 2011 har vært en utfordring, både fordi styrene har representert en helt ny og uprøvd forvaltningsmodell og fordi lokaliseringen skulle skje i områder med til dels fraværende teknologisk infrastruktur.

Vergemål

I forbindelse med ny vergemålsordning har det vært arbeidet med lokalisering av den nye enheten. En mulighetsstudie har vært gjennomført med bistand fra arkitektfirmaet Hartmann Prosjektering og danner grunnlag for videreføring og konkretisering i 2012.

Kapittel 2 - Sentrale politiske føringer

2.1 Generelle samordningsoppgaver. Fornyning av offentlig sektor

Samordning og kommunedialog

Fylkesmannen legger stor vekt på sin samordningsrolle i forhold til kommunene. Denne rollen ivaretas gjennom god kommunedialog både når det gjelder samlinger for hele fylket og med regionrådene.

Like viktig er også de mange møtene embetet har med enkeltkommuner der problemstillinger og utfordringer både av nasjonal og lokal karakter blir tatt opp og drøftet. Ofte gir denne dialogen ideer om mulige prosjekter sett i sammenheng med nye utfordringer og nye krav som følge av demografiske endringer og økte forventninger om kvalitet i tjenestene. Særlig interessant er det at kommunene selv i flere sammenhenger påpeker interkommunalt samarbeid som en aktuell løsning innenfor flere sektorer der ressurser og fagkompetanse kan være problematisk.

Gjennom den årlige kommunekonferansen for ordførere og rådmenn får vi videreformidlet aktuell statlig politikk, samtidig som det blir gitt tilbakemeldinger fra kommunene på sentrale samfunnsområder med utgangspunkt i situasjonen i Nordland. Fokus denne gangen var særlig rettet mot nasjonale forventninger, planstrategier og arealpolitiske utfordringer i sammenheng med ny plan- og bygningslov, bosetting og integrering, miljø- og samfunnsansvar ved offentlige anskaffelser, etiske utfordringer, likestilling i kommunal sektor og status for innføring av samhandlingsreformen.

Samarbeid med regionale statsetater - statlig tilsyn

Vi har et godt samarbeid med statsetatene i ulike sammenhenger. Det arrangeres årlig en fellessamling for alle regionale statsetater for gjensidig erfaringsutveksling og nettverksbygging. I år var det særlig oppmerksomhet mot nordområdesatsing og nordområdestrategi. Også må nevnes forsvarets fokus i nord - med tilhørende utfordringer og utvikling i sivilmilitært samarbeid.

Vi er opptatt av at tilsynsvirksomheten skal bli mer rasjonell og effektiv. Det er derfor viktig å tilrettelegge for gode rutiner og dialog mot de andre tilsynsorganene og mot kommunene. Det ble derfor arrangert en samling for kommunene der det bl.a. ble redegjort for statens tilsynsvirksomhet, rammeforutsetninger og erfaringer. Sentrale aktører var her Helsetilsynet, Mattilsynet og Arbeidstilsynet. Det ble også tatt opp hvordan samspeillet mellom forvaltningsrevisjon og statens tilsyn kan forbedres og videreutvikles.

Lovforståelse og veiledning

Vi bruker mye ressurser og prioriterer høyt veiledning mot kommunene når det gjelder tolkninger og lovforståelse på ulike sektorområder. Særlig kan nevnes mange henvendelser rundt spørsmål om habilitet i saksbehandling og kollegiale organer. I tillegg kommer generell veiledning omkring sentrale saksbehandlingsregler. Forståelse av bestemmelsene i "Offentleglova" er stadig et aktuelt tema. I tillegg står Fylkesmannen jevnlig som arrangør av kurs og konferanser rettet mot ansatte i den kommunale forvaltningen.

Mange kommuner i ROBEK

Nordland har et uforholdsmessig høyt tall av kommuner som er registrert i ROBEK (Register for ubetinget godkjenning og kontroll). Ved utgangen av året var antall ROBEK-kommuner 10. Ved utgangen av 2009 var tallet 11, mens tilsvarende tall for 2010 var 9. Vi har god dialog med disse kommunene og er aktiv med å kreve en forpliktende plan som skal vise hvordan kommunen skal komme i økonomisk balanse.

På bakgrunn av det høye tallet med ROBEK-kommuner i fylket, igangsatte vi – i samarbeid med Vesterålen Regionråd og KS Nordland – et utredningsarbeid for å se på mulige årsaker til at så mange kommuner var oppført i registeret. Undersøkelsen ble gjennomført av Econ Pöyry. *Et av funnene var at flere folkevalgte mente å ha for liten kompetanse når det gjelder forståelse av kommunale regnskaper og prinsipper for kommunal økonomistyring.* Som en konsekvens av dette har Fylkesmannen fått utarbeidet en "Veileder i økonomistyring for folkevalgte". Denne er blitt svært godt mottatt og vil bli brukt av Fylkesmannen i et opplegg for "Folkevalgtopplæring" mot kommunene i 2012.

Lokal omstilling og fornying

Fylkesmannen stimulerer til lokal omstilling og fornying ved å gi skjønnsmidler til prosjekter i kommunene. Vi

oppfordrer også kommunene jevnlig til å komme med innspill til prosjektsøknader som legger til rette for interkommunale løsninger på ulike tjenesteområder. For 2011 hadde vi særlig påpekt at prosjekter med en tjenesteproduksjonsmessig gevinst ville bli prioritert. Det samme gjaldt prosjekter i tilknytning til "Samhandlingsreformen". Dette ble fulgt opp av kommunene.

For videreformidling av den erfaring kommunene har gjort når det gjelder omstilling og fornying på ulike sektorer, har vi etablert en «[Prosjektbase](#)» på vår internettside. Her kan man se hva de enkelte kommuner har oppnådd av resultater etter at prosjektene er ferdigstilt. Dette innebærer da også at vi stiller krav til tilbakerapportering på bruk av tildelte skjønnsmidler i det enkelte tilfelle. Gode prosjekter vil bli fremholdt som eksempel til etterfølgelse.

Samarbeid med Fylkeskommunen og KS

Vi opplever samarbeidet og dialogen med fylkeskommunen og KS Nordland som svært god og konstruktiv. Vi deltar aktivt i hverandres prosjekter og har god faglig kontakt.

Nå det gjelder markedsføring av nye bestemmelser i plan- og bygningsloven – og da på plansiden – har fylkeskommunen og Fylkesmannen samarbeidet om et felles opplegg mot kommunene i form av regionale konferanser. Her er det redegjort for nasjonale forventninger og planstrategier og hvordan kommunene skal forholde seg til disse i den videre kommuneplanlegging. Vi har kontinuerlig fokus på hvordan det kan skapes "ny giv" for mer helhetlig og funksjonell kommuneplanlegging i Nordland.

"Ungdom i svevet"

Prosjekt "Ungdom i svevet" ble avsluttet i 2011 og sluttrapport, magasin og en rekke artikler foreligger. Se nettstedet www.ungdomisvevet.no

Arbeids- og velferdsdirektoratet i samarbeid med Helsedirektoratet, har vurdert erfaringene fra prosjektet "Ungdom i svevet" som særdeles verdifulle og viktige og har derfor bedt Fylkesmannen i Nordland i samarbeid med Universitetet om å påta seg oppgaven med å organisere videreføring av kunnskap og erfaringer som en del av en nasjonal satsing for å styrke arbeidet med utsatt ungdom i kommunene.

Oppreisningsordning tidligere barnevernsbarn

Siden 2009 har Fylkesmannen arbeidet med å få etablert en oppreisningsordning for tidligere barnevernsbarn og spesialskoleelever i Nordland. Den endelige modellen ble presentert kommunene i begynnelsen av mai 2011 og ved utgangen av året hadde vi mottatt positive vedtak fra 34 kommuner. Etter nyttår har 7 kommuner kommet til slik at 41 kommuner har besluttet å delta.

Fylkesmannen har tildelt skjønnsmidler til drift av ordningen. Det er Nordland fylkeskommune som skal ha det praktiske ansvaret for ordningen og fylkeskommunen har lyst ut stillinger til sekretariat. Arbeidet med å oppnevne medlemmer til oppreisningsutvalget er startet og forhåpentligvis vil en kunne åpne for søknader utpå våren 2012.

Handlingsplan for miljø- og samfunnsansvar i offentlige anskaffelser

Fylkesmannen har ledet styringsgruppen for arbeidet som i Nordland ble avsluttet i 2011 med Nordland fylkeskommune som knutepunktansvarlig. Styringsgruppen har ellers bestått av fylkeskommunen ved fylkesrådsleder og fylkesøkonomisjef, NHO, KS og LO. Egen prosjektansvarlig har vært tilsatt av fylkeskommunen. Styringsgruppen behandlet på sitt siste møte fylkeskommunens utkast til evalueringsrapport til DIFI som oppdragsgiver, og gav sin enstemmige tilslutning til denne. Fylkesmannen viser derfor til denne rapporten.

Etter vår vurdering har oppdraget vært noe utydelig, særlig gjelder dette arbeidsfordelingen mellom DIFI og de regionale knutepunktene overfor statlige etater. Både knutepunktet og Fylkesmannen har derfor særlig prioritert å stimulere til bedre oppfølging i kommunene gjennom å sette temaet på dagsorden på kommunekonferansen i 2011, gjennom veiledning, konkret rådgivning, og ved å invitere til søknader om skjønnsmidler til å støtte utvikling og implementering av anskaffelsesstrategier som bedre ivaretar miljø- og samfunnsansvar.

2.2 Velferd, helse og personlig tjenesteyting

Samarbeid med NAV

Fylkesmannen, Nav Nordland og KS samarbeider både på styringsnivå og fagnivå. På ledernivå ivaretas samarbeidet i Samarbeidsforum som ble opprettet i etableringsperioden for Nav-reformen. Målsetting er å sikre en helhetlig styring og oppfølging av tjenesteytingen ved de lokale Nav-kontorene, samt å sikre nødvendig koordinering av ulike kompetansetiltak rettet mot Nav-kontorene.

I 2011 ble det inngått samarbeidsavtale mellom Fylkesmannen i Nordland og Nav Nordland om kvalifiseringsprogrammet (KVP). KVP er tema på alle møtene i Samarbeidsforum. Det har vært gjennomført 4 møter i 2011 hvor fokus har vært samhandling i partnerskapet, fagutvikling, KVP og gjensidig rapportering. Samarbeidsforum har vært en tjenlig arena for å støtte opp om hverandres oppdrag, strategier og samkjøring av aktiviteter relatert til drift av Nav-kontorene i Nordland.

Deltagerantall er mye lavere enn forventet og resultatoppnåelse dårligere enn for landet for øvrig. Fylkesmannen og Nav fylkesledd har gjennomført møter med noen prioriterte kontorer, med fokus på sikring av at de som fyller vilkårene får tilbud om kvalifiseringsprogram og for å fokusere på kvalitet i arbeidet. Vi vil ha møter med de resterende prioriterte kontorene i 2012, til sammen seks kontorer. Hvilke kontorer som er aktuelle for slik oppfølging videre i 2012, vurderes fortløpende.

Samarbeidet med Nav Nordland vurderes som godt, men der er fortsatt utfordringer med å få beslutninger etter møtene i Samarbeidsforum implementert i fylkesleddet for øvrig. Det vises til kapittel 3, punktene 73.2 og 73.3.

Forumet har i 2011 vært ledet av Nav Nordland, som også har vært sekretariat.

Nav Nordland gir ut en månedlig publikasjon «Nyhetsbrev fra Nav Nordland». Fylkesmannen har vært bidragsyter med fokus på de kommunale tjenestene ved Nav kontorene.

Saksmengde helse

Også i 2011 økte saksmengden betydelig på områdene førerkortsaker, særfradragssaker og klagesaker. Sammenlignet med 2010 økte førerkortsakene med en femtedel (til 2066 saker), antall særfradragssaker ble tredoblet og rettighetssakene femdoblet. I tillegg har det over tid vært en jevn volumøkning på våre saksområder, uten at vi er tilført ekstra ressurser. I brev av 10.06.11 informerte vi HOD om at det med dagens ressurser ikke er mulig å gjennomføre alle oppgavene i departementets embetsoppdrag og tildelingsbrev. Dette reflekteres også i årsrapportens kapittel 3.

Det vises for øvrig til tildelingsbrev fra FAD for 2012, side 13, hvor det fremgår at HOD er innforstått med at fylkesmannsembetene har hatt en betydelig oppgaveøkning innen helseområdet de senere år, uten at de er tilført mer ressurser.

Psykisk helse

Det har vært vanskelig å følge opp kommunene etter at opptrappingsplanens virketid er over. Vi ser en tendens til nedprioritering av lavterskeltilbud og tjenester, eller at dette helt fjernes fra kommunalt budsjett. Vi har ikke ressurser til å besøke kommunene i Nordland så ofte som før. Kommunebesøk er imidlertid en arbeidsform som har klar effekt, spesielt i "problemkommuner". Både primær- og spesialisthelsetjenesten mangler kompetanse med hensyn til eldre og psykisk helse, så vel som eldre og rus; områder vi ser gir stadig større utfordringer.

Omsorgstjenester

Det har skjedd en kompetanseheving på områdene demens og ernæring. Det er satset spesielt på kompetanseheving innenfor grunnopplæring demens ABC. Vi ser videre at arbeidet med utviklingssenter for sykehjem gir mange positive ringvirkninger i form av kompetanseheving, metodeutvikling o.a. Det er laget en satsingsplan for 2012-13 som vi følger opp.

Vi løser oppgaver gitt i embetsoppdraget ved kommunebesøk, regionale samlinger og kompetansehevende samlinger. For å nå målene i omsorgsplanen, har vi god erfaring med å søke samarbeid med etablerte pleie- og omsorgsnettverk i kommunene, demensnettverk og med RKK.

Rus

For mellomstore og små kommuner er nettverksbygging et nyttig redskap for kompetanseheving og erfaringsutveksling. Våre økonomiske rammer begrenser imidlertid muligheten til å bidra i dette arbeidet.

Pasientrettighetsloven kap. 4 A

Fylkesmannen har over tid gjennomført ulike opplæringstiltak overfor aktuelt kommunalt personell innenfor kap. 4 A i pasientrettighetsloven. Vi har sett effekt av dette arbeidet i form av en markant økning av tilsendte vedtak.

Det er generelt meget vanskelig å måle effekt av vårt arbeid på mange områder. Vi har ikke hatt ressurser til å gjøre brukerundersøkelser.

2.3 Oppvekst, barnehager, utdanning og likestilling

Tverrsektorielt samarbeid om barn og unges oppvekst

Embetet har i 2011 videreført sitt *Forum for barn og unge*. Kjernen er de tre avdelingene som har tydeligst definerte oppgaver om barn og unges oppvekst i sine embetsoppdrag; sosial og familie-, helse- og oppvekst- og utdanningsavdelinga. Forumet har samarbeidet om en større satsing på barn og unge både internt i embetet og eksternt i fylket. Satsingen har utgangspunkt i Sjumilssteget og har fått navnet «Vårres unga – vårres framtid». I dette arbeidet vil vi kunne hjelpe kommunene med å konkretisere artiklene i barnekonvensjonen, gi råd og motivere til samarbeid mellom tjenester og ulike institusjoner som arbeider med barn og unge.

Vårres unga – vårres framtid handler om å iverksette FNs barnekonvensjon i kommunene i Nordland og har som mål:

- Bedre og mer samordnede tjenester til barn og unge i Nordland
- Forebygge problemer og sikre god helse

Det er utarbeidet plan og strategi for satsingen slik at kommunene skal kunne samle og systematisere informasjon om egen oppfølging av barnekonvensjonen. Det er valgt ut 10 artikler. Til disse er det utarbeidet til sammen 50 kontrollspørsmål for kartlegging og senere en analyse av tjenestetilbudet. Kommunenes tilstandsrapporter sammenfattes av Fylkesmannen og vil danne grunnlag for det arbeidet som skal skje i den enkelte kommune og/eller region med eventuelt oppfølging fra vår side.

Arbeidet ute i kommunene startet opp høsten 2011, gjennom møter i regionrådene der Fylkesmannen selv deltok og presenterte satsingen. Dette for å sikre politisk og administrativ forankring. Pr i dag mangler det møter i to regionråd. Kommunene jobber tverrfaglig og tverrsektorielt med kartleggingen. I disse arbeidsmøtene har det vært stor entusiasme. Neste steg er analyse og igangsetting av tiltak kommunalt. Dette er et arbeid som embetet vil følge opp og støtte i 2012.

De tre hovedavdelingene i arbeidet avholder også kommunedialogmøter. Alle avdelingene reiser sammen til kommunene. Hovedinnholdet her er forebyggende arbeid omkring rus, ernæring og psykisk helse.

I tillegg har Oppvekst- og utdanningsavdelinga og Sosial- og familieavdelinga gjennomførte to samarbeidsmøter med Bufetats fosterhjemstjeneste i Bodø om temaet «God skole er godt barnevern». Det er et stort behov for informasjon på feltet, og ønske om videre arbeid ut mot kommunene. Vi er imidlertid avhengig av at Bufetat prioriterer og tar initiativ til eventuelt videreføring.

Barnevern, jf. kap. 45.1

Oppfølging av kommuner, tilsyn og klager

I 2011 som i tidligere år har mange av de største kommunene i Nordland hatt betydelige utfordringer med å overholde frister, utarbeide tiltaksplaner/omsorgsplaner og å følge opp fosterhjem. Bodø kommune ble i 2010 gitt pålegg etter kommuneloven § 60 d på grunn av lovstridige forhold. Fylkesmannen fulgte opp kommunen i 2011, både gjennom møter med kommuneledelsen og månedlige statusrapporteringer fra barneverntjenesten. Vi vil fortsatt følge opp kommunen, da forholdene som lå til grunn for pålegget er ennå ikke rettet opp. Flere andre kommuner er også fulgt opp gjennom tilsyn, rapporteringer og møter. Det ble gjennomført systemrevisjoner i tre kommuner i løpet av året.

I 2011 mottok Fylkesmannen 13 klager over enkeltvedtak i den kommunale barneverntjeneste, samt 86 saker hvor det ble opprettet tilsynssak overfor kommunen. Klager på enkeltvedtak ligger på omtrent samme nivå som tidligere år, mens antall tilsynssaker har økt med over 50 % fra 2010 til 2011.

Barneverninstitusjoner

Rutinemessig tilsyn med barneverninstitusjonene ble gjennomført i samsvar med kravene i barnevernloven. På

grunn av vakanser i flere stillinger deler av året ble det ikke gjennomført systemrevisjoner ved barneverninstitusjonene i 2011. Vi behandlet i 2011 6 klager angående bruk av tvang i institusjonene.

Statlig satsing på kommunalt barnevern

Kommunene i Nordland søkte til sammen om 51,7 stillinger fra den statlige satsingen på kommunebarnevernet. Fylkesmannen hadde 21,5 stillinger til fordeling. Høsten 2011 var alle stillingene besatt, og med et unntak medførte de en reel styrking av barneverntjenestene. Kommunen der den tildelte stillingen ikke umiddelbart medførte en reell styrking av tjenesten ble fulgt opp. Det ble i tillegg fordelt nesten 2 millioner til kompetansehevende tiltak.

Fylkesmannen har i liten grad sett konkrete resultater av styrkingen ennå, men mange av stillingene hadde ved årets utgang vært besatt ett halvt år eller mindre. Gjennom de halvårslige rapporteringene og kvartalsvis innsendingene av kontrollskjema ser vi at mange kommuner fremdeles har mange og lange fristoversittelser, manglende omsorgs- og tiltaksplaner og for dårlig oppfølging av tiltak. Det forventes at styrkingen av tjenestene vil gi større synlig effekt i 2012, selv om kommunenes søknader kan tyde på at det er behov for ennå flere stillinger for å sikre forsvarlig ivaretagelse av oppgavene.

Barnehage

Også i 2011 har alle kommunene i Nordland klart å innfri retten slik den er definert. Overgangen til rammefinansiering har stort sett gått greit, men vi ser at noen kommuner strever med å finne et reelt grunnlag for tildeling av tilskudd til private barnehager. Vi har i den forbindelse hatt mange henvendelser, både fra kommuner og private barnehager. Vi har også hatt flere klager på området enn tidligere. Informasjons- og veiledningsarbeidet har vært krevende fordi retningslinjene tolkes ulikt. Internt hos oss har vi brukt både pedagogisk, juridisk og økonomisk kompetanse i veiledningsarbeidet. Vi har også informert om emnet på fagdager, og vil fortsette med dette informasjonsarbeidet i 2012.

Tilsynet er vesentlig styrket, ikke bare i omfang, men også ved at oppfølgingen av tilsynene er forsterket. Her har veiledning i etterkant av tilsynene hatt en sentral plass. Fremdeles er det avvik i de fleste kommuner, og vi ser at tilsyn er en god metode for å bevisstgjøre kommunene som barnehagemyndighet slik at de blir mer aktive i sin rolle.

I 2011 avsluttet vi arbeidet med den nasjonale rekrutteringsstrategien, men har fortsatt samarbeid med KS og UH-sektoren i fylket for oppfølging. Spesielt har vi et godt samarbeid med KS, og koblingen med veiledning av nyutdannede førskolelærere har i dette samarbeidet blitt formalisert og forsterket og videreføres i 2012.

Utdanning

Tilsyn og regelverksetterlevelse har vært hovedoppgaven på opplæringsområdet også i 2011. Vi har jobbet videre med å øke kvaliteten på eget arbeid, og har brukt mye tid på kompetanseheving av medarbeiderne, både når det gjelder metode, regelverkstolking og det pedagogiske innholdet i de ulike tema.

Sentralt i vårt tilsynsarbeid har vært å få større likhet i gjennomføring. De ulike tilsynsteamene har derfor jobbet mye sammen i planleggingen av tilsynsbesøkene, og i etterkant har erfaringsdeling med tanke på videre utvikling blitt vektlagt. Erfaringene fra det felles nasjonale tilsynet er gode med hensyn til kvalitetsheving på området.

Elevenes psykososiale miljø har blitt satt på dagsorden, ikke bare på de skolene som har hatt tilsyn, men også på andre skoler i kommune og regionen. I etterkant av tilsynene har vi gjennomført mye veiledning i form av samlinger for lærere, rektorer og skoleeiere. Disse har blitt godt mottatt. Vi har gjennomført flere egen initierte tilsyn på kapittel 5, spesialundervisning. Vi har samme erfaring med dette tema. Stor etterspørsel av veiledning og vilje i kommunene til å utvikle eget arbeid på området.

Vi har også hatt fokus på kommunenes regelverksetterlevelse, både i forbindelse med utvalg av tilsynsobjekter, men også i form av veiledning der vi ser at vi har hatt mange klagesaker. Vi har avholdt regelverkssamlinger både sentralt i fylket og ute i mindre regioner der vi har hatt muligheter til også å nå skolenivået. Kommunene prioriterer disse samlingene høyt. Vi har bred deltakelse fra de fleste kommunene, og de vurderer samlingene som svært nyttige. Vi opplever også at etterspørselen på vår kompetanse har økt som følge av samlingene.

Det har i 2011 ikke vært avholdt samlinger for skolefagligansvarlige på kvalitetsutviklingsverktøyet. Dette fordi vi avholdt slik samling sent i 2010. Vi ser imidlertid at det er et kontinuerlig behov, slik at dette vil bli prioritert i 2012. Fylkesmannen koordinerer også arbeidet i GNIST-samarbeidet. Partnerskapet har valgt å legge hovedinnsatsen på veiledning av nyutdannede. Fremover vil det også være behov for å forsterke

rekrutteringsarbeidet.

På etter- og videreutdanningsområdet har vi fremdeles utfordringer med å få opp deltakelse fra alle kommunene. Selv om systemet ble lagt om slik at det var mulig å søke på tilbud på utdanningsinstitusjoner nærmere kommunen, ser det ut som at det fremdeles blir for store utgifter for den enkelte kommune. Kommunene har også meldt tilbake om at de synes det er beklagelig at etterutdanningsmidlene er redusert.

Likestilling, innvandring og statsborgerseremonier.

Fylkesmannen har i 2011 hatt et større fokus på likestilling enn tidligere år, jf. rapportering på resultatområde 48. Det gjelder både internt i embetet og i dialog med kommunene. På vår konferanse for alle kommuner i april var likestilling et sentralt tema hvor kommunenes ansvar ble belyst. Likestillingssenteret bidro med sin kompetanse, og har vært en viktig samarbeidspart i oppfølgingen. Internt i embetet har fokus vært kompetanseheving for sentrale ansatte med tanke på ytterligere styrking i 2012.

Vi har alltid hatt bare én statsborgerseremoni i Nordland. Vi ser imidlertid at vi ikke klarer å øke deltagelsen vesentlig (selv om det var en fin økning i 2011). Vi vurderer derfor å avholde to seremonier på ulike steder i fylket i 2012.

2.4 Arealdisponering og byggesaker

Overordnet om planarbeid

Fylkesmannen i Nordland har i samarbeid med fylkeskommunen, arrangert regionale plankonferanser for kommunene som en del av opplæring i ny plan- og bygningslov med vekt på kommunale planstrategier. I dialogen med kommunene og fylkeskommunen i forbindelse med planprosesser formidler Fylkesmannen statlig politikk. For å sikre best mulig samordning av arbeidet, deltar Fylkesmannen i det regionale planforum hvor regionale statsetater og fylkeskommunen sitter.

Ved analyse av KOSTRA-data og plandata, ser vi at kommunene i ulik grad følger opp egne overordnede arealplaner. Noen kommuner gir svært få dispensasjoner, mens i andre kommuner skjer det meste av arealdisponering etter dispensasjoner. Det kan se ut som dette delvis er uavhengig av kommunestørrelse. Det kan se ut som at kommuner med lang plantradisjon er flinkere å følge egne planer enn kommuner som har fått på plass overordnet plan først de siste årene. Ut fra dette vil embetet prioritere å få en tettere dialog med kommuner som ofte dispenserer fra egen plan. I tillegg til disse kommunene, vil vi prioritere kommuner med svært gamle eller manglende kommuneplaner.

Oppfølging av plansaker fra kommunene

Fylkesmannen følger opp de rikspolitiske retningslinjene for samordnet areal- og transportplanlegging der det er aktuelt. Bosettingsmønster og kommunestruktur setter sterke begrensninger for når dette er aktuelt.

Vi håndhever en differensiert strandsoneforvaltning. Om kommunens kartlegging viser at planer berører nasjonale/regionalt viktige miljøinteresser, vurderes innsigelse. Viser kartlegging og vurderinger at miljøinteressene ikke er nasjonale og andre interesser er betydelige, benyttes ikke innsigelse. Mangler god kartlegging og viktige lokale vurderinger, har vi en lavere terskel for å fremme innsigelse i strandsonen. Terskelen for å fremme innsigelse er lavere i områder med stort press enn i områder med lite press. Bruk av innsigelse har den virkning at kommunene i større grad følger nasjonale føringer for arealdisponering.

Jordvern og eiendoms- og bosettingspolitikk

I april ferdigstilte Fylkesmannen en jordvernstrategi for fylket. Denne definerer åtte strategier for å følge opp den nasjonale målsettingen om halvering av omdisponert jordbruksareal. En tiltaksplan skal ferdigstilles i 2012. Sentralt i strategiplanen er blant annet å involvere fylkeskommunen og Statens vegvesen som utgjør to store, regionale utbyggere. Planen legger også vekt på å bevisstgjøre kommunene om jordvernsaken innen egen landbrukspolitikk og overordnet arealplanlegging, samt at det skal utarbeides forslag eller retningslinjer for avbøtende tiltak.

Utvalgte kulturlandskap i jordbruket

Fylkesmannen har i 2011 fulgt opp de to utvalgte-områdene Engan/Ørnes-Kjelvik i Sørfold kommune og

Blomsøy/Hestøysund/Skålvær i Alstahaug kommune. Planlegging og gjennomføring av tiltak har skjedd i nært samarbeid med landbruksforvaltningen i de to kommunene, gårdbrukerne og andre involverte lokalt. I området Blomsøy/Hestøysund/Skålvær har Norsk Landbruksrådgiving Helgeland også vært engasjert for å sikre at prioriteringer og gjennomføring av rydding av gjengrodd beitemark skjer i samsvar med skjøtselsplanene.

Kulturminneforvaltningen i Nordland fylkeskommunene gjennomførte i 2011 supplerende undersøkelser at kulturminnene i området Blomsøy/Hestøysund/Skålvær. Rapporten vil foreligge i løpet av vinteren 2012, og vil danne grunnlag for framtidige prioriteringer av tiltak.

I 2011 ble det satt av kr 207 472 av utvalgte-midlene til restaurering av den over 100 år gamle Engan skole. Bygningen eies i dag av UL Heim, brukes til fellesarrangementer i bygda, og vil i framtida også få en rolle som informasjonssenter og sted for overnatting midt i det utvalgte kulturlandskapet. Det er også satt av midler for å utvikle planer for ferdsel og informasjonstiltak i landskapet.

Klagesaksbehandling

Fylkesmannen behandler klagesaker etter plan- og bygningsloven i samsvar med oppdraget. Ved utløpet av 2011 var saksbehandlingstiden på 83 dager, mot omkring 60 dager ved starten av året.

2.5 Landbruksforvaltning, næringsutvikling, naturressursforvaltning og miljøvern

Næringsutvikling og innovasjon

"Næringsstrategier for landbruket i Nordland 2007-2011" er Fylkesmannens strategidokument for næringsutvikling og innovasjon i landbruket. Arbeidet med å revidere strategiene startet i 2011. Vår vurdering er at næringsstrategiene har ført til bedre måloppnåelse og en mer effektiv utnyttelse av bygdeutviklingsmidlene. Denne vurderingen støttes av "Partnerskap landbruk", som er Fylkesmannens samarbeidsorgan for samtaler og drøftinger med viktige regionale samarbeidsparter innen landbruksbasert næringsutvikling: Innovasjon Norge, Nordland fylkeskommune, KS og faglagene i landbruket. Fylkesmannen deltar i det regionale partnerskapet sammen med andre viktige aktører innen næringsutvikling på regionalt nivå. Vi deltar også som observatør med talerett i styremøtene til Innovasjon Norge Nordland.

Bedre utnytting av skogressursene

Utadrettet aktivitet er i 2011 i stor grad gjennomført i vårt prosjekt "Økt verdiskapning i Nordlandsskogbruket". Det er gjennomført interne prosesser for å forbedre måloppnåelsen til de ulike virkemidlene, både tilskudd og lovverk, og det arbeides med strategi for økt verdiskapning i skogbruket. Det er tett samarbeid og aktiv deltakelse fra Nordland i prosjekt Kystskogbruket, som vurderes som en viktig satsing for å utvikle skognæringen i Nordland. Vi ser en positiv utvikling i form av økt avvirking. Derimot ser vi en negativ utvikling på ressursoppbygging som antas å være konsekvens av endring i virkemidlene og redusert veiledningstjeneste. Innenfor varige infrastrukturtiltak ser vi liten endring, men arbeidet med *Hovedplan vei* antas å øke fokus på veibygging framover. Videre er det en positiv utvikling med etablering av nye aktører innenfor næringa. Fylket har dårlig ressuroversikt, og skogbruksplanlegginga lider under dette. Fylket har en krevende eiendomsstruktur med mange små eiendommer som vanskeliggjør effektiv skogsdrift. Det skjer lite innenfor bioenergi og økt bruk av trevirke, her er det behov for økt innsats. Veiledningstjenesten er ytterligere svekket, noe som blant annet følges opp i arbeidet med kommunedialogen.

Klimaarbeid

Fylkesmannen har i samarbeid med SEVU/UMB arrangert kompetansegivende klimakurs for ansatte i kommunene. Kurset var rettet mot landbruket. Ellers er klima et tema som blir tatt opp i kommunenes arbeid etter plan- og bygningsloven.

Vi har nedsatt en intern klimagruppe i embetet. Det er også laget en handlingsplan internt. Mye av arbeidet vil i realiteten være rådgiving overfor kommunene. Det er behov for å bygge opp egen kompetanse for å kunne gi god rådgiving på klimaarbeid generelt. Dette vil vi arbeide med i 2012.

Regionalt miljøprogram

Vi har i tildelingsbrevet til kommunene lagt vekt på at SMIL-midlene skal forvaltes i tråd med målene i regionalt

miljøprogram (RMP). I brevet ble det presisert at Fylkesmannen ved fordelingen av midlene til kommunene også har vurdert om kommunens tiltaksstrategier tar stilling til og iverksetter tiltak i forbindelse med miljøutfordringene slik de framkommer i RMP. Arbeidet mot kommunene er viktig, og i 2011 arrangerte vi todagssamlinger tre steder i fylket for ansatte i kommunal landbruksforvaltning og øvrig rådgivingsapparat. På disse samlingene vektla vi også styrking av koplingen mellom regionalt miljøprogram og bruken av SMIL-midlene. Miljøplan var også tema.

Økologisk landbruk

Strategisk plan for økologisk landbruk 2010-2015 peker ut tre satsningsområder:

1. økologisk melkeproduksjon på ku under arktiske forhold
2. økologisk grovfôrproduksjon som grunnlag for økt produksjon av økologisk kjøtt, og
3. økt forbruk av økologisk mat i offentlige virksomheter

Fylkesmannen deltar i styringsgruppa for TINEs prosjekt "Økt produksjon av økomelk i Nord-Norge 2011-2015". Bioforsks prosjekt *Økologiske beitedyr i unike kulturlandskaper* har fått tilsagn om finansiering med Fylkesmannens medvirkning. Kantina i Statens hus er blitt godkjent for tilberedning og servering av økologisk mat og har nå et fast tilbud av økologisk mat. Det er gjennomført et todagers seminar for kommunene om økologisk mat og landbruk, der Økoløft i kommunen var ett av temaene. Det er informert om og servert økologisk mat på flere ulike festivaler i Nordland i 2011.

Naturressursforvaltning

Fylkesmannen har i 2011 gjennomført tre kurs for opplæring av kommunene i Naturmangfoldsloven. Det var god deltakelse fra administrativt nivå, men få fra politisk. Det blir nå en utfordring å lære opp kommunenes fagfolk i hvordan loven skal brukes i praksis på de enkelte fagområdene. Mange kommuner har små administrasjoner og sliter derfor med å holde tilstrekkelig kompetanse. I opplæringen for 2011 ble det brukt eksempler relevant for saksbehandling i kommunene for å skape bedre forståelse hos kommunenes saksbehandlere for bruk av loven.

Arbeidet med utredning av marint vern følger direktoratgruppas framdrift i arbeidet. Arbeidet med mer aktiv forvaltning av verneområder og utvikling av forvaltningsplaner med bevaringsmål, er prioritert. Oppstart av utredning for utvidelse og revisjon av Saltfjellet/Svartisen nasjonalpark går etter avtale med DN senere enn opprinnelig planlagt. Dette skyldes stort arbeidspress knyttet til gjennomføring av forvaltningsreformen for store verneområder. Vi har lagt ned mer ressurser i reformen enn planlagt, og framover ser det ut til at vi må bruke mye ressurser ut over det som er tildelt det enkelte styre/sekretariat. For at reformen skal bli vellykket må de ansatte forvalterne ha et godt faglig nettverk og et møtested for diskusjon av løsninger og muligheter. Store avstander gjør dette krevende. Innsatsen har slik vi oppfatter det gitt forvalterne et godt faglig nettverk og mulighet for ideutveksling i forhold til å skape merverdier knyttet til vernet.

Vi har brukt mye ressurser på arbeidet med naturtyper og arter. I Nordland er det særlig arbeidet med elvedelta, kystlynghei og kulturlandskap som er prioritert av naturtypene. Dette gjelder også arbeidet med oppfølging av handlingsplan for hubro og narreglye, hvor vi har et nasjonalt ansvar. Vi har også tatt fatt på oppdrag knyttet til grotter, nordlandsasal og smalsal. For øvrige arter og naturtyper som er truet, følges disse opp ved vår behandling av arealplaner og andre inngrepssaker. Ressurssituasjonen medfører at vi på noen områder får litt sen framdrift. Vi ser også at kommunene i varierende grad velger å ta hensyn til registrerte miljøverdier.

Det er ett prosjekt i Nordland knyttet til *naturarven som verdiskaper*. Fylkesmannen er med i styret for dette arbeidet. Videre har vi arbeidet for tilrettelegging for ulike former for verdiskaping både ved utredning av nye verneområder og ved utarbeiding av forvaltningsplaner. I dette arbeidet har fylkeskommunen som utviklingsaktør vært en viktig medspiller.

Anadrom fisk

Fylkesmannen i Nordland leder styringsgruppa for bekjemping av *Gyrodactylus salaris* i Vefsnregionen. Det er svært positivt at arbeidet nå er kommet i gang. Utover dette arbeider vi for sikring av anadrome fiskebestander gjennom vårt arbeid med regulering av fiske og vår behandling av saker etter akvakulturloven.

Rovviltforvaltning

Det reelle konfliktnivået mellom beitenæringene og rovviltinteressene er stort. Omsøkt erstatning for rein var

rekordstor, mens tapene av sau/lam gikk noe ned i 2011. Det er bra tilgang til forebyggende midler, men vi sliter med å finne virkemidler som i vesentlig grad kan bidra til lavere tap. Dette gjelder særlig for reindriften som har dyrene ute hele året og hvor deres beiteområder sammenfaller med rovdirenes naturlige leveområder. Både for sau og rein har vi erfaring med at hiuttak hjelper. Ellers mener vi at effektiv sanking av sau i september kan redusere tapene da det meste av dokumentert tap til jerv er etter 1. september.

EUs rammedirektiv for vann

For å få gjennomført arbeidet Fylkesmannen har ansvaret for, har vi to utfordringer. Den største er nok at det er vanskelig å få kommunene til å sette av ressurser til sitt arbeid med karakterisering og kartlegging, samtidig med at de i noen kommuner sliter med kompetansen. Det er i noen regioner gitt skjønnsmidler for interkommunalt samarbeid for å avhjelpe denne situasjonen. Den andre utfordringen er vår egen kapasitet til å være pådriver og kvalitetssikrer i karakteriseringsarbeidet, oppfølging av tiltaksplaner og utvikling av overvåkingsplaner. Dette begrenser kvaliteten på det arbeidet vi utfører. Landbruksinteressene blir i hovedsak ivarettatt av kommunene. Det vises til det som er skrevet over om kommunenes kapasitet.

Giftfritt miljø

Tilsynsarbeidet har hatt høy prioritet i 2011. Det er avdekket avvik som er fulgt opp av oss. Vi har deltatt i de planlagte nasjonale tilsynsaksjonene. Vi har i flere år fulgt opp utvalgte skipsverft. Disse har nå fått pålegg om opprydding av forurenset grunn.

Etter at det var påvist store konsentrasjoner av kadmium i krabbe, har vi tatt ansvaret for å koordinere arbeidet med å avdekke årsakene til disse funnene. Funnene har medført kostholdsråd. I arbeidet deltar også Mattilsynet, berørte kommuner og representanter for næringene. Tross grundig arbeid for å lete etter mulige kilder, er fortsatt årsaken uavklart. Arbeidet videreføres derfor i 2012.

Vi forsøker å holde Miljøstatus og forurensingsbasen oppdatert. I perioder med store oppdrag med tidsfrister knyttet til saksbehandling og andre prioriterte oppdrag, ser vi at det er vanskelig å få prioritert nødvendig oppdatering. Samtidig forsøker vi å ha fokus på dette i det daglige arbeidet. Med små unntak har vi i 2011 klart å overholde fristene for oppdatering av miljøstatus.

2.6 Samfunnssikkerhet og beredskap

Fylkesmannen i Nordland har i 2011 utarbeidet en handlingsplan for oppfølging av de viktigste hendelsesfunn i vår regionale risiko- og sårbarhetsanalyse (Fylkes-ROS Nordland, 2010)

Områdene vi har valg fra analysen er:

- Kraftforsyning
- Elektronisk kommunikasjon (ekom)
- Vannforsyning
- Akuttforurensing i sjø
- Klimaendringer/naturhendelser

Hendelsene følges opp som problemstillinger overfor kommunene, slik at også dette risikobilde også blir behandlet og vurdert lokalt. I tillegg legger handlingsplanen opp til et samarbeid med andre regionale etater, slik at en også fra forskjellige faglige ståsted kan ha et omforent fokus på forebygging og beredskapsplanlegging.

Fylkesmannen har gjennomført beredskapstilsyn i til sammen 8 kommuner i 2011. Hovedfokus under tilsynene har vært lovkravene «...i lov om kommunal beredskapsplikt», og oppfølgingen av disse. De avvik og merknader som tilsynet avdekket, har blitt fulgt opp gjennom tilsynsrapport og videre veiledning.

Beredskapsstaben er inne med tett oppfølging av både Narvik og Rana kommune. Rana kommune har også blitt tildelt skjønnsmidler knyttet til arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap.

Øvelsene som ble avholdt i 2011 har hatt to ulike scenarier som bakteppe; 4 kommuner er øvd i atomberedskap, mens 6 kommuner er øvd i kraftforsyningsberedskap (strømbrydd). Erfaringene fra øvelsene har blitt sammenstilt i evalueringsrapporter og følges opp gjennom veiledning og i kommende tilsyn. Samtlige øvelser har avdekket mangler med både risiko- og sårbarhetsanalyse og beredskapsplanverk i kommunene.

2.7 Vergemål

Vi har i 2011 arbeidet aktivt med planlegging av hvordan oppgavene etter den nye vergemålsloven kan innpasses internt i embetet. Det er avklart hvilken avdeling som skal ha ansvaret og det er nedsatt en intern styringsgruppe som skal overvåke prosessen. Fra 01.01.12 er det engasjert egen prosjektleder og utlyst en stilling til den fremtidige vergemålsforvaltningen.

Embetet har i tillegg deltatt i det sentrale forprosjektet og bidratt til delrapport om organisering av den fremtidige regionale vergemålsmyndigheten.

Kapittel 3 - Resultatområder

Kongehuset

00.1 Kongelige besøk

H.K.H. Kronprinsen besøkte fylket i forbindelse med den offisielle åpningen av Universitetet i Nordland 31. mars.

00.2 Tildeling av ordener og medaljer

I 2011 har det vært utdelt 10 Kongens fortjenstmedaljer i sølv til 1 kvinne og 9 menn. Det har også vært utdelt St. Olavs orden til én mann.

Tildelinger i 2011 har blitt håndtert fortløpende. Kunngjøringer etter tildeling blir publisert så snart som mulig.

Miljøverndepartementet

Resultatområde 01 Naturens mangfold og friluftsliv

Arbeidet på resultatområdet har vært preget av for lite ressurser i forhold til oppdragenes størrelse. Arbeidet med implementering av forvaltningsreformen for store verneområder har vært mye mer omfattende enn forventet. Dette er arbeid vi har prioritert, men det har da gått utover framdrift i andre oppdrag. Prioritering har skjedd i samråd med DN. Forvaltningsplan for verneområdet på Jan Mayen og revisjon av Saltfjellet/Svartisen nasjonalpark med tilgrensende verneområder, er nedprioritert. Framdrift i arbeidet med forvaltningsplaner for mindre verneområder er også blitt noe forsinket. Erfaring med reformen tilsier at det også framover vil bli et betydelig arbeid med oppfølging av nasjonalparkforvalterne i forbindelse med personalpolitikk, faglig oppdatering, rådgiving og nettverksbygging. Det er også ressurskrevende å følge med i vedtak gjort av styrene.

Videre ser vi at arbeidet med EUs vanddirektiv er omfattende. Karakteriseringsarbeidet i 11 vannområder og innhenting av data fra 44 kommuner krever langt mer ressurser enn det som er stilt til rådighet, dersom arbeidet skal bli kvalitetsmessig godt utført.

Det vises for øvrig til en mer detaljert rapportering i foreløpig årsrapport.

01.1 Bærekraftig bruk og beskyttelse av leveområder

Utover det som er beskrevet av utsettelse av oppdrag ovenfor, er oppdragene for 2011 gjennomført. Her vil vi kommentere noen av de utfordringene som er knyttet til enkeltoppdrag:

Den noe uforutsigbare framdriften knyttet til arbeidet med utredning av marint vern, kan gi prosessmessige utfordringer ved at lang prosessperiode medfører at de som var med i prosessen i startfasen blir byttet ut med nye deltakere. Langvarig uavklart arealstatus kan også gi usikkerhet lokalt.

Forvaltning og prioritering av oppsyn i verna områder er preget av at det er lite ressurser til oppsyn. Vi vil særlig peke på behovet for styrket oppsyn i Lofoten/Vesterålen og i Sjunkehatten nasjonalpark.

Kartlegging og overvåking av biologisk mangfold: Midler som tildeles til kartlegging benyttes på en målretta måte og sees i sammenheng med andre tiltak som øker kunnskapen om miljøtilstanden. Men det er fortsatt mange områder som har data som ikke er tilstrekkelig gode og oppdaterte. Det er ut fra denne vurderingen behov for å

styrke arbeidet med kartlegging av BM.

Helhetlig vannforvaltning: Det vises til innledende betraktninger for res.omr 01. Ellers ser vi at det er en stor utfordring å få inn gode nok vannmiljødata fra kommunene. Fylkesmannen har gitt skjønnsmidler til noen kommuner som har tatt på seg å koordinere/styrke kommunenes arbeid med vanndirektivet i egen kommune og nabokommunene. Samarbeidet med fylkeskommunen er godt.

Ivaretagelse av viktige arealer for biologisk arbeid: Vi arbeider med dette i samsvar med oppdraget. Vi registrerer at de hensynene til biologisk mangfold som vi påpeker at bør tillegges vekt, følges opp i ulik grad i de aktuelle kommuner/etater.

Motorferdsel i utmark: Klagesaker som kommer til behandling følges opp. Vi gir råd til kommunene når de henvender seg til Fylkesmannen om hvordan loven skal tolkes. Utover dette er arbeidet lavt prioritert.

Kulturlandskap er fulgt opp i samsvar med oppdraget.

01.2 Bærekraftig bruk og beskyttelse av arter, bestander og genressurser

Generell viltforvaltning og tilskuddsforvaltning - vilt. Utført. Ingen merknader.

Forvaltning av anadrom laksefisk og innlandsfisk. Oppdraget er utført. Arbeidet med gyrobekjemping i Vefsnregionen har vært arbeidskrevende og har gitt noen forsinkelser på andre oppdrag. Samarbeidet med kommunene, mattilsynet, DN og Vesø har vært godt.

Rovviltforvaltning. Vi ser at tap av sau/lam til rovvilt har gått ned i 2011, men tapene og det reelle konfliktnivået er fortsatt høyt. Tapene av rein er fortsatt stort. Embetet vil ha en dialog med rovviltnemda for å se om det kan gjøres justeringer av forvaltningsplanen med tanke på redusert konfliktnivå. Vi ser også at store deler av dokumentert tap skjer så seint at det indikerer store gevinster med effektiv sanking omkring normal sankedato. Vi har dialog med mattilsynet om dette.

Forvaltning av trua arter. Vi fikk i mai 2011 tilleggsoppdrag for å få utarbeidet faggrunnlag for grotter, Nordlandsglattkrans, smalasal og Nordlandsasal. Da oppdraget kom seint og uventet er oppdraget ikke ferdig utført, men for alle oppdragene ble arbeidet startet opp tidlig høst 2011. Arbeidet vil bli slutført i 2012.

01.3 Fremmede arter og GMOer

Fremmede arter: Vi har i flere år kartlagt fremmede arter og bør nå lage en handlingsplan for bekjemping av de artene vi prioriterer.

01.4 Friluftsliv

Arbeidet er utført i samsvar med oppdraget.

Resultatområde 03 Vannforurensning, miljøgifter og avfall

Oppdragsmengden medfører at det ikke er mulig å følge opp alle elementer i oppdraget. Prioritering av ressursbruk samsvarer med hva som er høyest prioritert i embetsoppdraget. Det vises ellers til foreløpig årsrapport som er mer detaljert enn det som følger under.

03.1 Overgjødning og nedslamming

Oppdragene knyttet til vannforurensning, vannkvalitet og avløp er utført. Det hadde vært ønskelig å følge opp kommunenes avløpsplaner tettere, men pr dato har vi ikke prioritert dette utover behandling av de kommunale planer som vi får på høring.

Ved tilsyn av oppdrettsanlegg ser vi at ikke alle bedriftene har oppdaterte/nye MOM-rapporter lagt inn FDs baser. Dette er tatt opp med fiskeridirektoratet i fylket, da dette er viktig for å få en god oversikt over tilstanden av de enkelte lokalitetene.

03.2 Oljeforurensning

Fylkesmannen deltar på IUA øvelser med råd og veiledning. Pga stort trykk på løpende saksbehandling og vakant stilling har vi heller ikke i 2011 fått oppdatert MOB-land kart som planlagt.

03.3 Miljøgifter

Tiltaksplanarbeid: Fylkesmannen i Nordland fikk i oppdrag den 21.6.2011 å videreføres tiltaksplanarbeidet i indre Ranfjorden. Vi fikk også en belastningsfullmakt for å kunne tilsette person til dette arbeidet. Vi har hatt problemer med å få besatt stillingen, men får en prosjektleder på plass 1. mars 2012.

Tiltaksplaner for skipsverft: Vi har sendt ut varsel for tiltak rettet mot forurenset grunn og fått inn uttalelser fra de aktuelle virksomhetene. Vi har også gjennomført møter med verftsringen Nord-Norge, hatt møte med to av kommunene og hatt særmøte med Nordland fylkeskommune om hvorvidt oppfølging av skipsverft kan inngå i et planarbeide hos dem (PBL; Vannramme). Svolvev har i alt fire verft som følges opp av oss. Svolvev havn ønsker nå å se på en mulig opprydding, og det er avtalt et møte med KLIF om dette.

Høye kadmiumverdier er observert i krabbe i Saltenområdet. Et nasjonalt prosjekt i regi av Mattilsynet gjennomfører nå målinger som vil si oss noe om problemstillingen er regional eller har sin årsak andre steder. Samarbeider med kommunene, organisasjoner og fiskere. Det er usikkert hva som er årsaken/ kildene til kadmiumpåvirkningen. Det arbeides bredt for å avdekke årsaken til problemet.

Kystverket har vært hos oss og lagt frem prosjekter i fylket fremover i tid. Vi ser at det er muligheter for samarbeid rundt helhetlig opprydding i havner, der spesielt Bodø peker seg ut. Kystverket skal gjennomføre utdyping i store deler av havna. For denne havnen har verken vi eller kommunen arbeidet med kartlegging og kildevurdering. Det vil bli gjennomført et møte med havnevesenet om samarbeidsmuligheter i regi av Kystverket der vi deltar. Strategien må diskuteres med Klif v/fagseksjonen.

Stamsund er ferdigrappert og opprydding er gjennomført i regi av Kystverket og kommunen, med støtte av Klif. Vi anser dette som et samarbeidsprosjekt som gjør at aktørene ikke er uvillig til å delta i nye prosjekt.

Arbeidet med kvalitetssikring av grunnforurensningsbasen slutføres vinteren 2012.

03.4 Avfall og gjenvinning

Vi har ikke maktet å prioritere arbeidet med avfallsplaner for havnene i perioden. Utover det er oppdraget utført.

Resultatområde 04 Luftforurensninger og klima

Fylkesmannen ser at oppdrag innen klimarelatert arbeid i stor grad er rettet mot kommunene. Det er avholdt kurs for kommunalt ansatte i 2011, i hovedsak rettet mot landbruksforvaltningen. Vi har også fokus i planarbeidet for beredskap og transportplanlegging. Samtidig ser vi at bosettingsstruktur, avstander, manglende infrastruktur for fjernvarme m.m. setter begrensinger for kommunenes arbeid med klima, og dermed også embedets arbeid med dette.

04.1 Klimaendringer

Vi har utarbeidet en handlingsplan for klimaarbeid. Den første utfordringen for embedet er å bygge opp tilstrekkelig fagkunnskap for å kunne veilede kommunene på en god måte. Videre er det en utfordring å sette av ressurser for å følge opp alle 44 kommuner. Mange av kommunene har ut fra størrelse begrenset mulighet for å drive fram et bredt anlagt klimaarbeid selv.

04.3 Luftforurensning

I Nordland er det få kommuner som har utfordringer i forhold til luftforurensning. Rana kommune har slike utfordringer og Fylkesmannen har derfor engasjert seg noe i dialog med kommunen på dette området.

04.4 Støy

Blant fylkets 44 kommuner er det varierende kunnskap og kjennskap til regelverket. De største kommunene (Rana, Bodø, Narvik) har stort sett kontroll og kompetanse på plass. Den største aktøren ifm støy er vegvesenet, og de er flinke til å ivareta støy i planarbeidet.

Kommuner med flyplasser har implementert støysoner i sine arealplaner, men er ikke sammenstilt mot andre støykilder (vei og industri, jernbane mm). Samstøyproblematikk er en utfordring.

Resultatområde 05 Internasjonalt miljø samarbeid og miljø i nord- og polarområdene

Embetet deltar i Nordkalottens miljøråd, et råd under Nordisk ministerråd. Vi deltar også på møter i den Regionale Arbeidsgruppen for Miljø under Barentsrådet. Dette arbeidet har et begrenset omfang, men deltakelsen medfører til dels store reiseutgifter. Etter det vi kan se er ressursbehovet til dette ikke lagt inn i Fylkesmannens 1510-budsjett.

Da reiseutgifter dels må dekkes over et trangt felles reisebudsjett, medfører dette at arbeidet blir lavt prioritert og at særlig deltakelsen i Barentssamarbeidet er sårbart. Reiser i Nordkalottssammenheng har så langt vært dekket av Nordkalott-rådet. En tildeling av faste midler som kan dekke reiseutgifter og en viss administrativ innsats, vil kunne gjøre det mulig å arbeide mer systematisk i saker som gjelder Barentsrådet.

05.1 Miljø samarbeid i internasjonale miljø fora, herunder EUs miljø samarbeid og UNEP

Nødvendig samarbeid over grensen til Sverige i arbeidet med EUs vanndirektiv.

05.2 Geografisk rettet miljø samarbeid, herunder miljø bistand

Ikke noe å rapportere.

05.3 Miljø samarbeid i nord- og polarområdene

Fylkesmannen har deltatt på møtene i Nordkalottens miljøråd. Arbeidet er finansiert av Nordkalottrådet. Prioriterte områder har vært kunnskapsutveksling knyttet til landskap, vindmøller og gyrosmitte.

I Barentssamarbeidet har det fra Nordlands side vært arbeidet med et miljøstyringsprosjekt for små og mellomstore bedrifter. Etter at en alene ikke klarte å få på plass midler til et slikt prosjekt har vi begynt samarbeidet med universitetene i regionen. Det er gitt midler fra KLIF for at Fylkesmannen i Nordland i samarbeid med Universitetet i Nordland/Nordområdesenteret skal få fram et samarbeidsprosjekt. Prosjektet er nå ferdig utredet. Målet med prosjektet er å etablere et nettverk mellom miljøforvaltning og universitetene for å bistå med miljøstyringssystemer for små og mellomstore bedrifter. Dette kombineres med utdanning på mastergradsnivå hvor studentene gjennomfører praktisk mastergradarbeid i samarbeid med utvalgte bedrifter. Det må nå søkes om finansiering av prosjektet.

Jan Mayen: Arbeidet med forvaltningsplan for verneplan for Jan Mayen er utsatt pga kapasitetsproblemer. Øvrige forvaltningsoppdrag på Jan Mayen er gjennomført i samsvar med oppdraget.

Resultatområde 06 Planlegging for en bærekraftig utvikling

Fylkesmannen bruker betydelige ressurser på området og arbeider tverrfaglig i en intern plangruppe og gjennom det regionale planforum. Samarbeidet med fylkeskommunen er godt. Vi ser likevel at vi med 44 kommuner, derav mange små, burde bruke mer til tett oppfølging og dialog med mange av fylkets kommuner i deres arealplanarbeid. For å få mer tid til oppfølging av kommuneplaner og arbeidet med planstrategier har vi bl.a prioritert ned arbeidet med dispensasjonssaker etter pbl ved at vi etter en grovvurdering bare legger arbeid i en liten del av de innkommende dispensasjonssakene.

06.1 Arealpolitikk og samfunnsutvikling

Oppdraget under 6.1 ivaretas gjennom den løpende dialogen vi har med kommuner i deres behandling av planer og ved gjennomføring av pbl-seminarer for kommunene.

Klima, forurensing, energi, ATP, naturmangfold, friluftsliv og landskap: Disse interessene følges opp i vår behandling av kommuneplaner, reguleringsplaner og dispensasjonssaker. Dette skjer både ved den konkrete behandling av saker og overordnet til kommunene v/oppstart av planarbeid. Det samarbeides tett med fylkeskommunen i dette arbeidet. (Se vårt [oppdaterte innspill til kommuneplanens arealdel](#))

Det er behandlet tre kjøpesentersaker. to er avklart og én ligger som innsigelsessak.

06.2 Fylkesmannen som styringsmessig bindeledd og rettssikkerhetsgarantist

Arbeidet er utført i samsvar med oppdrag innenfor det omfanget ressursene gjør mulig.

- 06 RA4 Planer på høring: 13 kommuneplaner og 164 reguleringsplaner
- 06 RA5 Innsigelser: 7 til kommune(del)planer og 16 til reguleringsplaner. 2 innsigelser var landbruksfaglige, 2 innsigelser til kommuneplan gjaldt kombinert landbruks-, plan- og miljøfaglige hensyn, 9 innsigelser var rent miljøfaglige, 9 var kombinert miljø- og planfaglig og 1 var rent planfaglig
- 06 RA6 Klager på dispensasjon: Fylkesmannen klagde på 13 dispensasjoner, 12 fra kommuneplan og 1 fra reguleringsplan. 5 klager er tatt til følge (inkludert klagen på reguleringsplan), 4 er oversendt settefylkesmann, og 4 er foreløpig uavklart.
- 06 RA7 Det er gjennomført 2 meklingsmøter første halvår og 5 andre halvår. I én mekling ble partene enig. I de andre kom det fram forslag til omforente løsninger eller det skal gjøres nye vurderinger. Ingen saker er oversendt MD siste halvår. Én mekling første halvår (Øya, Mosjøen)
- Ressursbruk: 118 ukesverk miljø, 10 ukesverk landbruk, 44 ukesverk kommunal (+ 48 ukesverk klagebehandling)

06.3 Samordning av statlige interesser

Dette blir samordnet gjennom planforum hvor alle regionale statlige og fylkeskommunale etater deltar.

06.4 Kart og geodata

Oppdraget er utført iht oppdragsbrevet for 2011, men med en begrenset innsats høsten 2011. Embetet har egen GIS-koordinator som arbeider fulltid med GIS og som samarbeider med fagansvarlige på aktuelle områder, men koordinatoren har permisjon for å arbeide på Svalbard. Den som ut fra kompetanse overtok i permisjonsperioden, hadde fødselspermisjon til senhøsten 2011. GIS-koordinators arbeid er delt mellom regional satsing ut mot kommunene, intern satsing og med deltaking i FADs fagutvalg for kart og GIS:

06SO5. Kurs rettet mot kommunene gjennomført med kartverket som hovedaktør.

Resultatområde 07 Tverrgående virkemidler og oppgaver

07.1 Sektorovergripende arbeid

Basen forurensing: Vi arbeider fortløpende med oppgaveløsningen på Forurensing

Miljøstatus: Det er lagt ned et betydelig arbeid med oppdatering og fornying av Miljøstatus i fylket.

Sikre at miljøhensyn blir formidlet, forankret og integrert i alle sektorer av samfunnet: Dette er et oppdrag det må arbeides kontinuerlig med. Oppdraget blir formidlet overfor kommuner og sektorer i forbindelse med løpende saksbehandling. Å nå fram til 44 kommuner og sektoretater for å få det forankret og integrert, er vi mer usikker

på om vi lykkes med. Opplæring av kommuner og sektorer i naturmangfoldsloven ser vi er en god innfallsport for å få satt sektorenes og kommunenes miljøansvar på dagsordenen. Vi vil i 2012 forsøke å koble opplæring i loven opp mot opplæring i bruk av de ulike miljøbasene og til konkrete miljøverdier.

07.3 Virkemidler og prosesser

Det er en markant økning i anleggssaker i 2011.

Fastsettelse av tillatelser for landbasert industri: Plassering i risikoklasse blir tatt fortløpende ved saksbehandling eller kontroll av bedriftene.

Tilsyn: Arbeidet er utført i samsvar med oppdraget. Tilsyn i Nordland er arbeidsmessig krevende og vi ser at kostnadene, dvs. reisetid, reisekostnad og arbeidstid, i mange tilsyn overstiger tilsynsgebyret. Pga disse kostnadene vil det være vanskelig å få en inntjening som samsvarer med fullmakten med dagens gebyrsatser, selv tilsynsomfanget er i samsvar med kravet. Vi arbeider med justering av arbeidsmåter og prioriteringer for å nærme oss inntjeningskravet.

Fylkesmannen utfører tilsyn med fokus på kjemikalier regelverket (produktkontrollloven/-forskriften) og avfallsregelverket (avfallsforskriften) – spesielt rettet mot håndtering av farlig avfall. Sammenhengene mellom bruk av kjemikaler og i hvilken grad man får farlig avfall av bruken, er svært komplisert for bedriftene å finne ut av.

Ellers ser vi under tilsyn at særlig små og mellomstore bedrifter har problemer med å få oversikt og forstå de miljøkravene som stilles.

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
01 Naturens mangfold og friluftsliv	kr 5 496 669,00	kr 3 706 991,00
03 Vannforurensning, miljøgifter og avfall	kr 1 340 094,00	kr 1 076 892,00
04 Luftforurensninger og klima	kr 119 833,00	kr 0,00
05 Int. miljøsamarbeid i nord- og polarområdene	kr 70 838,00	kr 0,00
06 Planlegging for en bærekraftig utvikling	kr 3 132 892,00	kr 119 158,00
07 Andre virkemidler	kr 1 197 989,00	kr 871 317,00
Andre oppgaver under MD	kr 41 553,00	kr -4 203,00
Sum:	kr 11 399 868,00	kr 5 770 155,00

Landbruks- og matdepartementet

Resultatområde 21 Landbruksbasert næringsutvikling

21.1 Jordbruk

Sentrale utviklingstrekk i jordbruket

2011 skiller seg lite ut fra de foregående årene når det gjelder utviklingstrekkene i jordbruket. Strukturendringene skjer forholdsvis raskt, og er særlig merkbare innen melkeproduksjonen og saueholdet. Det totale antall bruk i drift går i gjennomsnitt ned med omlag 60 bruk (2,5 %) årlig og er nå nesten nede på 2400 i Nordland.

Melkeproduksjon er den klart dominerende driftsform i vårt fylke. Her opplever vi relativt stor investeringslyst og stor etterspørsel etter offentlig kapital til fornying av driftsbygninger, og behovet er stort. I denne produksjonen

har det skjedd store strukturendringer de siste årene, og vi ser at fagmiljø i noen bygder er i ferd med å forsvinne. Fortsatt opprettholdes en stor etterspørsel etter kjøp og leie av melkekvoter, med den følge at prisene holder seg høye. Tendensen går tydelig mot utbygging av store bruk med melkerobot, i stor utstrekning basert på omfattende jordleie og kvoteleie. Interessen for etablering av samdrifter har gått tilbake etter at muligheten for leie av melkekvoter ble innført. Antall melkebruk nedlagt siste år er 56, men samlet melkeproduksjon holdes oppe. Vi ser også en klar tendens til forskyvning av melkekvoter fra nord til sør i fylket.

Vi ser noe av den samme tendensen i saueholdet, der det etter hvert er kommet flere store sauebesetninger. Saueantallet er nå synkende etter flere år med økning, gjerne på grunn av omfattende utfordringer knyttet til tap av beitedyr til rovvilt. Det er en viss forflytning av saueholdet fra rovdyrutsatte strøk til rovdryrfrie områder, men denne tendensen er ikke entydig. Vi har også eksempler på etablering av store kjøttfebesetninger, en produksjonsform som fortsatt er i vekst i Nordland. Ammekyr utgjør nå over 25 % av det totale antall kyr i fylket. Nordland har fortsatt en liten og stabil produksjon av geitmelk, samt en stabil produksjon av svinekjøtt med dyktige produsenter. Grønnsaker i stor skala produseres nå av bare noen få produsenter, det samme gjelder potetproduksjonen som også er synkende.

Nye bygdenæringer begynner etter hvert å få et betydelig innpass som inntektsgrunnlag på mange bruk. Her mangler vi tallmateriale som dokumenterer omfang og betyding.

En viktig drivkraft for utvikling av jordbruket er sterke fagmiljøer. Vi ser tydelig at satsingsvilje og investeringslyst er størst i områder der jordbruket fortsatt har en sterk posisjon. Et velfungerende veiledningsapparat, inkludert kommunal landbruksforvaltning, er i tillegg en viktig faktor. I Nordland mener vi også å kunne se effekter av større kompetansehevede tiltak gjennom blant annet Innovasjon Norges tilbud om Fram Agro og spesielt Tines satsing mot melkeprodusentene innenfor tema som bedriftsledelse og planlegging. Når det gjelder nye næringer, er mobilisering, kompetanseheving og nettverksbygging viktige tiltak for å øke tilfanget av tjenestetilbud og produkter.

Nordland hadde i 2011 et godt år når det gjelder avlinger generelt.

Hovedutfordringer for forvaltningen

Landbruksforvaltningen i mange av Nordlands 44 kommuner preges av å være lavt bemannet, ofte kun én delt stilling. Når den formelle kompetansen heller ikke alltid er på plass, er det forståelig at regelverksforvaltning og bruk av økonomiske og juridiske virkemidler kan være noe mangelfull. Dette er avdekket i forvaltningskontrollene de siste årene. Dermed vil også næringen i de enkelte kommuner ikke få den hjelp og service de bør forvente. Fylkesmannen har tatt tak i dette gjennom prosjektet «Kommunedialogen i Nordland», der det blant annet pekes på mulighet for tettere samarbeid mellom nabokommuner for å heve kompetanse og gi et bedre tilbud.

Når forvaltningen ikke fungerer tilfredsstillende i kommunene fører det blant annet til merarbeid for embetet, i form av manuell behandling av søknader om produksjonstilskudd. Det brukes mye tid på å veilede kommunale saksbehandlere over telefon.

Bruk av rovviltkompensasjon

Vi fikk i 2011 tildelt 200 000 kroner fra LMD til regionale og lokale tiltak i landbruket til blant annet arbeidet med rovviltforvaltning. Deler av disse midlene er benyttet til å styrke saksbehandlingen og kvalitetssikring av forebyggende og konfliktdependende tiltak innenfor rovviltforvaltningen, samt til utadrettet tiltak mot beitenæringene og kommunene. Landbruksavdelingen (LAN) og miljøvernavdelingen har et tett samarbeid om rovviltforvaltningen i Nordland. I tillegg deltar LAN aktivt i den generelle rovviltforvaltningen i fylket sammen med miljøvernavdelingen og Rovviltnemnda. LAN er en del av sekretariatet for nemnda. Landbruksavdelingen timeførte 800 timer på området i 2011.

Nordland har fortsatt et stort konfliktnivå mellom beitenæringene og rovviltinteressene. Det er bra tilgang på midler til forebyggende og konfliktdependende tiltak, men det er en stor utfordring å finne virkemidler som i vesentlig grad bidrar til lavere tap. Hiuttak har vist seg å være effektivt.

Beitebruk og tapsstatistikk

Nordland er et stort husdyrfylke med omfattende beitebruk. Vi har hatt ca. 210 000 sau og lam på utmarksbeite i fylket de senere år. Vi har en god del storfe på beite, både utmark og innmark, men har ikke noe eksakt tall for det. Mer ammekyr har styrket storfebeitingen. I tillegg høster geiter av utmarka.

Gjengroing er en stor utfordring. I regionalt miljøprogram har en vært bevisst på at beiting er det viktigste virkemiddel for å hindre gjengroing. Derfor har vi i Nordland flere tiltak som skal stimulere til mer beitebruk. De tre viktigste ordningene er miljøtilskudd til beitelag, miljøtilskudd til dyr på beite og miljøtilskudd til vedlikehold av utmarksgjerder. Tap til rovvilt er en av de største utfordringene for å utnytte beiteressursene i Nordland.

Tall for miljøtilskudd til beitelag og tapsstatistikk, se tabelldata. Totaltapet gikk endelig ned siste år for fylket samlet, men det er en god del variasjoner i tapsbildet i fylket.

Dekning av veterinærtjenester

Nordland ble tildelt kr 1 968 300 til stimuleringstilskudd i 2010. Vi fikk inn 15 søknader. I noen tilfeller kom søknadene fra kommuner på vegne av vaktområder og i noen tilfeller fra enkeltkommuner. Det ble søkt om tilskudd på totalt kr 3,81 mill. Vi sendte ut innvilgelses- eller avslagsbrev til kommunene i starten av mars 2011. Vi har hatt kontakt med Fylkesmannen i Troms for å samordne oss i de tilfeller at søknader har omhandlet kommuner i både Nordland og Troms.

Nordland er et fylke med mange kommuner, mange øyer, lange avstander og til dels langt mellom brukerne. Det er kostbart å ha en fullgod veterinærtjeneste i slike områder. Ut fra dette og ut fra søknadsmengden, er det et ønske at Nordland får mer midler til stimuleringstilskudd for veterinære tjenester i framtida.

Vakt- og administrasjonstilskuddet for 2011 ble fordelt av Statens landbruksforvaltning. Fylkesmannen har utbetalt tilskuddet til kommunene i Nordland.

Tapsstatistikk sau på utmarksbeite

Embeter	Antall sau sluppet (innen organisert beitebruk)		% tilslutning til org. beitebruk i fylket	Tapsprosent		Total tapsprosent	
	Sau	Lam		Sau	Lam	2010	2009
FMNO	61050	98800	77	3,63	9,33	7,16	8,42
Sum	61050	98800	77	0	0	0	

21.2 Skogbruk

Avvik

Vi melder avvik på arbeidet med foryngelsesplikten. Som diskutert under styringsmøtet med LMD høsten 2011 vil dette arbeidet bli prioritert framover.

Sentrale utviklingstrekk

Det er fortsatt en liten økning i avvirkningen i fylket sammenliknet med foregående år. Det er også positive tegn til økt satsning fra nye skogentreprenører i fylket. Det er jevnt over lav aktivitet på planting, ungsogpleie og veibygging.

Hovedplan vei ikke ferdigstilt, dette arbeidet har tatt lengre tid enn planlagt og forventes avsluttet i løpet av 2012. Et kaianlegg i Tysfjord kommune er finansiert gjennom midler fra SLF, Nordland fylkeskommune, Tysfjord kommune og en privat eksportbedrift. Her er planleggingsarbeidet i god gang.

Bemanningsmessig har det vært et utfordrende år på skogsektoren i embetet. To ansatte med skogfaglig kompetanse har gått av med pensjon og disse er erstattet med ca ei halv stilling med høyere skogfaglig kompetanse.

Utfordringer

Det er flere anvendelsesområder for massevirke i fylket, men uten et større sagbruk er Nordland blitt en forholdsvis stor råvareleverandør og mister mye av verdiskapingen i videreførelsen. Store skogreisningsområder nærmer seg hogstmoden alder. Med mange små eiendommer er det å få på plass en god infrastruktur, avvirkningsapparat og videreførelsen en utfordring for økt avvirkning og verdiskaping av skogressursen i fylket. Fylket har to større industribedrifter som mottar virke, Elkem Salten og Arbor Hattfjelldal. Sistnevnte produserer sponplater og sliter tungt med å få tak i tilstrekkelig råstoff lokalt til sin produksjon. Transportkostnadene har økt betydelig.

Dagens ordning med tilskudd til skogbruksplanlegging er ikke tilpasset eiendomsstrukturen i kystskogfylkene med mange små eiendommer. De færreste skogeiere ser nytte i skogbruksplan for egen eiendom. Dette fører til at mange kommuner har ikke skogbruksplan, og i forhold til overordnet planlegging for infrastruktur, avvirkning og videreføring er ikke eksisterende ressurskartlegging tilstrekkelig for å følge opp strategiene med gode og kostnadseffektive tiltak.

Bidrag til resultat og aktivitet

Fylkesmannen har også i 2011 jobbet med en strategi for økt verdiskapning i Nordlandskogbruket. Denne blir forhåpentligvis ferdigstilt i løpet av mars 2012. Mye av den fremtidige innsatsen for økt resultat og aktivitet vil være nærmere beskrevet her. Strategien oversendes når den er ferdig.

Prosjektet "Økt verdiskapning i Nordlandsskogbruket", som Fylkesmannen gjennomfører i samarbeid med Nordland fylkeskommune, har bidratt positivt til mye aktivitet og nettverksbygging. Det har vært gjennomført studieturer til Sverige og Østerrike med svært god oppslutning. Fagdager som f.eks. Sitkadagene i Alstahaug må også anses som en stor suksess. Videre har det vært mye god oppfølging av skognæringa på alle ledd ut i distriktene og stillingen har således bidratt til mye ny giv i næringa. Prosjektet avsluttes mai 2012.

21.3 Bygde- og næringsutvikling

Avvik

Fylkesmannen har ikke hatt noen satsing på utmarksnæringer og småkraftverk i 2011.

Samarbeid med regionale aktører

Se rapportering under kapittel 2, Næringsutvikling og Innovasjon. Den regionale næringsstrategien følges opp av Innovasjon Norge, fylkeskommunen og Fylkesmannen innenfor sine respektive ansvarsområder.

Fylkesmannen har i tillegg løpende kontakt og oppfølging av Bioforsk Nord Tjøtta i forbindelse med at Fylkesmannen tildeles fagsentermidler fra LMD, som videreføres til Bioforsk. Det er etablert en systematisk oppfølging som består i at partene møtes hvert tertial for å rapportere og drøfte bruken av fagsentermidlene.

Fylkesvise BU-midler

Nordland fikk for 2011 en tildeling på kr 31,76 mill. I tillegg ble det gitt en låneramme for rentestøtte på kr 72 mill. Midlene var fordelt med kr 27,47 mill. til bedriftsrettede tiltak og kr 4,29 mill. til utviklings- og tilretteleggingstiltak.

Bedriftsrettede BU midler

Bygdenæringer

Innovasjon Norge har innvilget 4 etablererstipend i 2011, og 4 saker vedrørende bedriftsutvikling (eksisterende bedrifter) ble innvilget. 17 investeringstilskudd er innvilget. Det er en nedgang i antall innvilgede saker innenfor både etablererstipend og bedriftsutviklingstilskudd, nedgangen er på henholdsvis 4 og 1. For investeringstilskudd er det en økning på 4 innvilgede saker. Det er innvilget én generasjonsskiftesak innenfor bygdenæringer, og to saker under "annet", til sammen 28 saker. En av sakene under "annet" gjelder FRAM, med en bevilgning på ca. kr 1,64 mill. Gjennomsnittskostnaden pr. prosjekt innenfor bygdenæringer er ca. kr 1,09 mill. Dette er en nedgang fra kr 1,35 mill. i 2010, tallet for 2009 var kr 1,72 mill..

Største investeringsprosjektet hadde en kostnadsramme på rundt kr 3 mill. (turisme/opplevelse), mens det minste var på ca. kr 0,21 mill.. 9 av de 17 investeringssakene hadde et kostnadsoverslag over kr 1 mill. Grønn omsorg / Inn på tunet, utvikling/ videreføring av gårdsprodukter, reiseliv/ opplevelsestilbud, samt tilbud innenfor hest har i år vært de største områdene med hensyn til søknader og bevilgninger.

Tradisjonelt landbruk

Innovasjon Norge innvilget tilskudd i 31 saker vedrørende driftsbygninger i 2011, totalt kr 20,9 mill. Fordelingen av tilsagn mellom type produksjoner vedrørende bruksutbygginger er som følger: Ku/melk (24), ammeku/oksefjøs (3), sau (2), egg (2). I tillegg er det gitt kr 0,68 mill. i tilskudd til generasjonsskifte, (4 saker). Gjennomsnittskostnaden for innvilgede saker innenfor melk/storfe og ammeku er lavere for 2011 enn for 2010, med en reduksjon fra i underkant av kr 6. mill. i 2010 til i underkant av kr 4,5 mill. i 2011. For andre

driftsbygninger har gjennomsnittskostnaden gått ned fra i overkant av kr 3,7 mill. i 2010 til i overkant av kr 2,9 mill. i 2011 for innvilgede saker. Variasjonen var fra ca. kr 0,95 mill. (melk) til ca. kr 9,7 mill. (melk).

Ett av prosjektene gjaldt nyetablering melk (etableringskvote), de øvrige var eksisterende produsenter som ønsket fornying og utviding av produksjonen. Én av de innvilgede søknadene vedrørende utbygginger innenfor melk gjaldt samdrift (passiv). Andelen søknader hvor produksjonsøkningen sikres med kvoteleie er fortsatt høy.

Søknadene ble fortløpende behandlet, der sakene enten fikk tilsagn eller avslag. 19 søknader innenfor tradisjonelt landbruk ble avslått. Det var 2 klager på avslag, ingen av disse ble imøtekommet. Hovedbegrunnelsen for avslag er i første rekke mangel på midler og ikke svake prosjekter, men noen avslag var også begrunnet i manglende ressursgrunnlag (manglende avtaler på kjøp/ leie av kvote og jord) sett opp mot investeringen.

Innenfor bevilget tilskudd ved generasjonsskifte gjaldt 4 saker melk/storfe. To saker ble avslått innenfor denne ordningen.

I 2011 var det to søknader som omhandlet økologisk produksjon, én på melk og én på kylling. Bare søknaden som omhandlet melk ble innvilget. Det er fortsatt en betydelig utfordring å øke tilfanget av flere saker innenfor dette området. I 2010 ble det innvilget 3 søknader med økologisk produksjon, og én i 2009.

Rentestøtte gis til delvis dekning av rentekostnader for lån tatt opp i privat bank eller hos IN. Støttesatsen for 2011 var 1,2 % (dvs. redusert reell lånerente fra banken til kunden med 1,2 prosentpoeng). Støttesatsen justeres årlig, også for gamle tilsagn om rentestøtte (satsen for 2012 er 1,2 %). Variasjonen i lånegrunnlaget som er bevilget rentestøtte innenfor tradisjonelt landbruk var fra kr 570 730 til kr 5 835 000. I 2011 var maksimal andel rentestøtte pr. prosjekt benyttet (60 %). Rest ramme, som overføres til 2012, gjelder inndratte midler i løpet av året og noe rest fra omfordeling av midler mellom fylkene. Siden investeringene var størst og flest innenfor tradisjonelt landbruk, ble mesteparten kanalisert dit.

Heller ikke i 2011 ble det gitt risikolån til BU- saker i Nordland. Det ordinære bankmarkedet fungerer rimelig godt slik at behovet for denne typen lån p.t. er lavt.

Utover de fylkesvise bedriftsrettede BU-midlene forvalter IN også andre landbruksrelaterte midler fra nasjonale program. Her er det ingen fylkesvise kvoter, kun nasjonale rammer. Det er i 2011 gjort bevilgninger til prosjekter i Nordland innenfor: Verdiskapingsprogrammet for Mat (3), Bioenergi (6). I tillegg er DA- midler (kompensasjon for økt arbeidsgiveravgift) bevilget til én sak innenfor nye næringer i Bodø.

Næringsstrategien forutsetter at andelen bedriftsrettede tilskuddsmidler som øremerkes bygdenæringer normalt bør ligge rundt 30 %. I 2011 er den opprinnelige tildelingen i februar fra Fylkesmannen fordelt mellom sektorene tradisjonelt landbruk med 70 % og bygdenæringer med 30 % etter intensjonen i næringsstrategien og søknadsinteressen for midlene. For bygdenæringer var det et udisponert beløp på ca. kr 2,1 mill. ved årsskiftet 2010/2011, som ble overført til 2011.

Av totalt innvilget beløp gikk dermed ca. 28 % til bygdenæringer og 72 % til tradisjonelt landbruk.

Når det gjelder fordelingen av rentestøtten er denne betydelig skeivere, med rundt 87,5 % (mot 90 % i 2010) til tradisjonelt landbruk. Dette begrunnes med at tiltakene innenfor tradisjonelt landbruk er dominert av langt større lånefinansierte investeringer, mens det innenfor bygdenæringer var et sterkere innslag av myke investeringer (stipend og bedriftsutviklingstilskudd), samt mindre fysiske investeringer og dermed lavere behov / effekt av rentestøtte.

Tilretteleggingsmidlene

Fylkesmannen har i 2011 bevilget ca. kr 3,24 mill. fra utviklings- og tilretteleggingsmidlene til i alt 8 ulike prosjekter. Dette er 8 færre saker enn i 2010. 4 saker som er mottatt i 2011 er overflyttet til 2012. 3 saker fikk avslag, og én sak ble oversendt til Nordland Fylkeskommune. Totalt har prosjektene som mottok tilretteleggingsmidler en kostnadsramme på kr 32,24 mill. Tilretteleggingsmidlene anses som viktige blant annet fordi de bidrar til å utløse andre virkemidler i et betydelig omfang. Tilretteleggingsmidlene for 2011 er innvilget innenfor områdene: småskalamat, økologisk landbruk, bioenergi, reiseliv, bygdemobilisering, FoU, barn/ungdom og mindre nyskapingssjekter.

Mat

Fylkesmannens arbeid knyttet til småskala mat og matspesialiteter har i all hovedsak skjedd i regi av prosjektet "Nordland – en kulinarisk opplevelse". Prosjektet har som mål å skape større mangfold av lokalt og regionalt baserte matprodukter i Nordland. Prosjektet har fokus på vekst, entreprenørskap, kompetanse og nettverk, samt

opplevelse. Gjennom prosjektet igangsettes og gjennomføres det en rekke aktiviteter som skal bidra til å nå målene, samt at prosjektet prøver å være en pådriver for at det opprettholdes en aktivitet på matområdet gjennom våre samarbeidsparter. Som eksempel på begge disse forhold kan nevnes studieturer, informasjonstiltak/mobilisering, hospiteringsordninger og kurs, kartlegging av sjømatbedrifter, gründercamp for elever i videregående skole, Arena Nord, matverksted etc. Spesielt for 2011 har man gjennom prosjektet bidratt til å få igangsatt et regionalt prosjekt "Salten – en smak av Nordland", som har som mål å dyktiggjøre serveringsbedrifter i Salten på bruken av lokal mat, samt å koble disse serveringsstedene opp mot lokale matprodusenter i fylket. Fylkesmannen har også deltatt i Nordland fylkeskommunes prosess med å utarbeide en søknad om et Interreg-prosjekt på matområdet, LOCFOOD, som vil bli igangsatt i løpet av 2012.

I tillegg til det samarbeidet Fylkesmannen har med Nordland fylkeskommune og Innovasjon Norge i forbindelse med overordnet tilrettelegging og ulike tiltak/aktiviteter, har prosjektet/Fylkesmannen samarbeid med enkeltkommuner, forsøksringer, ulike lokale og regionale prosjekt, Hanen Nordland, Nordland Reiseliv, NHO Reiseliv/Arktisk Meny, Nordnorsk kompetansesenter for småskala matproduksjon, Nordland Bondelag, Mosjøen v.g.s, Sortland v.g.s. og Ungt Entreprenørskap Nordland. Fylkesmannen har samarbeidet med Innovasjon Norge og embetene i Troms og Finnmark med tanke på å profilere Nord-Norge på Grüne Woche 2012.

Grønt reiseliv

Fylkesmannen i Nordland har innenfor satsingsområdet grønt reiseliv fundamentert prosjektsatsingen gjennom en felles strategi; Strategisk plan for grønt reiseliv i Nordland 2008-2010. Denne er kommet til som et samarbeid mellom Fylkesmannen i Nordland, Nordland fylkeskommune, landbrukets næringsorganisasjoner, Nordland bygdeturisme- og gårdsmat og tidligere Nordland Reiseliv as – og danner bakteppet for prosjektet Grønt reiseliv i Nordland. Prosjektet er i sin helhet finansiert av Fylkesmannen i Nordland og Nordland fylkeskommune, der Innovasjon Norge er inne med delfinansiering av konkrete tiltak som er bedriftsrettet. Prosjektet har vært i drift fra primo august 2008 og avsluttes våren 2012. Ny handlingsplan som er fundamentert i Nordland fylkeskommunes regionale reiselivsstrategi er under utarbeidelse og forventet vedtatt i juni 2012.

Prosjektet er inne i sitt avslutningsår, og har først og fremst fokus på å fullføre de planlagte tiltakene. Tiltakene sorterer innenfor de strategiske satsingsområdene entreprenørskap, økt kompetanse, produktutvikling, markedsføring og nettverksbygging. Det er de gode opplevelsene for de reisende vi ønsker å utvikle, og da er det viktig å tenke nytt og annerledes. Spesielt fokus for 2011 har vært kompetanseheving for gårdbrukere som driver med grønt reiseliv i opplevelsproduksjon og pakking, salg og distribusjon. Det har vært avholdt omfattende kurs i både nord og sør fylket, der Innovasjon Norge har vært vår sentrale samarbeidspartner. I tillegg har det vært avholdt avslutningskonferanse for prosjektet med venteliste på deltagerne.

Hovedmålsettingen med prosjektet er todelt:

- Å bidra til etablering av flere levedyktige reiselivsbedrifter som kan tilby markedet et mangfold av opplevelsprodukt med særpreg.
- Å utvikle eksisterende gårdsturismebedrifter til mer økonomisk slagkraftig, markedsorienterte og samhandlende bedrifter.

Resultat på de ulike tiltaksområdene har stått helt i samsvar med de planlagte aktivitetene, og prosjektet har i tillegg fått en del uventede synergier. Dette dreier seg først og fremst om "spin-offs" av prosjektet i form av deltagelse i FoU prosjektet VRI Nordland, kreering av prosjektet "Fra tomme fjøs til nærings- og kulturinstitusjoner" og kompetansehevingstiltak for gårdbrukere i samarbeid med Innovasjon Norge.

Inn på tunet

Embetet samarbeider greit over avdelingene med aktiv videreformidling av informasjon ut angående IPT. Landbruksavdelinga har derimot hatt få egne initiativer ut. En hovedutfordring er responsen i andre etater. IPT er interessant for mange, men vanskelig å forplikte seg til ved kjøp av tjenester. Både pga økonomi/tildelte midler, men også diverse kravspesifikasjoner.

Gjennom IPT-løftet er det avdekket klare behov for IPT-tjenester i løft-kommunene. Dessverre har ikke tildelt økonomiramme for satsningen strukket til for alle gode søkerkommuner. Arbeidet har vist at det fortsatt er store og uløste utfordringer når det gjelder kunnskap om IPT-tjenester hos potensielle kjøpergrupper og når det gjelder økonomi i forbindelse med tjenestosalg.

Resultatområde 22 Klima- og miljøtiltak i landbruket

22.3 Miljøprogram og miljøplan

Måloppnåelse Regionalt miljøprogram

I forbindelse med rulleringen av RMP (perioden 2013-2016) er vi nå midt inne i en prosess hvor vi evaluerer av måloppnåelse, virkemidler og mål for programperioden 2009-2012. Hovedinntrykket så langt er at ordningene har hatt ei god målretting, men at vi mangler gode nok verktøy for å kunne fastslå i hvor stor grad RMP har påvirket utviklingen på miljøområdet i den aktuelle perioden. Siden midlene som er til rådighet er begrenset, bør det også drøftes om ordningene bør være som de er, eller spisses ytterligere.

Bruken av SMIL-midlene/koplingen SMIL – RMP

Vi har i tildelingsbrevet til kommunene presisert at det fortsatt skal være ei sterk kopling mellom RMP og kommunenes miljøstrategier, ved at bruken av SMIL-midlene skal følge opp målene i RMP. Overfor kommunene har vi presisert at alle SMIL-søknader skal vurderes i forhold til målene for virkemiddelbruken som er vedtatt i RMP.

Ved tildelingen av SMIL-midler i 2011 har vi i enda større grad enn tidligere, belønnet kommuner som har lokale strategier som følger opp prioriteringene i RMP og som gjenspeiler dette gjennom forvaltningen av midlene. Kommuner som har mange saker med utgått arbeidsfrist, fikk redusert tildeling av nye midler i 2011.

Koblingen mellom SMIL og RMP var også ett av flere tema som ble tatt opp på de tre regionale samlingene for kommunal landbruksforvaltning, som ble gjennomført i 2011.

Biologisk mangfold og kulturminner

Skog og landskaps rapport 06/2010 – *Status og utvikling i jordbrukets kulturlandskap i Nordland, Troms og Finnmark* gir et godt bilde av en landsdel som gror igjen som følge av bruksnedleggelse og driftsendringer i landbruket. Skog og landskap har få 3Q-flater i Nordland, men de gir likevel noe informasjon om de generelle utviklingstrekkene.

Fortsatt mangler vi både gode nok verktøy samt ressurser for å kunne følge opp tilstanden til biologisk mangfold og kulturminner der de økonomiske ressursene brukes. Bruken av SMIL og RMP-midlene bør kunne kartfestes, og det bør innføres rutiner og settes av ressurser for vurdering av effekten av tiltakene som iverksettes.

Vannforskriften

Avvik: Landbruksavdelinga hadde for 2011 satt av 60 timeverk til oppfølging av arbeidet med vannforskriften. Bl.a. på grunn av sykemeldinger og vakanser ble imidlertid dette arbeidet prioritert ned.

Første planperiode omfattet vannområde Ranfjorden med tilhørende nedbørsfelt. Forvaltningsplanen for dette området ble vedtatt av fylkestinget i Nordland i september 2009 og godkjent gjennom kongelig resolusjon i juni 2010.

Oppfølging av miljøplanarbeidet

Kontroll av miljøplan var et viktig tema på samlingene som Fylkesmannen i 2011 arrangerte for kommunal landbruksforvaltning. På disse samlingene deltok det også representanter for landbruksrådgivingen. Dette informasjonsarbeidet vil i 2012 bli fulgt opp videre av embetet.

Informasjons- og kontrollarbeidet knyttet til miljøplan viser at det bør drøftes om det kan være fornuftig å revidere *Forskrift om miljøplan* med tilhørende kommentarer. Ett av tiltakene kan være å slå sammen trinn 1 og 2 til én plan.

For å gjøre regelverket lettere tilgjengelig for foretakene og kommunene bør en samtidig gå gjennom *Forskrift for gjødselplanlegging* og *Retningslinjer til forskrift om gjødselplanlegging* for bl.a. å se om presiseringene om dispensasjonsmuligheter kan flyttes fra retningslinjene og over i forskriften.

Klimatiltak

Fylkesmannen har i samarbeid med UMB/SEVU utviklet og gjennomført et kompetansegivende kurs i klimaarbeid rettet mot landbruket. Målgruppen var primært kommunal landbruksforvaltning, men noe manglende respons fra kommunene medførte at ledige plasser ble utnyttet av personer fra landbruksrådgivingen, fylkeskommunen og egen landbruksavdeling. Faglig sett var kurset vellykket. Dette har vært hovedaktiviteten på klimaområdet i 2011.

Vi har nedsatt ei egen klimagruppe internt bestående av representanter fra miljøvernavdelinga, beredskapsstaben og landbruksavdelinga. Embetet har laget en intern handlingsplan. Også landbruksavdelinga har opprettet egen klimagruppe, men denne har vært lite aktiv i 2011. Det er behov for å bygge opp kompetanse internt for å kunne gi god rådgiving til blant andre kommunene.

Tilskudd fra regionalt miljøprogram utbetalt 2011 etter søknadsomgang 2010 - kroner utbetalt til hovedområder

Embeter	Kulturlandskap	Avrenning til vassdrag	Kulturmiljøer og kulturminner	Tilgjengelighet - friluftsliv	Biologisk mangfold	Plantevernmiddel	Avfall	Andre miljøtiltak
FMNO	7312978	332144	1576210	3930670	1379050	0	1136000	2022224
Sum	7312978	332144	1576210	3930670	1379050	0		

22.4 Økologisk landbruk

Handlingsplan for økologisk landbruk

Fylkesmannen fikk i 2011 kr 350 000,- fra Statens landbruksforvaltning til oppfølging av handlingsplan for økologisk landbruk. Beløpet er fordelt på ulike prosjekter som følger:

- Økologisk mat i offentlige kantiner: kr 150 000
- Seminar om økologisk landbruk for kommunene: kr 100 000
- Profilerings av økologisk mat på matfestivaler: kr 100 000

Når det gjelder Økomat i offentlige kantiner, har vi begynt i eget hus og ISS-kantina på Statens hus er nå Debiogodkjent og har et fast ukentlig tilbud om økologisk mat. Vi har i dette arbeidet lagt vekt på kompetanseheving for ansatte i kantina, der vi blant annet har trukket veksler på lokale produsenter. Prosjektet vil fortsette i 2012 og neste skritt er å ta kontakt med andre offentlige virksomheter med tanke på et samarbeid og erfaringsdeling om bruk av økologisk mat.

Vi har arrangert et todagers seminar om økologisk landbruk og mat for kommunene. Kommunenes kunnskaper om og holdninger til økologisk produksjon har betydning for omleggingsklimaet lokalt. (Dette er identifisert som viktig faktor i Bioforsk Nord Tjøttas prosjekt Økologisk areal i Nordland fylke; hvorfor så store forskjeller mellom kommunene?). Det har derfor vært viktig for oss å skape en møteplass der kommunene kunne øke sine kunnskaper, utveksle erfaringer og få gode opplevelser knyttet til økologisk mat og landbruksproduksjon. Tema på seminaret var blant annet erfaringer fra Økoløft i kommuner-prosjekter, og foredrag om økologisk drift i fylket eksemplifisert med produsenter som har lyktes med primærproduksjon, foredling og salg.

Vi har støttet informasjonstiltak om økologisk produksjon og mat på Vesterålen matfestival, matfestivalen Naturligvis i Lofoten og Tiendebytte i Mosjøen. I tillegg har vi støttet informasjon om og servering av økomat på én musikkfestival – Parken – i Bodø i sommer og på den nordnorske opplevelseskonferansen i Svolvær i høst.

22.5 Tre og miljø

Avvik: Økt bruk av trevirke har fått lite fokus, delvis på grunn av bemanningssituasjon i avdelingen, men også på grunn av lite engasjement/aktivitet i fylket generelt. Vi ønsker å få til en bedre satsning innenfor området i 2012 og er i kontakt med Innovasjon Norge.

Bruk av trevirke og satsing på bioenergi

Fylkesmannens satsing på bioenergi har i hovedsak vært gjennomført i prosjektet "Økt verdiskaping i nordlandsskogbruket". Innsatsen har for det meste bestått av informasjons- og motivasjonsarbeid. Det her vært noe samarbeid med interregprosjektet "Forest Power", og det er etablert en liten nettverksgruppe bestående av Fylkesmannen, Innovasjon Norge Nordland og Forest Power. Innovasjon Norge har innvilget 6 søknader gjennom Bioenergiprogrammet, men det har generelt vært vanskelig å få i gang nye bioenergianlegg. Ett anlegg i

Steigen kommune startet driften i 2011. Bioenergi presses av hard konkurranse på energiprisen, og vi savner erfaring fra pilotanlegg med god økonomisk historie.

Resultatområde 23 Eiendoms- og bosettingspolitikk

Som klageinstans over vedtak i kommunene etter jordloven og konsesjonsloven, behandlet Fylkesmannen 18 saker i 2011. Klagen ble tatt til følge i to saker, mens tre saker ble hjemvist til ny behandling i kommunen.

Vi behandlet én odelsfrigjørings sak og vedtok at eiendommen ikke skulle odelsfrigjøres.

Vi behandlet 14 delings-, omdisponerings- og konsesjonssaker som førsteinstans på grunn av at kommunen var inhabil.

Kontroller hjemlet i jordloven § 3 av Meløy og Rødøy kommuner som ble igangsatt i 2011, ble avsluttet uten at det ble avdekket alvorlige feil eller mangler.

Resultatområde 24 Forvaltning av inntekts- og velferdspolitiske tiltak og kontroll

Klager og dispensasjoner RMP, SMIL og NMSK

For RMP, søknadsomgangen 2011, har Fylkesmannen stadfestet ett kommunalt vedtak om å avslå søknad om miljøtilskudd på grunn av manglende gjødslingsplan. Det ble gitt avslag på én søknad om dispensasjon fra søketidspunkt for miljøtilskudd. Det ble behandlet tre klagesaker for SMIL-ordningen, og vi har stadfestet kommunens vedtak i alle tre sakene.

Det har ikke vært noen klager på NMSK-vedtak i 2011.

Forvaltningskontroller

Vesentlig avvik fra embetsoppdraget og kontrollplanen: Alle planlagte forvaltningskontroller av kommuner ble utsatt pga vakanse og langtidssykemelding for sentrale personer i kontrollteamet. Er satt opp igjen på planen for 2012.

For øvrig vises til eget skjema.

Oversikt over behandling av klager og dispensasjonssøknader 2011 - antall

Klagebehandling

Produksjonstilskudd		Miljøvirkemidler		Andre tilskuddsordninger	
Innvilget	Avslått	Innvilget	Avslått	Innvilget	Avslått
122	7	0	4	0	0

Dispensasjonssøknader

Produksjonstilskudd			Miljøvirkemidler			Andre tilskuddsordninger		
Innvilget	Delvis innvilget	Avslått	Innvilget	Delvis innvilget	Avslått	Innvilget	Delvis innvilget	Avslått
47	1	2	0	0	1	21	0	1

Fylkesmannens kontroll av landbruksvirksomheten i 2011

1. Hvor mye ressurser er avsatt til kontroll?

Årsverk: 0,8

Antall personer: 8

2. Gjennomførte kontroller av kommunenes landbruksforvaltning (forvaltningskontroller)

3. Gjennomførte foretakskontroller. Foretakene kan anonymiseres ved A, B, C etc.

Foretak:	A 8 foretak i Brønnøy kommune
Orninger/omfang:	Produksjonstilskudd Utegangersau - vinterfora sau
Stedlig kontroll eller annen type kontroll:	Stedlig kontroll av de 8
Registrerte avvik:	Alle kontrollerte hadde 1 eller flere avvik. Alle hadde ført utegangersau i kode 137 uten at alle kriterier var oppfylt
Oppfølging av avvik:	Brønnøy kommune fikk tilsendt kontrollrapporten og anmodet om å vurdere sine vedtak på nytt i disse og for 27 andre foretak med samme produksjon. Kommunen stod fast på sitt opprinnelige vedtak. Fylkesmannen omgjorde Brønnøy kommunes vedtak og vedtok å gi produksjonstilskudd i kode 133. Vedtakene ble påklaget av 5 av søkerne. Sakene ligger fortsatt til behandling i SLF 7 måneder etter omgjøringsvedtaket.

Foretak:	B - 5 foretak i Lurøy kommune
Orninger/omfang:	Produksjonstilskudd Utegangersau - vinterfora sau
Stedlig kontroll eller annen type kontroll:	Stedlig kontroll av 4 foretak og et kontaktet pr telefon.
Registrerte avvik:	Alle kontrollerte hadde 1 eller flere avvik. Alle hadde ført utegangersau i kode 137 uten at alle kriterier var oppfylt
Oppfølging av avvik:	Kommunen tilskrevet med rapport og anmodning om oppfølging. Kommunen tok rapporten til etterretning og endret sine vedtak. Ingen bruk klaget på vedtakene

Foretak:	6 foretak i Vestvågøy kommune
Orninger/omfang:	Produksjonstilskudd der brukere er i nær slekt
Stedlig kontroll eller annen type kontroll:	Stedlig kontroll. Fikk ikke tilgang til 2 bruk begrunnet med sykdom.
Registrerte avvik:	Det ble registrert driftsfellesskap. Brukene vi ikke fikk besøke ble bedt om å sende inn dokumentasjon. Ikke mottatt etter gjentatte puringer. Saken ikke avsluttet.
Oppfølging av avvik:	

4. Andre kommentarer/ innspill:

Resultatområde 25 Kommunene som landbrukspolitisk aktør

Det ble i mars 2011 gjennomført en større landbrukskonferanse for kommunale landbruks- og næringsmedarbeidere. Kommunal ledelse var også invitert, sammen med representanter for landbruksrådgivinga og næringsorganisasjonene i landbruket. Oppslutninga var relativt god. På disse konferansene, som gjennomføres

annet hvert år, forsøker Fylkesmannen å ta opp tema som både skal inspirere og motivere samt øke kompetansen i den kommunale forvaltningen.

Vi gjennomførte også i 2011 “Seminar om forvaltning av tilskudd i landbruket”. Seminarene - som gikk over to dager - ble holdt i Bodø, Sortland og Mosjøen og samlet ca. 50 deltakere fra kommunene.

Landbrukspolitisk dialog med kommunene

I 2010 ble arbeidet med kommunedialogen organisert som eget prosjekt med delfinansiering fra LMD og Nordland fylkeskommune i tillegg til bruk av egne midler. Kommunene og Fylkesmannen skal gjennom tett samarbeid få fram hvilken rolle landbruket kan spille i samfunnsutviklingen og viktigheten av en god og effektiv landbruksforvaltning.

I prosjektet legges det vekt på å forankre arbeidet i kommunens politiske og administrative ledelse. Kommunedialogen i Nordland ble introdusert overfor kommunene gjennom møter i alle 7 regionrådene i fylket. Fylkesmannen hadde møte med 4 av regionrådene i 2010, og de 3 siste møtte vi i 2011. Ved utgangen av 2011 er det gjennomført møter med 13 kommuner. Kommunene er positive til å møte Fylkesmannen og signaliserer at de vil fortsette diskusjonen om hvordan landbruksforvaltningen kan bli bedre i egen kommune.

Samarbeid med KS regionalt

Samarbeidet med KS ivaretas i det daglige gjennom KS’ representasjon i Fylkesmannens to samarbeidsorgan “Landbruksforum Nordland” (kulturlandskap og miljø) og “Partnerskap Landbruk” (Nærings- og bygdeutvikling). I begge organene er KS representert med styreleder i KS Nordland. I tillegg har KS Nordland en representant i styringsgruppen for kommunedialogen. Fylkesmannen samarbeider også med KS ved at begge deltar i ressursgrupper for Innovasjon Norges kommuneprojekt og for Fylkeskommunens LUK-satsning (Lokal samfunnsutvikling i kommunene).

Fylkesmannen har vært til stede på styremøte i KS Nordland og informert om prosjektet kommunedialog.

Midler til regionale og lokale tiltak

Fylkesmannen fikk tildelt 200 000 kroner fra LMD til regionale og lokale tiltak i landbruket. Deler av denne bevilgningen er øremerket tiltak rettet mot kommunene. I 2011 er midlene i all hovedsak brukt til den store landbrukskonferansen og fagseminar for kommunene. Prinsippet er at kommunene dekker egne utgifter til deltakelse, og på den store konferansen har vi i tillegg måttet kreve deltakeravgift. Midlene er i tillegg benyttet til avdelingens arbeid i og rundt prosjekt Kommunedialogen, der prosjektleders og styringsgruppas utgifter finansieres av prosjektmidlene. Noe av midlene er også brukt til forvaltningskontroller.

Resultatområde 26 Jordvern, kulturlandskap og samfunnsplanlegging

26.1 Jordvern og kulturlandskap

Sentrale utviklingstrekk for jordvernet i fylket og hovedutfordringer i virkemiddelbruk og tiltak

Jordvernet står sterkt i de fleste kommuner i Nordland. Det registrerer vi også på høringsuttalelser som kom inn til utkastet til Jordvernstrategier i Nordland. Nordland har de senere år bidratt mindre enn landsgjennomsnittet til omdisponering av dyrket jord, samt at det har vært stor grad av nydyrking i fylket. Dette har bidratt til at Nordland netto har fått mer dyrket areal de senere årene. Større veiprosjekter for opprusting av viktige veitraseer, samt bygging av gang- og sykkelveier, utgjør en betydelig del av jordtapet i fylket. Både informasjon, høringsuttalelser og innsigelser blir benyttet. Det viser seg at utbyggingsinteressene likevel vinner fram i mange tilfeller. En langvarig jordvernsak knyttet til de såkalte Rønvikjordene i Bodø fikk sin avslutning i 2011 gjennom mekling.

Aktivitet og utfordringer i dialog med kommunene for å nå de nye nasjonale målene om å ivareta jord- og kulturlandskapsressursene

Jordressursene

Jordvern i Nordland – Fylkesmannens jordvernstrategi i fylket, har ble vedtatt 29. april 2011. I løpet av våren

2012 skal tiltaksplanen, som utgjør del 2 av jordvernsstrategien, ferdigstilles. Denne inkluderer tiltak også på kommunenivå. Prosjekt kommunedialogen har stort fokus på jordressursene i møter med kommunal ledelse, se pkt 25.

Kulturlandskapsressursene

De regionale prioriteringer knyttet til kulturlandskapsverdiene har i 2011 blitt presisert og formidlet til kommunene bl.a. gjennom tildelingsbrevet for SMIL og NMSK, og på tre regionale samlinger for kommunal landbruksforvaltning. I tillegg har Fylkesmannen samarbeidet med kommunene Sørfold, Alstahaug, Vega og Røst om de to utvalgte kulturlandskapene i jordbruket, Vegaøyan verdensarvområde og prosjektet Kulturlandskapet som næringsutvikler på Røst.

Erfaringer og resultater med iverksetting av tiltak for de områdene som inngår blant utvalgte kulturlandskap i jordbruket.

Arbeidet med de to utvalgte-områdene Engan/Ørnes-Kjelvik og Blomsøy/Hestøysund/Skålvær oppleves som positivt. Tiltaket er tatt godt imot både i vertskommunene, blant gårdbrukerne og det store flertallet av de øvrige grunneiere i områdene. Vi ser at de gjennomførte tiltakene gir resultater i kulturlandskapet, og at gjennomføringen har en positiv økonomisk betydning for de involverte landbruksforetakene.

En god gjennomføring er avhengig av både lokalt engasjement, innsats fra kommunene og oppfølging fra Fylkesmannen. Etter hvert regner vi med at arbeidet med de utvalgte kulturlandskapene også vil gi ny næringsutvikling, og at de vil fungere som inspirasjon for gjennomføring av liknende tiltak i andre områder.

Utfyllende rapportering for utvalgte-områdene ble den 13.01.12 gitt til Statens landbruksforvaltning.

Status i avgang på dyrket jord i fylket sett i forhold til halveringsmålet

I 2010 rapporterte kommunene i Nordland gjennom KOSTRA om 436 da omdisponert jord mot kun 152 da i 2009. (Halveringsmålet for Nordland er ca 250 da pr år der det nasjonale målet er omregnet). Vi har fortsatt en mistanke om underrapportering. Kommunene er derfor bedt om å være spesielt nøye med rapporteringen i framtida.

26.2 Samfunnsplanlegging

Sikre jordbrukets arealressurser

Landbrukets arealinteresser blir fokusert gjennom innspill til oppstartfasen for kommunenes arealplanarbeid. I påfølgende høringer blir det vurdert bruk av innsigelse dersom landbrukets arealinteresser ikke er tilstrekkelig ivaretatt. I verneplanprosesser blir skogbruksinteressene fremmet slik at næringsutøvelse skal være mulig innen rammen av vernet.

Innsigelser knyttet til jord- og skogbruk i saker etter plan- og bygningsloven og vernelovgivningen

I 2011 ble det fremmet tre innsigelser (Kommunedelplan Sleneset/ Lurøy, reguleringsplan Ekren/Hadsel og kommuneplan Grane/Grane). Det ble varslet innsigelse i 4 oppstartmeldinger. 5 saker der innsigelser var fremmet tidligere kom til avgjørelse og mekling i 2011.

Slåttemark, slåttemyr og kystlynghei

Landbruksavdelinga har i 2011 deltatt i skjøtselsgruppa for slåttemark, slåttemyr og kystlynghei, som koordineres av miljøvernavdelinga. Gruppa har også deltakere fra Bioforsk og Norsk Landbruksrådgiving, og gir råd i saker knyttet til forvaltningen av midlene som DN har satt av til skjøtsel av disse naturtypene. Samarbeidet i gruppa oppleves som konstruktivt og godt.

Bruk og nytte av geodata

Fylkesmannen samarbeider med Statens kartverk gjennom Norge Digitalt Nordland for å etablere og ajourføre kartdata og for at eksisterende kartdata skal tas i bruk i saksbehandling og utviklingsarbeid i fylket. Vi er representert i sekretariatet og i arbeidsutvalget for Norge Digitalt Nordland. I tillegg har vi et ekstra ansvar for oppfølging av kommunene i forbindelse med etablering og ajourføring av AR5.

Landbruksavdelinga har tatt i bruk kartdata på en rekke områder som: gårdskartprosessen,

næringsutviklingsprosjekter, temakart i kommuneplanlegging, analyse av utviklingstrekk, beitelagskart, presentasjon av statistikk ved hjelp av GIS, klagebehandling, planlegging av skogtaksering/takstarbeid og regionalt miljøprogram.

Beredskap

Samordningen for beredskap på landbruks- og matområdet er ivarettatt gjennom at landbruksdirektøren er fast medlem av Fylkesberedskapsrådet. Landbruksdirektøren deltar også i beredskapsøvelser i embetet. En saksbehandler i landbruksavdelinga er tildelt det daglige arbeidet på beredskapsområdet. Avdelinga avgir også uttalelser og leverer innspill til ulike planer på beredskapsområdet, blant annet fylkes-ROS.

Ressursrapportering

Tabelldata viser overensstemmelser mellom rapporten og bevilgede midler fra fagdepartementet på 232 000 kroner. Dette skyldes 1) at kun kontoklasse 1 er tatt med i rapporten, mens utgiftene refererer seg til kontoklasse 2, og 2) at det er gjort noen feilposterings i regnskapet for 2011.

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
21 Landbruksbasert næringsutvikling	kr 5 353 357,00	kr 0,00
22 Klima- og miljøpolitikk i landbruket	kr 1 496 584,00	kr 0,00
23 Eiendoms- og bosettingspolitikk	kr 633 030,00	kr 0,00
24 Forvaltning av inntekts- og velferdspol. tiltak	kr 1 809 116,00	kr 0,00
25 Kommunene som landbrukspolitisk aktør	kr 738 854,00	kr 21 325,00
26 Jordvern, kulturlandskap og samfunnsplanlegging	kr 1 024 631,00	kr 0,00
Andre oppgaver under LMD	kr 169 544,00	kr -36 983,00
Sum:	kr 11 225 116,00	kr -15 658,00

Kunnskapsdepartementet

Resultatområde 31 Tilsyn og forvaltningsoppgaver på utdanningsområdet

31.1 Tilsyn

Totalt ble det i 2011 gjennomført ni nasjonale tilsyn (18 skoler), tre prioriterte tilsyn, tre egeninitierte tilsyn og ett hendelsesbasert tilsyn. Når det gjelder utfallet av tilsynet og hvilke kommuner og skoler det er ført tilsyn med, viser vi til egne rapporter.

Antallet tilsyn er redusert i 2011 i forhold til i 2010. Reduksjonen i antall tilsyn har først og fremst sammenheng med at temaet for det nasjonale tilsynet var nytt, utfordrende og arbeidskrevende. Vi så for oss at planlegging, gjennomføring og etterarbeid av felles nasjonalt tilsyn ville være så arbeidskrevende at det ikke ville være mulig å opprettholde samme tilsynsaktivitet som året før, målt i antall tilsyn.

Fylkesmannen har hatt noen utfordringer på bemanningssiden. I løpet av høsten begynte en av tilsynslederne i ny jobb og en annen av medarbeiderne gikk ut i syke-/svangerskapspermisjon. Som en følge av dette måtte vi gjøre noen omdisponeringer internt. Likevel ble alle planlagte tilsyn, bortsett fra ett skriftlig tilsyn, gjennomført, selv om ikke alle tilsyn var formelt avsluttet ved årsskiftet. I tillegg til planlagte tilsyn ble det gjennomført ett hendelsesbasert tilsyn. Totalt har åtte medarbeidere, inklusive de som har permisjon, vært involvert i tilsynsaktiviteten i løpet av 2011.

Reduksjonen i antall tilsyn betyr likevel ikke at den samlede ressursinnsatsen er redusert i forhold til fjoråret. Alle stedlige tilsyn, bortsett fra det hendelsesbaserte tilsynet, har involvert tre medarbeidere. Det har vært ressurskrevende, både i form av personalressurser og økonomiske ressurser. Lange avstander i fylket gjør det nødvendig å fly som oftest må brukes som kommunikasjonsmiddel, og vi må regne med ekstra overnatting.

Samlet ressursbruk til tilsyn ligger på omtrent samme nivå som tidligere, dvs. rundt 40 %.

Medarbeiderne som deltar i tilsynsarbeidet har god kompetanse innenfor de aktuelle fagområdene, tilsynsmetodikk og jus. Det er vektlagt intern kompetansebygging og stor grad av samhandling mellom medarbeiderne i tilsynsarbeidet. Vi har hatt to tilsynsteam på felles nasjonale tilsyn. Det har vært vektlagt samarbeid mellom disse, både for å få til et godt forarbeid og gjennomgang av grunnlagsdokument, og for å tilstrebe samlet god og lik utførelse fra Fylkesmannen. Avdelingens samlede kompetanse på tilsynsområdet vurderes som god.

Tema for egeninitierte tilsyn er valgt ut fra erfaringer om at regeletterlevelsen hos skoleeier ikke alltid er som den burde være. Klagesaker og andre henvendelser har vært en viktig utvelgelsesfaktor. Tilsynsobjektene er valgt ut fra vår kjennskap til kommunene og informasjon hentet fra Skoleporten, og i noen tilfeller supplert med innspill fra foresatte.

Tilsynene har i all hovedsak blitt gjennomført som stedlige tilsyn, bortsett fra tilsynet med samiske elevers rettigheter som er gjennomført som skriftlige tilsyn. Tilsynsmetodikk er valgt ut fra tematikk og hensiktsmessighet. På grunn av problemer med å få inn dokumentasjon fra én kommune, er det ett tilsyn med samiske elevers rettigheter som ikke var sluttført ved årsskiftet.

Fylkesmannen har, som en del av de egeninitierte tilsynene, gjennomført tilsyn med kommuner som tidligere har hatt tilsyn og som har fått pålegg om retting av forhold. Tema for tilsynet har vært forsvarlig system og spesialundervisning. Resultatene er ikke bare positive. Flere av kommunene har ikke rettet de lovbrudd som tidligere tilsyn har avdekket. Hva som er grunnen, er det vanskelig å ha en sikker formening om, men en sannsynlig faktor i dette er manglende kompetanse og kapasitet, samt liten forståelse for nødvendigheten av å følge et formelt regelverk. Til tross for denne manglende regelverketterlevelsen på skoleeier/skolenivå, ser det ut som at elevene har fått det tilbudet som de har rett til.

Samlet sett er det vår mening at måloppnåelsen er god på tilsynsområdet, sett i relasjon til vurderingskriteriene i embetsoppdraget. Tilgjengelig kompetanse og ressursinnsats vurderes fortløpende, men det er ikke forhold i dag som skulle tilsi store endringer i praksis for å bedre måloppnåelsen.

31.2 Klagesaksbehandling

Klagesaksbehandlingen i 2011 har strukket seg over svært mange områder. Avdelingen har god kompetanse til å drive klagesaksbehandling på de områdene som har vært representert, gjennom å ha medarbeidere med juridisk, pedagogisk og økonomisk kompetanse, i tillegg til den realkompetansen vi besitter.

På grunn av sykefravær hos en sentral saksbehandler og annet fravær knyttet til ansatte som jobber med andre resultatområder, har vi måttet fordele ressursene våre noe annerledes enn vi vanligvis gjør. Det har ført til en forlenget saksbehandlingstid på klagesaksområdet. Vi har oppdaget at vi er sårbare når det gjelder klagesaker på det psykososiale miljøet. Sakene er ofte svært tidkrevende å behandle, og i 2012 vil flere av saksbehandlerne gjøres i stand til å behandle denne typen saker. Klagesakene vil bli fordelt på flere saksbehandlere, og vi vil unngå for lang saksbehandlingstid.

Også i 2011 er det klager på standpunkt karakter som utgjør det største antallet klagesaker. Det totale antallet klager på standpunkt karakter i grunnskolen har falt fra 104 i 2010 til 64 i 2011. Det er vanskelig å angi en spesifikk årsak til nedgangen, men én faktor kan være at skolene i større grad enn tidligere formidler til elevene at et medholdsvedtak fra Fylkesmannen ikke gir rett til en høyere karakter, men rett til en ny vurdering.

En annen faktor kan være at begrunnelsene fra faglærere generelt ser ut til å ha blitt grundigere og mer forankret i kompetansemålene i læreplanen, og dermed ikke motiverer klager i like stor grad som tidligere. Medholdsandelen har falt fra 75 % til 70,3 %. Det er imidlertid fortsatt svake begrunnelser og manglende dokumentasjon på undervisningsvurdering som gir høy medholdsandel. Videre ser vi også i 2011 at enkelte elever leverer klager i flere fag. En elev hadde fem karakterklager til behandling hos Fylkesmannen.

På spesialundervisningsområdet har 20 av 29 saker som Fylkesmannen har fattet vedtak i, fått medhold. Det skyldes primært at avvik fra sakkyndig vurdering er enten økonomisk begrunnet, begrunnet i likeverdighetsprinsippet ("ostehøvelmetoden") eller ubegrunnet.

I flere saker er vedtakene generelt mangelfullt begrunnet. Vi opplever også at kommunene sier lite om spesialundervisningens innhold i vedtakene. En tendens er at beskrivelsen av spesialundervisningens innhold ikke er tydelig nok eller grundig nok i den sakkyndige vurderingen. Dette forplanter seg til vedtak og til individuell

opplæringsplan. Det er fortsatt behov for å veilede kommunene på dette området. Embetet tilbyr veiledning til kommuner som ytrer ønske om slik veiledning eller som vi ser kan ha behov for veiledning.

Tallet på ferdig behandlede spesialundervisningssaker har gått opp fra 11 til 29. Sju saker måtte returneres for fornyet førsteinstansbehandling.

Innenfor spesialpedagogisk hjelp har tre av tre klager fått medhold.

Tre av tre saker om skoleskyss har fått avslag. To av sakene gjaldt særlig farlig skolevei, og én gjaldt søknad om skyss til annet sted enn nærskolen. I tillegg til klagesaker har vi hatt en del veiledningsvirksomhet opp mot fylkeskommunen. Vi har hatt flere forespørsler om avklaring i forhold til kostnadsfordeling mellom kommune og fylkeskommune, jf. oppl. § 13-4.

Vi har hatt egne møter mellom Fylkesmannen og Nordland fylkeskommune for å avklare tvilsspørsmål på generelt grunnlag, og vi har deltatt på fylkeskommunens landsdekkende arrangement for å veilede om regelverk.

I klagesaker om det psykososiale miljøet har én fått medhold og to fått avslag. Én sak er avvist pga manglende partsstatus. I tillegg til ferdige vedtak har vi hatt mye muntlig og skriftlig kontakt med kommunene i veiledningsøyemed.

I saker hvor vi har fått klager oversendt direkte til oss, har vi henvendt oss til kommunen og bedt om at skolen treffer vedtak i saken, eller sender oss en kopi av det vedtaket som eventuelt finnes. Dette kombinert med at foreldrene blir veiledet om klageadgang. Det som er nytt, er at vi relativt raskt etter at brevet har gått ut fra Fylkesmannen, har mottatt en kopi av skolens vedtak til orientering. I seks saker har vedtaket ikke blitt påklaget, og i én sak har vedtaket blitt påklaget til oss. Denne saken er ikke ferdig behandlet. Det at vi nå på forespørsel relativt raskt mottar kopi av skolens vedtak, mener vi tyder på at skolene blir flinkere til å håndtere regelverket, selv om vedtaket muligens burde vært kommet på et tidligere tidspunkt.

Klage i grunnskolen (opplæringsloven med forskrifter)

Type Klage	Sum innkomne saker	Medhold/Delvis medhold	Avslag	Annet	Kommentar
Standpunkt (fag og orden og oppførsel)	64	45	19	0	Det totale antallet klager på standpunktarakter i grunnskolen har falt fra 104 til 64. Medholdsandelen har falt fra 75 % til 70,3 %.
Spesialundervisning, § 5-1	42	20	9	13	13 stk som er registrert som "annet" består av 7 saker returnert til kommunen på grunn av mangelfull saksutredning og 6 saker mottatt, men ikke ferdig behandlet.
Skyss, § 7-1	3	0	3	0	To av sakene gjaldt særlig farlig skolevei, og en gjaldt søknad om skoleskyss til annen skole enn nærskolen.
Skoleplassering, § 8-1	6	0	3	3	De tre sakene registrert som "annet" er saker som har blitt avviste av FM som følge av omgjøring hos kommunen.
Psykososialt skolemiljø, § 9a-3	10	1	2	7	Annet: 1 sak avvist pga. manglende partsstatus. 6 saker sendt til skolen for at skolen skulle uttale seg, oversende vedtak i saken eller treffe et vedtak.
Bortvisning, § 2-10	1	0	1	0	
Annet	3	3	0	0	Spesialpedagogisk hjelp.
Annet	4	0	3	1	Prioritert inntak til vgo utenom poengkonkurranse. Annet: Retur til fylkeskommunen.
Sum	133	69	40	24	

31.3 Grunnskolens informasjonssystem (GSI)

Mål for arbeidet med GSI 2011 var å levere feilfritt innen fristen. Det klarte vi i år for all tre datagruppene, både for grunnskoledataene og dataene for kulturskole og voksenopplæring.

Måloppnåelsen er ikke bare avhengig av oss og vårt arbeid, men i større grad av at kommunene tar ansvar og gjøre sin del av jobben. Det er de som sitter på dataene og skal registrere dem. I år synes det som kommunene har prioritert dette arbeidet noe høyere enn tidligere år. Og når systemet var fullt oppe og gikk før registreringen startet 1. oktober, var det ikke samme negative opplevelse mht. dobbeltarbeid i 2010.

Vår kompetanse er meget god. Vi kjenner systemet meget godt og kan veilede på alle spørsmål. Tilbakemeldingen på den fortløpende veiledningen er meget bra.

Vi har også kapasitet internt, men det er et krevende arbeid å få kommunene til å prioritere GSI-arbeidet innen frister. Det blir et hastverksarbeid i siste liten, muligens fordi at ressursbruk og kompetanse ute i kommunene varierer mye mellom store og små kommuner.

Systemet gjennomgår hvert år en nøye vurdering av emner, spørsmål, ledetekster og veiledning via skjermen. Dette kvalitetssikringsarbeidet medfører at den enkelte skole blir mer selvhjulpen, og vi registrerer mindre behov for veiledning underveis enn tidligere år. Vi ser også at flere er pliktoppfyllende og har en plan for hvordan og hvem som skal registrere data, og større kommuner kjører samlinger for rektorer i forkant av innsamlingen og følger dem opp fra rådmannsnivået underveis.

Tre personer hos oss er involvert i arbeidet. Dette for å sikre at brukerstøtten til en hver tid er tilgjengelig. Pga. økt sikkerhetskrav, var passordrutinen lagt om. Kommunene måtte selv hente passord til seg og sine enheter. Dette medførte en del spørsmål til oss og behov for veiledning i starten.

En stund etter at kommunene har mottatt "kommunebrevet" fra Udir/SSB om innsamlingen, sender vi en e-post med vedlegg til alle skoleansvarlige. I brevet gir vi en del tips om innsamlingen og påpeker typiske feil fra tidligere innsamlinger. Dette for å få mer oppmerksomhet rundt GSI og hva som er viktig å passe på mht. til datakvalitet.

Etter at innsamlingen er over, kvitterer vi ut med brev til kommunene der vi også takker for vel utført jobb.

Med ca. 350 skoleenheter i 44 kommuner er det relativt mye arbeid å følge opp alle. I år som tidligere år er det grunnskoledataene som prioriteres av kommunene, mens det ikke legges like mye arbeid i å få registrert og evaluert dataene for voksenopplæringen og kulturskolen. Men i år kom vi "i havn" med feilfri og tilnærmet komplett levering av alle tre datagruppene innen den endelige fristen vår.

31.4 Informasjon og veiledning

Lov og regelverk

På årets regelverksamling var temaene det psykososiale miljøet og enkeltvedtak, voksnes rett til grunnskoleopplæring og ordensreglementet. Deltakelsen fra kommunene viser at det er stort behov for slike samlinger. Det psykososiale miljøet og enkeltvedtak var også tema på samlingen for private skoler, som vi arrangerte i samarbeid med Utdanningsdirektoratet. I tillegg til regelverksamlingen har vi veiledet om regelverket rundt elevenes psykososiale miljø, og særlig om enkeltvedtak, ved to av de største videregående skolene i fylket.

Etter felles initiativ fra Fylkesmannen og fylkeskommunen har det vært arrangert dialogmøte om opplæringslovens bestemmelser om skoleskyss. Videre har Fylkesmannen, i samarbeid med Troms, deltatt/holdt innlegg om regelverket rundt skoleskyss på nasjonalt arrangement i regi av Nordland fylkeskommune for deltakere fra fylkeskommunene, skyssaktører og Samferdselsdepartementet.

Vi har informert om regelverket for spesialundervisning på fylkeskommunens samling for spesialpedagoger og teamledere.

Tilstandsrapport og Skoleporten

Fylkesmannen har en beredskap mht til brukerstøtte og veiledning i forbindelse med kommunenes utarbeidelse av tilstandsrapporten. Imidlertid får vi bare sporadisk henvendelser om bistand fra kommunene. Skoleporten var eget tema på regelverksamling i 2010. Vi har ikke registrert at det har vært behov for ny samling inneværende år.

Verktøy for kvalitetsvurdering og skoleutvikling

Ståstedsanalysen og organisasjonsanalysen ble presentert for kommunene på samling høsten 2010. Vi har ikke sett behovet for ny samling i 2011. For å komme noe videre har det blitt nedsatt ei intern arbeidsgruppe som skal komme med forslag til hvordan arbeidet med å styrke skoleeierens bruk av disse verktøyene kan videreføres. Arbeidet er ikke slutført.

Veilederkorps

Embetet har bistått Utdanningsdirektoratet i arbeidet med informasjon om og rekruttering av veiledere og skoleledere til veilederkorps og i prioriteringen av tilbud til kommuner med svake elevresultater. Skoleeiere i fylket ble med i Veilederkorpsset i 2010 og fem nye kommuner er med fra 2011. Refleksjonsverktøyene ståstedsanalysen, organisasjonsanalysen og metodikk fra eksternt skolevurdering er sentralt i dette arbeidet. Skoleeiers refleksjon over egen praksis danner et godt utgangspunkt for endring og eget utviklingsarbeid. Vi har deltatt på informasjonsmøter for veiledere og informasjonsmøter for skoleeiere. Vi vurderer god måloppnåelse i rekrutteringsarbeidet.

Bedre læringsmiljø

Vi har vært opptatt av å få til en god sammenheng mellom Bedre læringsmiljø og prosjekt Skole-heim. Vi har benyttet RKK-(regionalt kompetansekontor) nettverket til å orientere om de mulighetene som ligger i Bedre læringsmiljø og betydningen av gode relasjoner mellom heim og skole for å få et godt læringsmiljø for elevene. Bedre læringsmiljø bør derfor være kjent i skolene i fylket. Hvordan dette er fulgt opp i de enkelte regionene og kommunene, er vi noe usikker på.

Manifest mot mobbing

I forbindelse med lanseringen av Manifest mot mobbing informerte vi kommunene om manifestet og oppfordret kommunene til å utarbeide eget lokalt manifest. Like før sommerferien satte fylkesmannen og de ansatte ved oppvekst- og utdanningsavdelinga sine håndtrykk i farger på hvitt lerret for å markere vårt arbeid for anti-mobbing og bidrag til regjeringens *Manifest mot mobbing 2011 – 2014*. Dette initiativet fikk god dekning i lokal presse. Samtidig ble kommunene på nytt oppfordret til å vie arbeidet mot mobbing lokal oppmerksomhet.

I ulike møter med kommunene har embetet spesielt minnet kommunene på det ansvaret de har for å arbeide for nulltoleranse for mobbing. Årets tema, digital mobbing, har spesielt vært framhevet i disse møtene. I forbindelse med tilsynsarbeidet er manifestet også trukket fram.

Vi har ikke nøyaktig oversikt over hvor mange av kommunene som har skrevet under på manifestet, men det er langt over halvparten av kommunene.

Regional samling for private skoler

I samarbeid med Utdanningsdirektoratet har vi høsten 2011 arrangert samling for de private skolene i region midt og nord. Samlingen var en dagssamling, hvor vi delte dagen mellom informasjon fra Utdanningsdirektoratet og veiledning fra Fylkesmannen. Tema for veiledningen var det psykososiale miljøet, med særlig fokus på reglene om enkeltvedtak. Deltakelsen var lavere enn forventet (46 deltakere), men tilbakemeldingene fra de som deltok var gode. De private skolene ønsker fortsatt å ha en arena for å møte både Fylkesmannen, Udir og hverandre. Flere ønsket en samling med overnatting. Vi fikk imidlertid ingen konkrete tilbakemeldinger på hvor i landet en slik samling bør arrangeres. Evalueringen er overlevert Laila Gaupset, som kontaktperson for Udir.

Fylkesmannen vurderer måloppnåelsen på området som noe variabel i den forstand at på enkelte områder nevnt over, er måloppnåelsen god (lov og regelverk, formidling av resultater fra tilsyn og veiledning), mens den ikke oppleves som like god på andre områder. Dels har det sammenheng med at vi har en relativt passiv rolle på noen områder, og dels med at vi er avhengig av at kommunene faktisk etterspør hjelp og veiledning. Dette kombinert med tilgjengelige ressurser, gjør at vi vurderer mulig større innsats dersom samlet kapasitet er større. Kompetansen på området vurderes som god og ressurstilgangen er tilfredsstillende.

31.5 Eksamen, nasjonale prøver og kartleggingsprøver

PAS og PGS

PAS har effektivisert registreringsarbeidet når det gjelder eksamen. Men vi bruker mye tid på brukerstøtte før gjennomføringen av nasjonale prøver og underveis mens elever og fagpersoner skal registreres. Det er helt

nødvendig å kontrollere den registreringen som gjøres ute på skolene, spesielt ved oppmelding til eksamen. Fortsatt forekommer det at elever er meldt opp i alle tre fag. I tillegg er registrering i norskfaget med tre fagkoder vanskelig for mange. Feilen oppstår ved registrering av elever som skal skrive hovedmål begge eksamensdagene.

Stadig flere skoler benytter PGS ved levering av eksamensbesvarelser i norsk og engelsk. Nordland har hatt ansvaret for fellessensuren i *norsk* dette året. Til sammen var 1652 elever meldt inn, men 39 avla ikke eksamen. Det gir 3226 elevbesvarelser; av disse ble 1524 levert elektronisk. Vi nærmer oss 50 % elektronisk sending – med alle de fordeler som dette gir.

Bruken av PGS har også gjort arbeidet med fellessensuren enklere. Systemet har fungert godt som verktøy for alle involverte parter. Og skolenes utstyr og kompetanse er stadig blitt bedre. Vi mottok få feilmeldinger om PAS og PGS dette året.

Nasjonale prøver

Nasjonale prøver ble gjennomført etter gjeldende retningslinjer. Prøven ENG05 ble avlyst underveis. Likevel manglet det kun 888 resultater fra de 2778 påmeldte elevene. Når det gjelder fritak, ligger Nordland 0,3-0,7 % høyere enn landsgjennomsnittet på prøvene LES08, LES09 og REG05. De øvrige prøvene ligger likt med resten av landet.

Prøve LES05 Fritak 4,5 %
Prøve LES08 Fritak 3,3 %
Prøve LES09 Fritak 3,3 %
Prøve REG05 Fritak 3,2 %
Prøve REG08 Fritak 1,8 %
Prøve REG09 Fritak 1,7 %
Prøve ENG05 Fritak 2,2 %
Prøve ENG08 Fritak 2,0 %

Noen dager før fristen utløp i reserveukene, kontaktet vi kommuner og skoler som på det tidspunktet hadde stor andel ikke avlagte prøver. Vi erfarte at flere skoleeiere ikke hadde kjennskap til eller følte ansvar for gjennomføring av prøvene. Dette var delegert til skolenivå. Her var holdningen flere steder at prøvene var lærernes ansvar. Skoleleder stolte på at prøvene ble kjørt, men det er behov for ei oppfølging underveis. Til tross for vår påminning er det likevel 828 manglende resultater i fylket utenom de 888 fra ENG05.

Utdanningsdirektoratet ba høsten 2011 om en kartlegging av erfaringer med nasjonale prøver. For å kunne gjøre rede for tilstanden i Nordland, kontaktet vi 10-15 skoler og kommuner. Inntrykket vi fikk er at både forberedelser, påmelding, registrering av resultater, fritakspraksis og pedagogisk etterarbeid blir vel ivaretatt, men en del skoleeiere er ganske passive til nasjonale prøver. Årsaken kan være at de ikke har god nok kjennskap til bruken av PAS. (Rapport levert, datert 16.11.2011.)

Elektroniske kartleggingsprøver

Prøvene er gjennomført etter gjeldende retningslinjer. Men ikke alle grupper/klasser ved skolene har gjennomført prøvene; her mangler mange resultater.

For KPENGV1 er 3876 elever påmeldt, 557 resultater mangler, dvs 14,4 %.
For KPREGV1 er 3910 elever påmeldt, 367 resultater mangler, dvs 9,4 %.

Enkelte skoler utmerker seg klart med opptil 26 % manglende resultater. Fylkesmannen har informert Nordland fylkeskommune (NFK) om situasjonen. Dette gjorde vi også i 2010. Selv om prøvene er obligatoriske, ser vi at “historien gjentar seg” for enkelte skoler.

Sentralt gitt eksamen i grunnskolen og eksamen i grunnskoleopplæring for voksne

I 2011 var 1174 elever fra Nordland trukket til *engelsk* (ENG0012). 1142 elever gjennomførte prøven, 480 besvarelser ble levert elektronisk og ti elever klaget på karakteren. 1290 elever ble trukket til *matematikk* (MAT0010), 1253 elever gjennomførte prøven og seks klaget på karakteren. I faget *norsk* (NOR0214,0215,1415) var 922 elever oppmeldt og 899 deltok på eksamensdagene. Av de til sammen 1798 besvarelser ble 580 levert via PGS. Det ble klaget på 30 karakterer.

Fylkesmannen i Nordland hadde i 2011 ansvaret for *fellessensuren* i norsk skriftlig for Nordland, Troms og Finnmark. Det samme hadde vi for lulesamisk 1. og 2. språk og sørsamisk 1. og 2. språk. Det ble oppnevnt et korps på 40 sensorer i norsk fra de tre fylkene, de fleste fra Nordland. I tillegg hadde vi tre “reservesensorer” i

tilfelle sykdom underveis. Vi fikk bruk for én av dem. Lulesamisk og sørsamisk hadde tre sensorer hver. (Totalt 49 sensorer.)

Det er vanskelig å finne sensorer til fagene lulesamisk og sørsamisk. Vi må sette høyere krav til sensorene enn at de kan snakke og skrive språket. De bør ha god kunnskap om læreplanen for faget og ha undervist i faget/språket. I tillegg kommer inhabilitet inn, det kan være at vedkommende er læreren til eleven, slektskap og annet.

Vi arrangerte sensorkurs den 28. april. Her deltok sensorer fra de tre fylkene samt sensorene for både sør-, lule- og nordsamisk, i alt 55 sensorer. Forelesere var Eva Mimmi Lund fra Utdanningsdirektoratet og leder for fagutvalget i norsk, Mette Haustreis fra Kippermoen skole i Vefsn kommune. Tema for dagen var oppdatering av kunnskap om elevvurdering, erfaringsoverlevering og mye egenaktivitet i vurdering av elevbesvarelser. Dagen var til stor nytte.

Dagen før fellessensuren møttes alle norsksensorene for en gjennomgang av årets oppgavesett. (Ingen elever var trukket til eksamen verken i lulesamisk eller sørsamisk.) Ansvarlig for opplegget var oppmennene. Fellessensuren forløp uten komplikasjoner.

Det var oppmeldt $(813+393+264+182)=1652$ elever til norskfagene, 1613 deltok. Det ble levert 3226 besvarelser. 20 elever klaget på resultatet. Kostnadene for eksamensarbeidet beløp seg til kr 1 186 200.

Fylkesmannen i Nordland har få oppgaver innen eksamen i grunnskolen for voksne. De fleste henvendelser gjelder norskfaget og hjelp til bruk av PAS til påmelding. Fellessensuren ivaretas av andre embeter. (Nordland skal ha fellessensuren i engelsk for voksenopplæringen i 2013 og 2014.)

Fylket har relativt mange voksenopplæringstilbud, men få elever trekkes til eksamen:

Engelsk: 22 påmeldt og 22 deltok
Matematikk: 34 påmeldt, 33 deltok
Norsk 0214 og 0215: 1 påmeldt, 1 deltok
Norsk 1415: 31 påmeldt, 31 deltok og 3 leverte klage på karakteren.

Lokalt gitt eksamen i grunnskolen

Disse prøvene ble gjennomført på en forsvarlig måte og i henhold til læreplanen og forskrift til opplæringsloven. Nordland har god tilgang på sensorer. Mange kommuner har kun én ungdomsskole. Derfor utveksles sensorer over kommunegrensene. Felles skriftlige retningslinjer for gjennomføring av lokalt gitt eksamen er utformet. Disse er et viktig bidrag til like forhold for alle elevene. 2011 er første året vi ikke har gjort arbeidet med å registrere sensorer til muntlig eksamen og ellers bidratt i planlegging for gjennomføring. Høsten 2010 ble kommunene informert om denne endringen i oppgavefordelingen og et forslag til framdriftsplan ble presentert.

Utdanningsdirektoratet ba høsten 2011 om en kartlegging av rutiner og fordeling av trekk til eksamen. I Nordland fikk vi dokumentert at eksamensarbeidet både i kommune, fylkeskommune og i grunn- og videregående skole har gode rutiner. På de fire skolene vi besøkte, traff vi godt kvalifiserte ansatte som har et sikkert system for arbeidet både med sentralt gitt og lokalt gitt eksamen. Det samme gjelder for dem vi snakket med på kommunenivået. (Rapport levert, datert 28.9.2011.)

PAS/PGS, nasjonale prøver, elektroniske kartleggingsprøver og eksamen blir ivaretatt av tre ansatte som bruker ulike deler av sitt årsverk til arbeidsområdet. Til sammen har vi høy faglig kompetanse for oppgavene. Dette gjelder både pedagogisk og juridisk kunnskap, pluss gode ferdigheter med å hjelpe skoler, kommuner og sensorer i bruken av PAS og PGS. Vi har lang erfaring med oppgavene. Intensiteten i arbeidet er sesongbetont, noe som håndteres ved å være fleksibel. Vi vektlegger å gi relevant informasjon – skriftlig og muntlig både til skoler og kommuner – på aktuelle tidspunkt. Vi prioriterer å gi hurtig hjelp når det trengs. Vi får positive tilbakemeldinger fra de som søker råd og/eller hjelp. Konklusjonen vår er at vi har hatt høy måloppnåelse på dette resultatområdet.

Lokalt gitt eksamen i videregående opplæring

Fylkesmannen har god kontakt med fylkeskommunens eksamensansvarlige og deltar på fylkeskommunens samlinger for de eksamensansvarlige ute på skolene. Det er en utstrakt kontakt mellom Fylkesmannen og fylkeskommunens eksamensansvarlige per telefon og e-post for å diskutere og løse problemer knyttet til tolkning av regelverk og problemer av mer praktisk art knyttet til både lokalt gitt og sentralt gitt eksamen og vurdering.

Vi har ansatte med høy faglig kompetanse, pedagogisk og juridisk, på området eksamen og prøver. Vi har gode ferdigheter i bruken av PAS og PGS og hadde i 2011 flere ansatte med lang erfaring med disse oppgavene. Intensiteten i arbeidet er sesongbetont, noe avdelingen håndterer på en god måte.

Fylkesmannen i Nordland

Særskild Rapportering	JA	NEI	Øvrige kommentarer
1. Benytter embetet informasjonen som fremkommer ved avvikling av prøver og eksamener i tilsynsarbeidet?	X		

	Spesifiser dersom avvik fra landsgjennomsnittet totalt eller på enkeltprøver)	Spesifiser dersom stor variasjon mellom skoleeiere innad i fylket	Vurdering av årsak til avvik	Beskrivelse av tiltak over skoleeiere med høy andel elever med fritak
2. Hvor stor andel av elevene har fått fritak fra deltakelse på nasjonale prøver	Fritak på landsbasis er 2,5 %. Nordland viser 2,7 % fritak. Prøvene LES08, LES09 og REG05 har hhv 3,3 %, 3,3 % og 3,2 % fritak. Det gir avvik på hhv 0,7 %, 0,5 % og 0,3 % i forhold til landssnittet. Avvikene i lesing på 8. og 9. trinn finner vi i kommuner med mange fremmedspråklige elever. Avviket på 0,3 % i REG05 har vi ingen spesiell forklaring på.	Kommuner med asylmottak.	Kommuner med stort antall fremmedspråklige elever har det største fritaket. Mange elever er nettopp ankommet kommunen når NP skal gjennomføres. De behersker kun morsmål sitt og mange har liten eller ingen skolegang fra før.	

31.7 Tilskuddsforvaltning

Embetsoppvekst- og utdanningsavdeling forvalter tilskudd fra primært tre kilder: Utdanningsdirektoratet, Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) og Kunnskapsdepartementet (KD). I tillegg disponerer vi en del prosjektmidler fra andre kilder (bl.a. Barne-, likestilling- og inkluderingsdepartementet, Sametinget, Interreg. IV, Nordisk Kulturfond, fylkeskommunen). Tidligere var driftstilskuddet til barnehagene (KD) størst, men i 2011 hadde vi fullmakter på ca kr 20 mill. fra KD, mens vi hadde vel kr 115 mill. som ramme fra IMDi og ca kr 22 mill. fra Udir på kapittel 225.

Mål for arbeidet med tilskuddsforvaltningen i 2011 har vært:

Tilskuddsmottakerne i Nordland skal få de tilskudd de søker og har krav på i henhold til de retningslinjer som gjelder for tilskuddet og retningslinjer for god tilskuddsforvaltning.

Samlet sett har vi nok personalressurser til å ivareta tilskuddsforvaltningen innenfor de rammer som er satt. Vi kan være sårbare ved turnover og vakanser, noe vi har opplevd også i 2011. Kontinuiteten og oppfølgingen av tilskuddet til samiskopplæringen i grunnskolen har ikke vært helt tilfredsstillende i 2011, men arbeidet skal være i de beste hender i 2012.

Når det gjelder teknisk behandling av tilskuddene (innhenting av data i form av søknader, produksjon og utsending av tilskuddsbrev, registrering i Agresso, kontakt med kommunene ved uklarheter osv.), har vi god kompetanse. Mye av ressursbruken når det gjelder kontakten med brukerne, anvendes til å veilede om søknadsfrister og å veilede om feil og mangler ved søknadene.

I 2011, som i 2010, opplever vi at vi mangler en del kompetanse med hensyn til kontroll og oppfølging av det enkelte tilskuddet, særlig gjelder det kontroll på at midlene er benyttet til formålet. I kontrollrutinene står det at det skal kunne dokumenteres at tilskuddsordningen fungerer etter hensikt og retningslinjer (mål, målgruppe, kriterier for måloppnåelse m.v.). Dette krever etter vår mening god økonomisk innsikt og kompetanse i kommunal regnskapsføring og revisjon, noe vi ikke har i dag. Om disse forventningene fra oppdragsgiver skal bli innfridd, trenger våre medarbeidere skoleing og veiledning i hvordan dette skal gjøres; f.eks. hvilke kontrollhandlinger vi kan foreta overfor tilskuddsmottaker for å fastslå at et tilskudd er benyttet til formålet.

Fylkesmannen i Nordland har etterlyst slik opplæring for våre saksbehandlere fra Udir, men har ikke nådd frem.

Når det gjelder metode og strategi innen fagfeltet, har vi etablert en kontinuerlig økonomistyring, dvs. månedlig kontroll mellom fullmakt og forbruk. Hver saksbehandler med budsjett disponering har ansvar for eget skyggeregnskap med løpende forbruk. Likevel ser vi at dette er vanskelig å beregne nøyaktig. Vi kunne derfor ønske oss en ordning fra alle fullmaktsgivere der det er tilfredsstillende at vi samlet sett holder oss innenfor det vi har fullmakt til å bruke på kapitlet. Dette er en ordning som fungerer bra for de fullmaktene vi får fra IMDi, og vi tror at dette også vil være mulig å gjøre på de tilskuddsfullmaktene vi får fra Udir og KD.

Fylkesmannen i Nordland har de siste årene jobbet med å digitalisere flere av tilskuddsordningene som i dag er papirbaserte og som egner seg til elektronisk drift. På leirskoletilskuddet er dette nå en realitet og fungerer godt, og vi ønsker å fortsette med andre tilskuddsordninger (utenom kap 822 post 60).

For å hjelpe kommunene med å holde søknadsfristene, har vi utarbeidet en tilskuddskalender for alle tilskuddene våre. Den distribueres til alle kommuner og ligger på hjemmesiden vår, sammen med skjemaene. Til tross for dette får vi noen etterslep, delvis pga. av at fristene fra kommunene ikke overholdes, noe som igjen fører til at vi ikke klarer å gi god nok prognose for totalt behov per 31.12. Eksempel: Når søknader om leirskoletilskudd for høsten 2011 strømmer inn i desember, uten at kommunene har varslet om dette behovet tidligere, har vi ofte ikke tilstrekkelig fullmakt og kan heller ikke få det ut innen fristen for regnskapsføring. Mye må derfor utsettes, som etterslep, til neste budsjettermin.

Mye av etterslepet må tilskrives turnover i kommunene. Vi hører ofte om nye saksbehandlere som ikke vet hva og hvordan med hensyn til retningslinjer osv. for tilskuddene. Mange kommuner er ikke gode på å lage arbeidsrutiner/regler for den enkelte ordning og formidle dette til nye saksbehandlere.

Resultatområde 32 Oppgaver for økt kvalitet i grunnopplæringen

32.2 Kompetanseutvikling

Videreutdanning

Samarbeidet med skoleeiere i Nordland har fungert bra og vi opplever at både lærere og skoleeiere er relativt godt informert om ordningen. På grunn av lange reiseavstander i fylket blir kostnadene for skoleeiere i forbindelse med studiesamlinger uforholdsmessig store. Dette har høyst sannsynlig innvirkning på søkningen til studieplassene og hvor mange lærere skoleeier prioriterer.

Erfaringene viser at mange av søknadene om tildeling av vikarmidler er mangelfulle eller uklare, og det er derfor relativt ressurskrevende å få avklart hva skoleeier faktisk søker om. Vi har også brukt mye ressurser på å innhente bekreftelser fra en god del av kommunene i Nordland.

Våren 2011 hadde Nordland 100 lærere i videreutdanningsløp og tildelte kr 4 892 068 i vikarmidler. Høsten 2011 fikk Nordland en foreløpig tildeling på kr 7 291 000. Av disse midlene har vi utbetalt kr 4 799 582 i vikarmidler for totalt 100 studieplasser.

Etterutdanning

Arbeidet med etterutdanning har gått bra. Det er god søkning og stor interesse for etterutdanning. Kommunene har stor andel søknader innenfor de statlig prioriterte områdene og benytter både lokale, regionale og nasjonale kompetansemiljøer.

Det søkes om mye mer til etterutdanning enn ressursene kan oppfylle. Totalt kom det inn søknader på kr 10 728 500, hvor Nordland hadde kr 2 434 000 til fordeling. Kommunene tilbakemelder bekymring for nedgang i og lite midler til etterutdanning.

GNIST

Måloppnåelsen vurderes som middels. Ett av målene med GNIST-arbeidet var at vi skulle sikre at arbeidet ble forankret ved hyppige møter. Her har vi ikke lyktes. Den regionale GNIST-gruppa skulle ha avvirket to møter per år, men dette er ikke gjennomført.

Noen av partnerne melder at det medfører for store utgifter å reise til Bodø på møter. Med de geografiske utfordringene som vi har i fylket vårt, må vi vurdere om en spredning av møtene kan være til det beste for GNIST - arbeidet.

Vi skal arbeide videre med følgende målsettinger:

- Arbeide med videre forankring av GNIST-arbeidet
- Involvere Nordland fylkeskommune
- Videreutvikle samarbeidet med arbeidsgruppene som blant annet arbeider med veiledning av nyutdannede lærere og rekruttering til lærer- og førskolelæreryrket

32.3 Skoleporten

Fylkesmannen har ikke iverksatt spesielle tiltak på dette området i 2011. Det har dels sammenheng med at vi gjennomførte samling for skoleeiere høsten 2010 der vi presenterte de ulike verktøyene for kvalitetsvurdering. Vi har av den grunn vurdert at det ikke har vært behov for tilsvarende samling i 2011. Fylkesmannen har nedsatt ei intern arbeidsgruppe som skal komme med forslag til tiltak for hvordan dette arbeidet skal videreføres og intensiveres.

Skoleporten brukes, som i tidligere år, som ett av flere verktøy i utvelgelsen av kommuner til tilsyn, i planleggingen av og i forberedelsen av tilsynet.

Det er vårt inntrykk at behovet er størst for brukerstøtte i form av hjelp til å logge seg på de enkelte verktøyene. Henvendelser om veiledning i bruk av verktøyene for kvalitetsvurdering er mer sporadisk.

Fylkesmannen vurderer måloppnåelsen på dette området som relativt dårlig, i den forstand at vår veiledningsvirksomhet overfor kommunene har vært begrenset til de tilfellene der vi har fått konkrete henvendelser. Når det gjelder brukerstøttefunksjonen, har den fungert godt. Vi har god kompetansen på brukerstøttefunksjonen, mens kompetansen på de ulike verktøyene til kvalitetsvurdering (ståstedsanalysen, organisasjonsanalysen) er relativt begrenset.

Fylkesmannen i Nordland

1. Har embetet oppdatert brukerstøtte- og veiledningsfunksjon?

Ja

Øvrige kommentarer

Fram til august hadde tre personer som sin arbeidsoppgave å drive brukerstøtte knyttet til Skoleporten. En person hadde et hovedansvar for veiledning av skoleeiere i bruken av Skoleporten som verktøy. Denne funksjonen falt bort fra august da vedkommende gikk over i ny stilling. Fylkesmannen er av den oppfatning at denne endringen ikke hadde så stor betydning for høsten 2011. I den grad vi får henvendelser fra kommunene, kommer de i forbindelse med utarbeidelsen av tilstandsrapporten, og det arbeidet skjer fram til august. I likhet med tidligere år registrer vi at vi får relativt få henvendelser fra kommunene om bruk av data i Skoleporten i arbeidet med kvalitetsvurdering.

2. Hvordan har embetet lagt til rette for at Skoleporten brukes i lokal kvalitetsvurdering?

Fylkesmannen har ikke iverksatt spesielle tiltak i 2011 for å legge til rette for at Skoleporten brukes som ledd i kvalitetsvurdering og rapportering. Vi har imidlertid nedsatt ei intern arbeidsgruppe som skal se på hvordan dette arbeidet skal videreføres og intensiveres.

3. I hvilken grad brukes Skoleportens elementer i lokal kvalitetsvurdering?

Fylkesmannen har ikke data som kan dokumentere omfanget av

bruken av Skoleporten i lokal kvalitetsvurdering, men vårt inntrykk er at kommunene bruker data fra Skoleporten aktivt i utarbeidelse av tilstandsrapporten.

4. Benytter embetet Skoleporten i tilsynsarbeidet?

Ja

5. Innspill fra embetet til forbedringer av Skoleporten:

Ingen spesielle.

32.4 Erfarings- og kunnskapsinnhenting

Dronning Sonjas skolepris

Fylkesmannens oppdrag var å nominere kandidater til Dronning Sonjas skolepris for inkludering og likeverd, og vår målsetting var å formidle informasjon om skoleprisen ut til kommunene i fylket. Dette ble gjort ved å sende brev til skoleeiere, informasjon ble lagt ut på avdelingens hjemmeside og skoler ble kontaktet og konkret oppfordret til å søke. Vi mottok tre søknader. Etter en helhetsvurdering ble Kjerringøy skole i Bodø kommune valgt til Nordland fylkes kandidat til prisen. Forslag med begrunnelse ble oversendt Utdanningsdirektoratet. Selv om vi ikke nådde opp med vår nominering, så er vi svært tilfreds med at tre skoler søkte om skoleprisen.

Vi vurderer at andre strategier for bedre måloppnåelse kan tas i bruk. Media kan brukes mer aktivt. Inkludering og likeverd er et felles ansvar for alle på avdelingen og i embetet. Vi må være oss bevisste på å ta opp temaet på kurs og konferanser og gi informasjon og veiledning til kommunene i ulike møter på ulike arenaer. Vi kan i møte med kommunene oppfordre til at skoleeier etablerer rutiner for å søke på skoleprisen. Det kontinuerlige arbeidet vårt med *Manifestet mot mobbing* er også en påminnelse om Dronning Sonjas skolepris.

Forsøk med fremmedspråk på 6. og 7. trinn 2010-2012

Fire kommuner deltar i forsøket. Alstad barneskole i Bodø kommune og Hemnes sentralskole i Hemnes kommune tilbyr fransk, spansk og engelsk. Lyngheim skole i Rana kommune tilbyr russisk til to grupper, og Møsjøen skole i Vefsn kommune har to spanskgrupper. Omfanget er to klokke timer per uke i tillegg til det ordinære timetallet. På Lyngheim skole har de lagt språkopplæring innenfor det ordinære timetallet.

Fylkesmannen har også i år besøkt alle fire skolene og møtt elever, lærere og rektorer og kommunenivået i tre av kommunene. Alstad barneskole har fått én elev mer enn i fjor og det går veldig greit med et nytt språk også for tilflytteren. Møsjøen skole og Hemnes sentralskole har stabilt elevtall, mens Lyngheim har hatt frafall og har nå ni elever som lærer russisk.

Ett av temaene under besøkene er hvilket fremmedspråktilbud elevene får når de kommer på ungdomstrinnet. Hemnes kommune har gjennomført opplæringen etter introduksjonsmetoden. Elevene har fått "smake på" de tre språkene og har et sikrere grunnlag for å velge språk på ungdomstrinnet. De andre tre kommunene har brukt progresjonsmodellen. Vefsn kommune gir elevene prioritert plass på spanskgruppa dersom de ønsker å fortsette med dette språket. Alstad barneskole møter elever fra en naboskole når de starter på Alstad ungdomsskole. Bodø kommune har ikke noe eget tilbud til Alstad-elevene. Rana kommune har ennå ikke avgjort om det er mulig å tilby russisk. De har lærerkreftene på plass, men én av de andre språkgruppene må vike plassen dersom russisk skal inn. Mo ungdomsskole tilbyr allerede tre språk i 5-6 grupper.

Det er stor entusiasme å se hos de som deltar i forsøket. Elevene er ivrige i læringen og stolte av sin språkkunnskap. Og lærerne er veldig fornøyde med etterutdanningen. Den gir teoretisk og praktisk påfyll. Fremmedspråksenteret har ansvaret for etterutdanningen, og NTNU setter den ut i livet for deltakerne fra de nordligste fylkene. En underveisrapport om forsøket ble levert våren 2011. Den inneholder vurderinger og fakta fra skolenivå, skoleeier og Fylkesmannen.

De fire kommunene/skolene har i 2011 mottatt til sammen kr 895 000. Forsøket er fullfinansiert, og deltakerne opplever dette som veldig positivt. Tre av skolene ønsker fortsatt å kunne tilby elevene på ett trinn opplæring i et fremmedspråk, men i mindre omfang enn nå. De leter etter mulige kilder til finansiering. Vi vet ennå ikke hva skolene/kommunene klarer å få til innenfor egen økonomi.

I Nordland er oppgaven med fremmedspråk lagt inn i årsverket til én ansatt med juridisk og pedagogisk kompetanse og økonomisk innsikt. Strategien vår har blant annet vært å holde kontakten med skolene. Mange telefonsamtaler både ut og inn, pluss skolebesøkene, har gjort at vi hele tiden har vært informert om utviklingen.

Skolene har satt stor pris på at vi vil se og høre hva de arbeider med. Vi mener å ha god måloppnåelse på dette området.

Arbeidslivsfaget

Arbeidet med fylkesvise nettverksgrupper er videreført. De seks skolene befinner seg i området fra langt vest i Lofoten, helt nord i Vesterålen og til midtre Helgeland. På grunn av lange avstander og kostbare reiser foregår kontakten og samarbeidet via telefon og nett. Alle møttes på konferanse i Oslo i mai. Noen stilte da med skoleeier og rektor, andre fant at lærerne som jobber med arbeidslivsfaget burde delta. Alle seks skolene var representert.

Skolene arbeider ganske forskjellig med arbeidslivsfaget. Blant annet er dette avhengig av avstanden til videregående skole og hvilken type samarbeid disse to skoleslagene har fått til. Dette kom tydelig fram på den felles fylkessamlingen som Nordland, Troms og Finnmark arrangerte i november. Vi greide å dekke reise og overnatting for alle deltakerne fra Nordland. Dagpakkene dekket Fylkesmannen i Troms.

Alle seks skolene har søkt om og fått innvilget forsøk med arbeidslivsfaget for 8. trinn 2011-2012.

Arbeidslivsfaget er lagt inn i årsverket til én ansatt hos Fylkesmannen med nødvendig kompetanse og erfaring. Vi holder kontakten via telefon og nett. Skolene er stort sett selvhjulpne i gjennomføringen av prosjektet.

Veilederkorps

Vi har bistått Utdanningsdirektoratet i arbeidet med informasjon om og rekruttering av veiledere og skoleledere til veilederkorps og i prioriteringen av tilbud til kommuner med svake elevresultater. Skoleeiere i fylket ble med i Veilederkorpsen i 2010 og fem nye kommuner er med fra 2011. Refleksjonsverktøyene ståstedsanalysen, organisasjonsanalysen og metodikk fra ekstern skolevurdering er sentralt i dette arbeidet. Skoleeiers refleksjon over egen praksis danner et godt utgangspunkt for endring og eget utviklingsarbeid. Fylkesmannen har deltatt på informasjonsmøter for veiledere og informasjonsmøter for skoleeiere. Vi vurderer god måloppnåelse i rekrutteringsarbeidet.

Bedre læringsmiljø

Grunnet det høye antallet kommuner i Nordland, vurderte vi om vi skulle ha en åpen utlysning om deltakelse eller om vi skulle henvende oss direkte til enkeltkommuner/regioner. Deretter vurderte vi fordeler og ulemper ved å ha deltakerskolene samlet i én eller flere regioner. Vi fant det mest hensiktsmessig både i forhold til samarbeid mellom kommunene, muligheter for erfaringsdeling, samarbeid om kompetanseheving, oppfølging fra Fylkesmannen og økonomiske forhold, å samle deltakerkommunene innenfor en region. Valget falt på tre kommuner i sørfylket: Alstahaug, Leirfjord og Vefsn. Til sammen representerer skoleeierne en variasjon i både demografi og størrelse: to barneskoler, to ungdomsskoler, én 1-10-skole og fire oppvekstsentre med 1.-10. trinn.

Utdanningsdirektoratet har kommet med gode innspill og støtte. Det vurderes som positivt å få innspill underveis med et blikk fra utsiden. Både gjennom initiativ fra Utdanningsdirektoratet og på eget initiativ mellom fylkesmannsembetene, har vi hatt godt samarbeid mellom de tre fylkene som deltar. Felles planer og strategier ble lagt og er gjennomført.

I tillegg benytter Fylkesmannen i Nordland leder for de regionale kompetansesentrene (RKK) som samarbeidspartner og pådriver. Disse har en nærhet til skoleeiere og skoleledere som vi opplever som en viktig suksessfaktor. Samarbeidet har sikret tett oppfølging opp mot skoleeiere. Sammen har vi bistått i utforming av prosjektplan, veiledet, arrangert regional og lokal konferanse. Engasjementet hos skoleeierne har vært positivt og godt. Fylkesmannen har møtt alle tre kommuner samlet med eiere, rektorer, lærere, elever og foresatte for å understreke og bidra til fokus på at satsingen handler om bedre læringsmiljø. Vi har også understreket forventninger om høy foreldre- og elevdeltakelse for å sikre at det blir et samarbeidsprosjekt og ikke et skoleprosjekt.

Alle skolene har utarbeidet prosjektplaner etter mal fra Utdanningsdirektoratet, og alle skoleeierne har utarbeidet en plan for kommunen. Alle prosjektbeskrivelsene er levert Fylkesmannen, og kommunenes prosjektplaner er oversendt prosjektleder i Utdanningsdirektoratet.

Fordeling av ressurser ble gjort i samarbeid med RKK-lederne. Framfor flat fordeling av midler per skole, ble midlene for 2011 utbetalt til de to RKK-kontorene som disponerer og utbetaler i samarbeid med skoleeierne. En stor del av midlene for 2011 gikk til en regional oppstartskonferanse i Tromsø i august, samt til felles arbeidsseminar lokalt i desember. Resurser både med tanke på tid og penger har vært tilfredsstillende. Fylkesmannen har kunnet delta sammen med kommuner og har samarbeidet med de to øvrige fylkene og med

direktoratet. Vi brukte av tildelte midler til å dekke seminaret i desember.

32.5 Tiltak innenfor tilpasset opplæring, spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning

Samarbeid og nettverksutvikling

Fylkesmannen arbeider aktivt sammen med den pedagogisk-psykologiske tjenesten i fylket. Det gjennomføres en høst- og en vårsamling for alle PP-lederne i fylket. På disse samlingene har sakkyndighetsarbeidet stått sentralt. Flere regioner i fylket har etablert spesialpedagogiske nettverk. Fylkesmannen har deltatt på disse når det har vært tema som nettverkene har ønsket informasjon om. Tema i 2011 har blant annet vært klagesaksbehandling, tidlig innsats og stortingsmelding nr.18.

Informasjon og veiledning

Også dette året har veilederen til opplæringsloven om spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning vært utgangspunktet for informasjon og veiledning til barnehager, skoler, videregående skoler og PP-tjenesten i fylket. Embetet får ofte henvendelser fra foresatte som har behov for veiledning om saksgangen og rettigheter i vedtak om spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning.

Fylkesmannen har hatt to fagsamlinger der målgruppen har vært skolefaglig ansvarlige, ledere i grunnskolen og barnehager og PP-tjenesten. Temaer i disse samlingene var spesialpedagogisk hjelp, spesialundervisning og forvaltningslovens bestemmelser knyttet til enkeltvedtak. Flere kommuner har arrangert disse samlingene i fellesskap. Vi har også avviklet fagdager på PP-kontor og på skoler. Vi har fått svært gode tilbakemeldinger etter slike samlinger og fagdager. Kommunene gir uttrykk for at det er god måloppnåelse for dem når de samler fagkompetansen i egen kommune til slike samlinger.

Vi deltar sammen med PP-lederne i fylket på halvårige samlinger, vår og høst. Stat.ped deltar også på disse møtene dersom det er anledning til det. På disse samlingene har man tatt opp temaer som; fagkompetanse mellom PP-tjenesten og Stat.ped, rutiner for henvisning, kunnskap og spredning om Stat.ped som system og hvordan bevare og videreutvikle spisskompetansen i landsdelen.

Fylkesmannen er representert i arbeidsutvalget som arrangerer Landsdelssamlingen for PP-tjenesten i Nordland, Troms og Finnmark. Høsten 2011 ble samlinga arrangert i Tromsø. Hovedtema var "Mobbing". Arrangementet fikk svært positive tilbakemeldinger og man er allerede underveis med å planlegge en ny landsdelssamling. Denne blir i Alta høsten 2012. Hovedtema på denne samlinga blir "Psykisk helse".

Vi mener å ha god måloppnåelse på dette området. Vi innehar en bred juridisk, skolefaglig og spesialpedagogisk kompetanse som vi benytter i møter med skoleeiere, skoleledere, PP-tjenesten og foreldre. Embetet må videreutvikle dette arbeidet til også å være seg bevisst flerfaglighet og helhetlig kompetanse rundt det enkelte barnet.

32.6 Utviklingsarbeid – urfolk og nasjonale minoriteter

Fjernundervisning

Fylkesmannen har gitt veiledning til kommunene om organisering av samisk opplæring. Dette har vært nødvendig fordi noen kommuner har fått elever som ønsker opplæring i samisk for første gang, og det er flere alternativer til hvordan opplæringen kan foregå. Det er flere kommuner som tilbyr samisk opplæring i Nordland enn noen gang før. Det jobbes strategisk for å styrke kvaliteten på samisk opplæring. Vi har avholdt seminar for å øke kompetansen for lule- og sørsamiske fjernundervisningslærere. Det har også vært avholdt seminar for å øke kompetansen innen vurdering for samiske lærere.

Vi har tatt initiativet til etterutdanning for fjernundervisningslærere på både lulesamisk og sørsamisk område, et opplegg som skal gå over to år. Første samling var høsten 2011. Faglig er det Globalskolen som har ansvaret.

Til tross for at det er stor mangel på lærere med kompetanse i samisk språk, er det vanskelig å få søkere til studiehjemlene. En av årsakene til dette er nok manglende tilbud i samiske språk ved høyskolene.

Koordinering og utvikling

Fylkesmannen i Nordland arrangerte konferanse om sørsamisk opplæring i Trondheim i februar 2011. Sametingets politiske ledelse var representert. Konferansen hadde som siktemål å sikre bedre koordinering av

sørsamisk opplæring, samt å revitalisere sørsamisk språk. Konferansen var vellykket. Vi fikk tilbakemeldinger om at det var behov for en slik konferanse. Denne konferansen ble arrangert for femte gang.

Vi avholdt for tredje gang en lulesamisk opplæringskonferanse. Dette ble gjort på bakgrunn av at Fylkesmannen i Nordland også har koordineringsansvaret for lulesamisk opplæring. Det var ca. 70 deltakere på konferansen og god respons på tiltaket.

Fylkesmannen i Nordland driver et nettverk for sørsamiske skoleeiere og rektorer. Nettverket hadde i 2011 tre møter. Saker som ble diskutert var hvordan man skal styrke samhandlingen mellom kompetansemiljøene innenfor sørsamisk opplæring og hvordan læremiddelsituasjonen kan styrkes. Sametinget har vært invitert til alle møtene og deltok på to av dem.

Vi har vektlagt det grenseoverskridende perspektivet innenfor samisk opplæring. Dette fordi riksgrensen i mange sammenhenger oppfattes som kunstig i samiske saker på grunn av felles kultur og språk. Vi har et nært samarbeid med Sameskolestyrelsen i Sverige, der vi i fellesskap har utarbeidet et prosjekt for sørsamiske språkleire. Prosjektet ble avsluttet våren 2011. Tilbakemeldingen har vært positiv. Vi har arbeidet for å videreføre språkleirene som en permanent ordning, men med andre til å drive arbeidet.

Fylkesmannen har sammen med fylkeskommunen drevet et nettverk som skal sikre det samiske perspektivet i entreprenørskapssatsingen i opplæringsammenheng.

Pilotprosjektet Drag skole

Fylkesmannen har i egen rapport til Utdanningsdirektoratet orientert om arbeidet med å utvikle Drag skole til et ressurscenter for lulesamisk fjernundervisning. På grunn av vanskeligheter med å rekruttere lærere med kompetanse i lulesamisk, er dette arbeidet avsluttet uten å lykkes. Tilbudet om lulesamisk fjernundervisning er i ferd med å bygges opp ved Grønnåsen skole i Bodø.

Samarbeid med Finnmark om tiltak i Plan for fjernundervisning

Fylkesmannen i Nordland har hatt god kontakt med Finnmark i hele perioden. Vi har gjensidig informert hverandre om arbeidet og tiltakene som planlegges, slik at det kan være mulig å samordne. Slik planen er utformet ser vi det imidlertid ikke som et mål å samordne eller gjennomføre felles tiltak. Vi har i samarbeid med Utdanningsdirektoratet og Finnmark fulgt opp det initiativet som ble tatt i 2010 for å få utarbeidet en mer forpliktende og gjennomførbar strategisk plan for fjernundervisningen. I den forbindelse har vi hatt flere møter, og arbeidet med en slik plan er i god gjenge, og vil forhåpentligvis ferdigstilles i 2012.

Helhetlig plan for nordområdesatsingen på opplæringsområdet

Vi har sammen med Fylkesmannen i Finnmark og Troms samarbeidet om og bidratt til en helhetlig plan for arbeidet på utdanningsområdet i tråd med regjeringens nordområdestrategi. I dette arbeidet er Finnmark gitt et hovedansvar, men vi har sammen med Troms også bidratt til utformingen av plan, samt vært med i oppfølgingen av denne på noen områder. Spesielt gjelder dette informasjon om muligheter til å søke prosjekter og tildeling av prosjektmidler.

Vi er fornøyd med måloppnåelsen på dette området ut fra de ressursene vi har til rådighet. Vi har fått mulighet til å forsterke arbeidet fordi vi har fått betydelige midler til urfolksarbeid gjennom *Handlingsplan for samiske språk*. Når dette tiltaket avsluttes, vil det ikke være mulig å gjennomføre like mange tiltak med de øvrige midler.

Vi vil også påpeke at det er betydelig behov for videre arbeid med urfolk og nasjonale minoriteter. Dette gjelder også innenfor holdningsskapende arbeid, mot rasisme, antisemittisme og holdning til samer i den øvrige befolkning. Vi har også brukt ressurser på et samarbeid som Kunnskapsdepartementet har med Utbildingsdepartementet i Sverige. Målet for dette samarbeidet har vært å se på samarbeid mellom landene om styrking av samisk opplæring. Vår utdanningsdirektør var leder for samarbeidsgruppen.

Resultatområde 33 Tilsyn og forvaltningsoppgaver på barnehageområdet

33.1 Tilskuddsforvaltning

Driftstilskudd til barnehager - post 0231 60

I 2011 ble det utbetalt kr 7 292 385 for nye barnehageplasser som ble tatt i bruk i 2010. Der endringsmeldingene for 2010 kom inn sent i desember eller i begynnelsen av 2011, ble tilskuddet betalt ut i 2011.

Når det gjelder alle tilskudd som fra 1.1.2011 kom som rammeoverføring til kommunene, har overgangen gått rimelig greit. Vi har i løpet av året fått en del spørsmål når det gjelder endringsmeldinger der ikke alle har fått med seg at dette ikke lengre er Fylkesmannens ansvar. Det tilskuddet som det imidlertid har vært flest spørsmål om, er tilskuddet til barnehager til nyankomne flyktnings barn. Her har embetet fått tilbakemelding om at informasjon om hvor dette tilskuddet er blitt av, hvem som har ansvar for det og hvor de skal henvende seg, har vært mangelfull.

Investeringsstilskudd nye barnehageplasser - Kap. 0231 post 61

Vi har utbetalt til sammen kr 2 848 321 i investeringsstilskudd til nye barnehageplasser i 2011. Én søknad kom for sent til å kunne utbetales i desember og noen har kommet i januar. Disse vil bli saksbehandlet i januar 2012. Det er sendt ut tilskuddskontroll til kommunene Saltdal og Rana.

Tilskudd til tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i førskolealder - Kap. 0231 post 63

I januar 2011 rapporterte Fylkesmannen at 641 barn med minoritetsspråklig bakgrunn gikk i barnehage i Nordland. Det er en økning på 81 barn fra 2010. Barna gikk i barnehager i 37 av fylkets 44 kommuner, og i 2011 er det utbetalt kr 2 694 659 til dette formålet. Det er sendt ut tilskuddskontroll med spørsmål om rutiner og bruk av midlene til kommunene Hadsel og Steigen.

Vi har i løpet av det siste året fått henvendelser som tyder på at barnehagene, og da særlig de private, ikke får informasjon fra respektive kommuner om at denne typen midler finnes, og at det er mulig å søke om tilskudd. Det har blant annet ført til at vi har sendt brev med skriftlig tilsyn til én kommune med dette som tema. Tilsynet kom i stand etter henvendelser fra private barnehager i angjeldende kommune.

Tilskudd til faste plasser i midlertidige barnehagelokaler - Kap. 0231 post 64

Fylkesmannen har utbetalt kr 690 000 til faste plasser i midlertidige lokaler i tre kommuner i 2011. Det er sendt ut tilskuddskontroll til Tysfjord kommune.

Barnehager tar kontakt med embetet når de skal søke om investeringsstilskudd eller tilskudd til midlertidige lokaler. Mange kommuner mangler kompetanse og gir ikke tilstrekkelig informasjon og veiledning. Saksbehandlingstiden blir i noen tilfeller for lang på grunn av at vi ofte må innhente informasjon og dokumentasjon som mangler. Egne skjema for tilskuddskontroll sendes i egen post til Utdanningsdirektoratet.

Barnehager og kommuner har gitt tilbakemelding om at vi gir god og informativ hjelp. Vi mener at vi gjennomfører grundig saksbehandling, og at vi når målsettingene når det gjelder forvaltning av alle tilskuddsområdene.

33.2 Klagesaksbehandling

Fylkesmannen har mottatt ti klager og behandlet sju i 2011. Åtte av klagenes gjelder kommunalt tilskudd til private barnehager, én er klage på foreldrebetaling og én er klage på kommunens disponering av øremerket tilskudd. Sistnevnte er avvist, men resulterte i et skriftlig tilsyn, beskrevet i resultatområde 33.4 *Tilsyn*.

Sakene er behandlet av jurist i samarbeid med økonom og pedagog. Saksbehandlingen har fulgt forvaltningslovens regel om saksbehandlingstid og vedtakene er begrunnet. Dette gjelder ikke de tre sist mottatte sakene, hvor saksbehandlingstiden er blitt for lang på grunn av sykemelding/ svangerskapspermisjon. Kommunene har blitt orientert om dette. Denne situasjonen er ikke tilfredsstillende, men det har ikke vært mulig å framskynde ansettelse av ny person med juridisk kompetanse.

Vi får mange henvendelser om tolkning av regelverket. Vi har derfor lagt en lenke på vår hjemmeside: *Ofte stilte spørsmål og svar*. Vi gir veiledning og svar på telefon og e-post, men legger det som er aktuelt ut på hjemmesiden slik at mange kan ha nytte av det. Noen spørsmål har vi videresendt til Kunnskapsdepartementet før vi har lagt ut svar. Dette har vi fått positive tilbakemeldinger på.

Type Klage	Klager gis medhold/delvis medhold	Klager gis ikke medhold	Opphevet/returnert	Sum	Sum innkommet 2010
Barnehageloven § 10	0	0	0	0	0
Forskrift om familiebarnehager § 7	4	1	1	6	8
Forskrift om likeverdig behandling av barnehager i forhold til offentlige tilskudd § 6	0	0	0	0	0
Forskrift om foreldrebetaling § 5	0	0	0	0	1
Barnehageloven § 16	0	0	0	0	0
Forskrift om midlertidig og varig dispensasjon og unntak frå utdanningskravet for styrer og pedagogisk leder § 4	0	0	0	0	0
Forskrift om pedagogisk bemanning § 3	0	0	0	0	0

Merknad

To klager etter forskrift om likeverdig behandling er ikke ferdig behandlet. Én klage etter forskrift om foreldrebetaling er ikke ferdig behandlet. Fylkesmannen har hatt en liten økning i antall klager etter forskrift om likeverdig behandling.

33.3 Informasjon og veiledning

Fylkesmannen har gjennom veiledning, møter og bruk av internettside, informert om regelverk og kommunens ansvar som barnehagemyndighet. Bare et fåtall av kommunene i Nordland har barnehagefaglig kompetanse på kommunenivå. Vi erfarer at det er et stort behov for informasjon og veiledning på barnehageområdet.

Telefonhenvendelser gjelder barnehageloven, regler for tilskuddsordningene, veiledning i forhold til godkjenningssaker og tilsyn og spørsmål knyttet til finansiering og håndteringen av likeverdig behandling i forhold til offentlige tilskudd. Henvendelsene kommer fra kommuner, private eiere og barnehageansatte.

Vi har også noen henvendelser fra foreldre. Det gjelder i hovedsak rettigheter for barn med nedsatt funksjonsevne og regelverket om spesialpedagogisk hjelp. På fagdag og møter med regioner har det vært gitt informasjon om statlige føringer, herunder presisering av pedagognormen og ny formålsparagraf.

Etter å ha hatt en samling på slutten av 2010 om overgangen til rammefinansiert sektor, gjennomførte vi to regionale samlinger for kommuner og private eiere våren 2011. Innholdet på samlingene var informasjon og opplæring i forhold til praktisering av likeverdig behandling ved tildeling av offentlige tilskudd til ikke-kommunale barnehager. Det er også opprettet en lenke på vår internettside hvor det legges ut ofte stilte spørsmål og svar. Denne oppdateres jevnlig. Saksbehandlere med juridisk, økonomisk og barnehagefaglig kompetanse samarbeider om disse oppgavene.

Vi mener vi har nådd målene om å gi informasjon, veiledning og kunnskap på aktuelle områder i 2011. Vi har prioritert utfordringene med å få på plass kunnskap og gode ordninger for likeverdig behandling ved tildeling av offentlige tilskudd. Vi har brukt mye tid på informasjon og veiledning, og når vi fikk sykmelding/svangerskapspermisjon av jurist i høst, resulterte det i etterslep på noen områder. Se resultatområde 33.2 *Klagesaksbehandling*. Når det gjelder kommunens ansvar som barnehagemyndighet og gjennomgang av endringer og presiseringer av regelverk, ble det i desember sendt ut varsel om samling for kommunene i mars 2012. Her vil også NOU 2012:1 *Til barnas beste* bli presentert.

33.4 Tilsyn

Fylkesmannen har ført tilsyn med kommunen som lokal barnehagemyndighet i sju kommuner etter systemrevisjonsmetoden. Tilsyn med kommunen som barnehagemyndighet ble ført med følgende tema:

- kommunen som godkjenningmyndighet
- kommunens tilsyn med barnehager
- håndtering av regelverket om pedagogisk bemanning, herunder pedagognorm, dispensasjoner og organisering av styrerressurser
- håndtering av regelverket om rett til barnehageplass

Det er til sammen avdekket ti avvik og gitt fem merknader i de sju tilsynene som er foretatt etter revisjonsmetoden.

I tillegg har vi ført skriftlig tilsyn med to kommuner. Utvalget av tilsynsobjekt og tema for de skriftlige tilsynene er basert på enkel sårbarhets- og risikoanalyse.

- Skriftlig tilsyn med kommune 1 hadde tema: Kommunens praktisering av reglene for offentlige tilskudd til private barnehager.
- Skriftlig tilsyn med kommune 2 hadde tema: Bruk av tilskudd til tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i barnehage.

I det ene tilsynet er det ennå ikke konkludert, mens i det andre tilsynet har kommunen ikke svart innen svarfristen 20. januar 2012.

Fylkesmannens kjennskap til og kunnskap om de forskjellige kommunene ligger generelt til grunn for alle våre utvelgelser av kommuner vi fører tilsyn med.

Vi har nådd målsettingen i forhold til antall kommuner, metode og tema. I fjor hadde vi som mål å forbedre forberedelser og oppfølging av tilsyn. Dette har vi bare delvis fått til. Sykdom internt i tilsynsteamet har gjort at vi måtte endre team og oppsett underveis, og dette vanskeliggjorde intensjonen om å følge opp tidligere tilsyn. Vi har imidlertid dette som mål for kommende år. Når det gjelder forberedelser av tilsyn, mener vi at vi har gjort et godt forarbeid til alle gjennomførte tilsyn.

Tilsyn med barnehageområdet opererer ikke med lukking av avvik. I alle gjennomførte tilsyn er vi blitt enige med de respektive kommunene om en dato for skriftlig tilbakemelding der kommunene skal legge fram en plan for tiltak som skal gjennomføres for å rette opp avvik.

FMNO

Tilsynsobjekt:	Andøy kommune
Tema/myndighetskrav:	Kommunen som barnehagemyndighet jf barnehageloven § 8 belyst gjennom: Kommunen som godkjenningsmyndighet jf §§ 10 og 11 jf §§ 1 og 2. Kommunens tilsyn med barnehagene jf § 16. Kommunens håndtering av regelverket om pedagogisk bemanning jf §§ 17 og 18. Kommunens håndtering av regelverket om rett til barnehageplass jf § 8 annet ledd, jf § 12a.
Avvik/funn:	Avvik 1 Det foreligger ikke vedtak om godkjenning av barnehager etter barnehageloven § 10 i Andøy kommune.
Frist for lukking av avvik:	
Pålegg:	Nei
Merknad:	Andøy kommune har ikke dokumentasjon på at det er gjennomført tilsyn i barnehagene etter 2008. Kommunen har imidlertid utarbeidet en tilsynsplan og sendt ut varsel for gjennomføring av tilsyn. Videre har kommunen mottatt svar på utsendt rapporteringsskjema for høsten 2011 for samtlige barnehager. For å tilfredsstille lovens krav må tilsyn gjennomføres kontinuerlig.
Ressursbruk:	2,5 ukeverk
Kommentar:	Tilsynet er gjennomført etter systemrevisjonsmetoden

FMNO

Tilsynsobjekt:	Sortland kommune
Tema/myndighetskrav:	Kommunen som barnehagemyndighet jf barnehageloven § 8 belyst gjennom: Kommunen som godkjenningsmyndighet jf §§ 10 og 11 jf §§ 1 og 2. Kommunens tilsyn med barnehagene jf § 16. Kommunens håndtering av regelverket om pedagogisk bemanning jf §§ 17 og 18. Kommunens håndtering av regelverket om rett til barnehageplass jf § 8 annet ledd, jf § 12a.
Avvik/funn:	Ingen
Frist for lukking av avvik:	
Pålegg:	Nei
Merknad:	Ingen
Ressursbruk:	2,5 ukeverk
Kommentar:	Tilsynet er gjennomført etter systemrevisjonsmetoden

FMNO

Tilsynsobjekt:	Ballangen kommune
Tema/myndighetskrav:	Kommunen som barnehagemyndighet jf barnehageloven § 8 belyst gjennom: Kommunen som godkjenningsmyndighet jf §§ 10 og 11 jf §§ 1 og 2. Kommunens tilsyn med barnehagene jf § 16. Kommunens håndtering av regelverket om pedagogisk bemanning jf §§ 17 og 18. Kommunens håndtering av regelverket om rett til barnehageplass jf § 8 annet ledd, jf § 12a.
Avvik/funn:	Avvik 1 Ballangen kommune fører ikke tilsyn med barnehager etter barnehageloven § 16. Avvik 2 Ballangen kommune oppfyller ikke lovens krav om pedagogisk bemanning i barnehagene.
Frist for lukking av avvik:	
Pålegg:	Nei
Merknad:	Merknad 1 Vedtak om godkjenning etter barnehageloven er ikke skriftliggjort Merknad 2 Mangelfulle rutiner ved innhenting og behandling av politiattest på enhetsnivå.
Ressursbruk:	2,5 ukeverk
Kommentar:	Tilsynet er gjennomført etter systemrevisjonsmetoden

FMNO

Tilsynsobjekt:	Tysfjord kommune
Tema/myndighetskrav:	Kommunen som barnehagemyndighet jf barnehageloven § 8 belyst gjennom: Kommunen som godkjenningsmyndighet jf §§ 10 og 11 jf §§ 1 og 2. Kommunens tilsyn med barnehagene jf § 16. Kommunens håndtering av regelverket om pedagogisk bemanning jf §§ 17 og

	18.Kommunens håndtering av regelverket om rett til barnehageplass jf § 8 annet ledd, jf § 12a.
Avvik/funn:	Avvik 1 Tysfjord kommune fører ikke tilsyn med barnehager etter barnehageloven § 16. Avvik 2 Tysfjord kommunes rutiner i forbindelse med dispensasjon fra utdanningskravet for styrer og pedagogisk leder er ikke fullt ut i tråd med lovverk.
Frist for lukking av avvik:	
Pålegg:	Nei
Merknad:	Merknad 1 Tilsynet viser at ansatte i barnehagene leverer gyldig politiattest før tiltredelse. Ansvarsforholdet synes imidlertid ikke å være avklart mellom styrere og kommunen. Dette kan føre til at kommunen ikke sikrer at regelverket følges i alle barnehagene.
Ressursbruk:	3 ukeverk
Kommentar:	Tilsynet er gjennomført etter systemrevisjonsmetoden

FMNO

Tilsynsobjekt:	Sørfold kommune
Tema/myndighetskrav:	Kommunen som barnehagemyndighet jf barnehageloven § 8 belyst gjennom: Kommunen som godkjenningsmyndighet jf §§ 10 og 11 jf §§ 1 og 2. Kommunens tilsyn med barnehagene jf § 16. Kommunens håndtering av regelverket om pedagogisk bemanning jf §§ 17 og 18. Kommunens håndtering av regelverket om rett til barnehageplass jf § 8 annet ledd, jf § 12a.
Avvik/funn:	Avvik 1 Sørfold kommune fatter ikke vedtak om godkjenning av barnehager etter barnehageloven. Avvik 2 Sørfold kommune fører ikke tilsyn med barnehager etter barnehageloven § 16. Avvik 3 Sørfold kommunes vedtak om dispensasjon fra utdanningskravet for styrer og pedagogisk leder er ikke lovmessige.
Frist for lukking av avvik:	
Pålegg:	Nei
Merknad:	Merknad 1 I følge intervjuene innhenter Sørfold kommune politiattest på alle tilsatte før tiltredelse. Manglende dokumentasjon gjør det imidlertid vanskelig å verifisere dette.
Ressursbruk:	3 ukeverk
Kommentar:	Tilsynet er gjennomført etter systemrevisjonsmetoden

FMNO

Tilsynsobjekt:	Gildeskål kommune
Tema/myndighetskrav:	Kommunen som barnehagemyndighet jf barnehageloven § 8 belyst gjennom: Kommunen som godkjenningsmyndighet jf §§ 10 og 11 jf §§ 1 og 2. Kommunens tilsyn med barnehagene jf § 16. Kommunens håndtering av regelverket om pedagogisk bemanning jf §§ 17 og 18. Kommunens håndtering av regelverket om rett til barnehageplass jf § 8 annet ledd, jf § 12a.
Avvik/funn:	Avvik 1 Gildeskål kommune ivaretar ikke det ansvaret de er pålagt som barnehagemyndighet etter barnehageloven.
Frist for lukking av avvik:	
Pålegg:	Nei
Merknad:	Ingen
Ressursbruk:	2 ukeverk
Kommentar:	Tilsynet er gjennomført etter systemrevisjonsmetoden

FMNO

Tilsynsobjekt:	Bindal kommune
Tema/myndighetskrav:	Kommunen som barnehagemyndighet jf barnehageloven § 8 belyst gjennom: Kommunen som godkjenningsmyndighet jf §§ 10 og 11 jf §§ 1 og 2. Kommunens tilsyn med barnehagene jf § 16. Kommunens håndtering av regelverket om pedagogisk bemanning jf §§ 17 og 18. Kommunens håndtering av regelverket om rett til barnehageplass jf § 8 annet ledd, jf § 12a.
Avvik/funn:	Avvik 1 Bindal kommune fatter ikke vedtak om godkjenning av barnehager etter barnehageloven.
Frist for lukking av avvik:	
Pålegg:	Nei
Merknad:	Ingen
Ressursbruk:	3 ukeverk
Kommentar:	Tilsynet er gjennomført etter systemrevisjonsmetoden

FMNO

Tilsynsobjekt:	Vågan kommune
Tema/myndighetskrav:	Tema for tilsynet: Bruk av tilskudd til tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i barnehage
Avvik/funn:	Skriftlig tilsyn ble sendt ut 6. desember 2011 og kommunens frist for tilbakemelding er 20. januar 2012.
Frist for lukking av avvik:	
Pålegg:	Nei
Merknad:	

Ressursbruk:	1 ukeverk
Kommentar:	Tilsynet er gjennomført skriftlig

FMNO

Tilsynsobjekt:	Flakstad kommune
Tema/myndighetskrav:	Tema for tilsynet: Kommunens praktisering av reglene for tildeling av offentlige tilskudd til private barnehager.
Avvik/funn:	Frist for tilbakemelding var satt til 28. oktober 2011. Svar ble mottatt 19. desember. Det er ikke foretatt endelig konklusjon etter mottatt svar.
Frist for lukking av avvik:	
Pålegg:	Nei
Merknad:	
Ressursbruk:	1 ukeverk
Kommentar:	Tilsynet er gjennomført skriftlig

33.5 Kontroll av årsmeldinger og årsregnskap

Kontroll av årsmeldinger

I resultatkravet står det at Fylkesmannen skal godkjenne og kvalitetssikre. Dette er for en stor del avhengig av at kommunene har rapportert korrekte data, samt at "den ene personen" på kommunenivå som har kunnskap om og kjennskap til barnehager og barnehagedata er til stede.

Vi opplevde ved overgangen til rammefinansiering, at det var ulik forståelse i kommunene for hvordan årsmeldingsskjema skulle håndteres. Mange kommuner hadde skiftet hovedansvarlig og de nye personene visste ikke at de hadde en oppgave å ivareta. De kom derfor sent i gang.

Ved fristens utløp i januar 2011 var 15 av 44 kommuner fremdeles ikke kommet i gang med årsrapportering, til tross for purring fra Fylkesmannen. Vi hadde også store problemer med å få svar fra enkelte kommuner når vi hadde sendt skjema tilbake til kommunenivået som *Ikke godkjent*. Det tok i enkelte tilfeller opp til 14 dager før enkeltskjema ble rettet, noe som til slutt førte til at SSB overtok jobben med å få rapporteringen i havn. Dette syntes vi var svært uheldig, og vi har som uttalt mål å starte prosessene tidligere for kommende år, selv om det endelige sluttresultatet er avhengig av at de rette personene er til stede i kommunene og gjør sin del av denne jobben.

Årsregnskap for ikke-kommunale barnehager

I resultatkravet står det at Fylkesmannen skal påse at kommunene overholder fristen for innlevering av årsregnskap.

For 2011 sendte vi purring til kommuner som ved fristens utløp ikke hadde sendt inn årsregnskap. Vi sendte også ut informasjon til kommunene om at barnehager som ikke var i drift måtte flyttes over til området inaktive for å unngå ytterligere puringer. Vi ser av data i BASIL at noen kommuner tilsynelatende ikke er kommet i mål i 2011. Ting som vanskeliggjør vår oppgave som «purrer» er at vi ikke alltid blir informert dersom enkeltkommuner får utsettelse på sine innleveringer, samt hvor lenge (langt ut i året) programmet/innrapporteringen oppdateres på nett.

Måloppnåelse

Embetet kom ikke helt i mål når det gjelder kontroll av årsmeldinger og årsregnskap for ikke-kommunale barnehager for 2011. Årsakene til dette er beskrevet ovenfor.

Resultatområde 34 Oppgaver for økt kvalitet i barnehagen

34.2 Kompetanseutvikling og rekruttering

Kompetansemidler

Til sammen kr 1 650 000 er fordelt til kommuner og regioner i fylket. Metoden for fordeling av midlene er videreført fra tidligere år:

Midlene lyses ut med henvisning til føringene i *Strategi for kompetanseutvikling i barnehagesektoren 2007-2011*. Utlysingen sendes til kommunene med kopi til RKK (regionale kompetansekontor) og legges ut på Fylkesmannens hjemmeside. Det presiseres at utlysingen gjelder både offentlige og private barnehager, og at det kan søkes fra enkeltbarnehager, kommuner eller regioner. De fleste søker regionvis. Noen få kommuner i Salten har egne søknader. På denne måten får vi med alle kommunene. Tildelingen forutsetter planer som er i tråd med føringene i utlysingen.

Utviklingsmidler

Disponert til sammen kr 2 590 000.

Implementering av ny formålsparagraf

Vi har informert på fagdager og på vår internettside. Det er utlyst og tildelt utviklingsmidler til prosjekt som omhandler implementering av ny formålsparagraf. Dette vil også være tema på konferanse for kommunale og private eiere i mars 2012.

Rekruttering av førskolelærere til barnehagen

De tildelte kr 300 000 er disponert i tråd med *Handlingsplanen for rekruttering for Nordland*. Handlingsplanen og gjennomføring av tiltak skjer i samarbeid med Høgskolen i Nesna og Universitetet i Nordland. I tillegg har vi én kommune, én privat barnehageeier og Utdanningsforbundet med i arbeidsgruppa.

Rekrutteringsarbeidet er utfordrende. Utdanningsinstitusjonene deltar på utdanningsmesser, har jobbet mye med informasjon og markedsføring av yrket rettet mot ungdom og videregående skoler og har laget to filmer som skal kjøres på flere kinoer under reklamepausen. De samarbeider også med RKK for å få spredt informasjon til kommunene og har hatt ulike kompetansetilbud for å beholde førskolelærere som er i jobb. Desentralisert førskolelærerutdanning er et tiltak som har hatt effekt i Nordland. Både Høgskolen i Nesna og Universitetet i Nordland har tilbudt utdanning lagt ut i regioner der førskolelærermangelen har vært stor. Eksempelvis har dette resultert i at Lofoten vil ha god tilgang på førskolelærere om et par år.

Arbeidet med å rekruttere menn til førskolelæreryrket er beskrevet under resultatområde 34.3 *Andre satsingsområder*.

Veiledning av nyutdannede førskolelærere

Fylkesmannen har i flere år samarbeidet med utdanningsinstitusjonene for å få på plass system for veiledning av nyutdannede lærere i barnehage og skole. Noen barnehager og skoler har fått dette i gang, men barnehagemyndighet og skoleeier har ikke tatt del i dette.

Nå er KS og fylkeskommunen aktivt med på denne satsingen, i tillegg til høgskole og universitet. Vi har arrangert idedugnader i fire regioner hvor målsettingen har vært å hjelpe kommunene med å finne lokale gjennomførbare løsninger for veiledning av nyutdannede. Flere kommuner har laget planer og har startet med iverksetting av tiltak. Dette vil vi følge opp, blant annet med erfaringsspredning og hjelp til nettverksarbeid.

Kompetanseheving for assistenter

Fylkesmannen har innledet samarbeid med Fagakademiet Nord (tidligere Kommunal kompetanse) og Høgskolen i Nesna og tildelt midler til assistentutdanning. Utdanningen vil bli igangsatt i 2012 for 20-30 studenter, bygd opp med 4 moduler med mulighet for 15 studiepoeng. Vi har i tillegg tildelt midler til fagdager for assistenter tre steder i fylket. Dette gjennomføres i samarbeid med RKK.

Prosjekt

Av utviklingsmidlene er kr 1 150 000 tildelt til 16 prosjektsøknader. Tema i utlysningsteksten var først og fremst den nye formålsbestemmelsen. I tillegg var likestillingsarbeid i barnehagen et tema vi ønsket utviklingsarbeid på.

Det var også åpnet for øvrige tema som barnehagene er opptatte av. Vi mottok 31 søknader fra enkeltbarnehager, flere barnehager som samarbeidet, fra kommuner og hele regioner. I tildelingen er det lagt vekt på tema, innhold, deltakere, dokumentasjon og erfaringsspredning, men også en viss geografisk spredning.

Kompetanseutvikling i samiske barnehager og norskspråklige barnehager med samiske barn, er beskrevet under resultatområde 34.3 *Andre satsingsområder*.

Helsefremmende barnehager

Vi har samarbeidet med to friluftsråd, fylkeskommunen, RKK og andre om å bidra til at barnehager jobber utviklingsrettet med fysisk aktivitet, kosthold og friluftsliv. Mange barnehager i Salten og sørfylket har vært deltakere, og det har vært arrangert en stor erfaringsspredningskonferanse med over 200 deltakere. Vi ser stor spredningseffekt på dette området.

Tilsyn og intern drift

Av utviklingsmidlene er kr 100 000 disponert til intern drift og ca kr 500 000 til tilsyn og øvrige reiser.

Vi mener å ha god måloppnåelse innenfor dette området. De økonomiske ressursene har vært tilstrekkelige til å få gjennomført det vi har planlagt, men sykmelding/svangerskapspermisjon i høst har resultert i en for knapp personressurs. Det var ikke mulig å få inn ny person før etter årsskiftet. Ett av resultatene er at samlingen for kommuner og private eiere som skulle gjennomføres i 2011, er utsatt til mars 2012. Metodene vi har brukt, samarbeid med ulike aktører, RKK, høgskole og universitet, KS, fylkeskommunen, kommuner, Fagakademiet, Utdanningsforbundet og andre, har resultert i at vi får med de fleste kommunene og svært mange barnehager på utviklingstiltakene.

34.3 Andre satsingsområder

Fylkesmannen i Nordland fikk tildelt kr 170 000 i midler til likestillingstiltak i 2011. Vi har lenge innsett at stillingen som fylkeskontakt for Menn i Barnehage er avgjørende for det likestillingsarbeidet vi gjør hos oss. Å følge opp og begeistre 44 kommuner med trange budsjett om å bruke tid og penger på dette temaet er ikke alltid like enkelt. Derfor ble det viktig å videreføre stillingen også i 2011.

Fylkeskontakten og hans samarbeidsteam i egen barnehage har promotert barnehagen som arbeidsplass overfor studenter, høgskoler og universitet, kommuner, grunnskoler både i egen region og eget fylke, men også på andre arenaer. De deltok deriblant på nettverksmøte for samisk barnehageansatte i Alta der temaet var likestilling i barnehagen og barnehagen som arbeidsplass for menn med samisk bakgrunn.

Nytt manifest mot mobbing ligger som nyhetssak på Fylkesmannen internettside.

19. juni 2011 gikk Fylkesmannen i Nordlands oppvekst- og utdanningsavdeling aktivt ut i media med budskapet *Vi sier nei til mobbing*. Vi markerte vårt arbeid for anti-mobbing ved at alle ansatte, i tillegg til fylkesmannen og assisterende fylkesmann, satte sine håndtrykk i farger på hvitt lerret. Vår avdelingsdirektør oppfordret alle til å spre budskapet til ansatte i barnehager, skoler og SFO. Det ble også pekt på at et nært samarbeid med heimen er viktig for å få et godt resultat, og at alle kommuner setter dette på dagsorden. De 21 kommunene som til da ikke hadde signert manifestet, ble spesielt oppfordret til innsats.

Fylkesmannen har i 2011 videreført samarbeidet med Universitetet i Nordland (UiN) og Høgskolen i Nord-Trøndelag (HiNT) når det gjelder kompetanseheving for personale i barnehagen med samiske barn generelt og lule- og sørsamisk spesielt. Det er til sammen rundt 40 personer og 30 barnehager som deltar i dette prosjektet som er både teoretisk og praktisk rettet. Kompetansehevingsrekka for ansatte i sørsamisk område gjennomføres i nært samarbeid med Fylkesmennene i Nord- og Sør-Trøndelag. Ansatte og direktører i de fem nordligste fylkene har jevnlig møter der arbeid med samisk både i samiske og norske barnehager er tema. I disse møtene deltar også ansatte i Sametinget.

Høsten 2011 inviterte Fylkesmannen, i samarbeid med UiN, til ny kompetansehevingsrekke for personale i barnehager med minoritetsspråklige barn. I perioden 2006-2010 ble det gjennomført kompetanseheving for barnehager og kommuner med mange minoritetsspråklige barn i samarbeid med NAFO. Denne gangen gikk invitasjonen til kommuner med få minoritetsspråklige barn. Det er i 2011 gjennomført to samlinger med til sammen åtte kommuner og 20 ansatte. Kompetansehevingen videreføres med mulighet for flere kommuner og barnehager til å melde seg på.

Som nevnt ovenfor har vi i flere sammenhenger hatt utstrakt og nært samarbeid med høgskoler, universitet,

---

Sametinget, andre fylkesmannsembeter og kommuner. Samarbeidet oppleves som svært positivt, gir flere synergieffekter og skaper økt forståelse og ny kunnskap.

Vi anser å ha god måloppnåelse i forhold til oppdraget. Vi er godt fornøyd med videreføringen av de samiske prosjektene og har fått i gang ny kursrekke for personale i barnehager med flerkulturelle barn. I denne forbindelse skal nevnes at vi også har fått respons og har klart å rekruttere en ny fokusbarnehage på dette området etter flere år uten.

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
31.1 Tilsyn	kr 2 276 180,00	kr 0,00
31.4 Informasjon og veiledning	kr 1 032 853,00	kr 0,00
31.5 Eksamen, nasjonale prøver og kartl. prøver	kr 478 749,00	kr 790 340,00
31.9 Annet tilsyn og forv. på utd.omr. (rest 31)	kr 507 478,00	kr 0,00
32.2 Kompetanseutvikling	kr 121 509,00	kr 4 426,00
32.3 Skoleporten	kr 124 906,00	kr 0,00
32.9 Andre oppg. for økt kval. i gr.oppl.(rest 32)	kr 656 400,00	kr 35 583,00
33.1 Tilskuddsforvaltning	kr 294 800,00	kr 0,00
33.2 Klagesaksbehandling	kr 49 339,00	kr 0,00
33.4 Tilsyn	kr 193 976,00	kr 0,00
33.5 Kontroll av årsmelding og årsregnskap	kr 0,00	kr 0,00
33.9 Andre tilsyn og forv. på b.hageomr. (rest 33)	kr 320 822,00	kr 0,00
34 Oppgaver for økt kvalitet i barnehagen	kr 607 516,00	kr 0,00
36 Landsdekkende oppgaver KD	kr 275,00	kr 0,00
Andre oppgaver under KD	kr 264 816,00	kr 0,00
33.3 Informasjon og veil. bh	kr 0,00	kr 0,00
Sum:	kr 6 929 619,00	kr 830 349,00

Resultatområde 82 Tilsyn og klagesaksbehandling etter helsetjenestelovgivningen

82.1 Hendelsesbasert tilsyn

Det vises til rapportering til Statens helsetilsyn per. 31.12.11. Det har de senere år vært en merkbar økning i antall tilsynssaker, fra 117 i 2008 til 158 i 2011.

82.2 Planlagt tilsyn

Det vises til rapportering til Statens helsetilsyn.

82.3 Klagesaker

Det vises til rapportering til Statens helsetilsyn per. 31.12.12.

Det har vært en svært omfattende økning i antall rettighetsaker de senere årene, fra 61 saker i 2008, 50 i 2009, 69 i 2010 og til 216 i 2011.

82.9 Andre oppdrag

I 2011 ble det registrert inn her 105 meldinger iht. spesialisthelsetjenesteloven § 3-3. Fra 01.07.12 overføres

dette området til Kunnskapssenteret.

Resultatområde 42 Familierett

42.1 Ekteskapsloven

Seprasjonsbevillinger: 514

Skillsmissebevillinger: 472

Saksbehandlingstid på en måned er i all hovedsak overholdt.

42.2 Anerkjennelsesloven

Godkjenning av utenlandske skilsmisser 2011: 40

42.3 Barneloven

Fylkesmannen har behandlet tre saker der foreldrene ba om at avtale om foreldreansvar/samvær/fast bosted skulle gis tvangskraft i 2011.

I tillegg kom det inn to saker som ikke ble realitetsbehandlet. Årsaken til at disse ikke ble realitetsbehandlet var at det ikke forelå gyldig meklingsattest, at barna ikke var hørt og at avtalene var for upresise.

For øvrig tar mange parter og instanser kontakt for råd og veiledning.

42.4 Veiledning og informasjon

Fylkesmannen er en sentral instans for veiledning innenfor familierettens område. Spesielt i forbindelse med ekteskaps sakene er det mange som tar kontakt med oss. En økende grad av de som oppsøker oss har fremmedkulturell bakgrunn og trenger særlig hjelp til å sette seg inn i norske regler på området.

På vår internettside er det samlet svar på en del vanlige spørsmål og svar tilknyttet separasjon og skilsmisse.

Resultatområde 43 Krisetiltak

Det er ikke ført tilsyn med kommunenes ansvar for å ha et tilbud om krisesenter i 2011. Fylkesmannen har imidlertid besøkt to av fylkets sju krisesenter for å få informasjon om tilbudet som gis. Det er planlagt besøk ved de resterende fem krisesentrene i 2012.

Resultatområde 44 Familievern

Det skal gjennomføres tilsyn med familievernkontorene minst hvert tredje år. Siden vi hadde tilsyn med alle familievernkontorene i 2009, ble ikke slike tilsyn prioritert i 2011.

Resultatområde 45 Barn og unge

45.1 Informasjonsvirksomhet og samordning

Fylkesmannen er tilgjengelig på telefon for å bistå kommunene med råd og veiledning. Vi har også mange telefonhenvendelser fra foreldre og andre med tilknytning til familier som har kontakt med barneverntjenesten. Vår internettside er godt besøkt. I forbindelse med kurs, konferanser og kommunemøter oppfordrer vi kommunene til å abonnere på nyheter fra nettsiden. Vi arrangerte barnevernkonferanse som, tradisjonen tro, var godt besøkt. Tema for konferanse i 2011 var fosterhjem.

Media benytter våre internettsider og henter aktuelle saker derfra. Vi kontaktes også i enkeltsaker og får mange innsynsbegjæringer.

Interkommunale barneverntjenester

Det kommunale barnevernet i Nordland preges av mange små enheter. I 2011 ble det imidlertid etablert en ny interkommunal tjeneste på Helgeland, bestående av 5 kommuner. Ved utgangen av 2011 er det tre interkommunale barneverntjenester i Nordland som til sammen omfatter tolv kommuner, herav en kommune i Troms. I tillegg skal Vesterålen barneverntjeneste etableres fra 01.01.12, denne tjenesten innbefatter seks kommuner. Dette er viktige og riktige prosesser for å møte de stadig økende krav på dette området. Større tjenester gir imidlertid ingen garanti for effektivitet og kvalitet i tjenesten.

Tilsynsførere i fosterhjem

Fylkesmannen inviterte i 2011, fire av de største kommunene og fosterhjemstjenesten til å delta i et prosjekt for å rekruttere tidligere fosterbarn til oppgaven som tilsynsførere i fosterhjem. Prosjektet videreføres i 2012. Bakgrunnen for initiativet var at tidligere fosterbarn innehar en verdifull kompetanse gjennom egen erfaring med barnevernet. Denne kunnskapen kan komme nåværende fosterbarn til gode og vil i tillegg kunne bidra til å styrke brukerperspektivet.

Konferanse og kontaktutvalg

Vi arrangerte i 2011 en todagers konferanse for ansatte i barneverntjenesten der tema var fosterhjem. Konferansen hadde god oppslutning og ble av deltakerne vurdert som meget nyttig. Det vil bli arrangert en konferanse for ansatte i barneverntjenesten også i 2012. I tillegg vil det bli etablert et kontaktutvalg mellom barnevernledere og Fylkesmannen. De sju regionene i fylket velger hver sin representant til utvalget, den største regionen deltar med to representanter. Kontaktutvalget er et tiltak for å styrke informasjonsutveksling mellom barneverntjenestene og Fylkesmannen, og gir rom for å drøfte aktuelle problemstillinger.

45.2 Fritak for taushetsplikt

Fylkesmannen fattet i 2011 vedtak i 7 saker om fritak fra taushetsplikt for ansatte i barneverntjenesten. Vi er ellers delegert myndighet fra de respektive fagdepartement til å behandle saker om fritak fra taushetsplikt for ansatte omfattet av opplæringsloven, vergemålsloven, sosialtjenesteloven og lov om barnehager. Det er i 2011 fattet vedtak i 7 saker etter disse lovene. En søknad ble avvist, da den ble fremmet etter at de søknaden gjaldt, hadde forklart seg.

Generelt er det dårlig kunnskap om regelverket og saksbehandlingen, både hos påtalemyndigheten, domstolene og blant advokater. Vi har med jevne mellomrom sendt ut orienteringsskriv om dette til aktuelle instanser. Det ligger også informasjon om behandlingen av disse sakene på vår internettside.

45.4 Biologisk opphav

Fylkesmannen har i 2011 mottatt 24 henvendelser om biologisk opphav. De fleste sakene gjelder forespørsel om opplysninger om biologiske foreldre fra bortadopterte barn.

45.7 Tilskudd til kommunalt barnevern

Resultatområde 46 Universell utforming

Det meste av det daglige arbeidet med oppfølging av oppdraget er knyttet til regional planlegging res.omr. 6 og tilrettelegging for universell utforming av statlig sikrede friluftsområder, res.omr. 1. Arbeidet er utført i henhold til Fylkesmannens handlingsplan og oppdragene på aktuelle resultatområder.

Fylkesmannen er representert i fylkeskommunens råd for likestilling av funksjonshemmede.

Resultatområde 47 Innvandring og integrering

47.1 Statsborgerseremonier

1 seremoni – 67 deltagere – 20,36 prosent (av 329 nye statsborgere).

Nordland hadde stor økning i antall nye statsborgere. Det ble sendt ut totalt 340 innbydelsler, mot 232 året før. Vi har foretatt ulike tiltak for å øke deltagerprosenten, en målsetting vi nådde med en økning på 3,56 %. Vi arrangerte én seremoni i 2011, men på grunn av økning i antall nye statsborgere vurderer vi to seremonier i 2012.

Siden antall deltagere var forholdsvis høyt hadde vi noen ekstra utfordringer før og under arrangementet. Da datoen ble fastsatt og lokalet bestilt hadde vi ikke tatt høyde for at Ramadan ble avviklet på samme tid som seremonien skulle finne sted. På grunn av arrangementets størrelse og alle avtaler som var gjort og lot det seg ikke gjøre å endre dato. På tross av dette fikk vi svært gode tilbakemeldinger fra deltagerne og deres gjester. Deltagerne opplever seremoniene som positive, verdige og en viktig markering av deres nye statsborgerskap.

Statsborgerseremonier

Embeter	Antall seremonier	Prosent nye statsborgere som har deltatt
FMNO	1	20,36
Sum	1	

47.2 Bosetting av flyktninger

Fylkesmannen har et tett samarbeid med Husbanken og har i ulike sammenhenger hatt felles møter med kommunene. Fokus har også vært boliger til vanskeligstilte, herunder flyktninger.

47.3 Introduksjonsordning for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven)

Fylkesmannen i Nordland har behandlet totalt sju klager i 2011. Samtlige saker er klage i forhold til introduksjonsprogram, kapittel 2.

Av sakene vi har behandlet har vi følgende vedtak:

- 6 saker - avslag
- 1 sak - medhold

47.4 Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere og norskopplæring for asylsøkere

Vi har ikke mottatt eller behandlet klager på området.

Arbeidet med tildeling av tilskudd og samarbeidet med kommunene har gått bra. En del kommuner har problemer med å overholde søknadsfristene for tilskuddene. Dette skyldes bl.a. stor utskiftning av ansatte med ansvar for å søke om tilskudd. Dette er en utfordring spesielt i små kommuner i Nordland.

NIR og JIRA byr fortsatt på utfordringer. NIR er blitt mer brukervennlig, men fortsatt savner vi enkelte funksjoner. JIRA har ikke fungert etter intensjonene. Systemet er tungvint og det tar altfor lang tid å få svar på henvendelser.

Samarbeidet med VOX om etterutdanning har fungert bra og kommunene har gitt gode tilbakemeldinger på gjennomføring og innhold i kursdagene.

Resultatområde 48 Likestilling

Fylkesmannen har i 2011 hatt et større fokus på likestilling enn tidligere år. På vår konferanse for alle kommuner ble temaet behandlet som eget tema. Likestillingssenteret i Nordland var invitert for å redegjøre for de utfordringene som vårt fylke har, og for å belyse de forpliktelser som kommunene har gjennom regelverk. På konferansen var også to kommuner utfordret til å beskrive eget arbeid og utfordringer på området.

I mai deltok embetsledelsen og representant fra øvrig ledergruppe på et samarbeidsmøte mellom de tre fylkesmannsembetene i nord og Likestillingssenteret. På møtet ble ulike utfordringer drøftet, og det ble også diskutert hvordan Likestillingssenteret og fylkesmannsembetene kunne samarbeide på de områdene hvor fylkesmennene har oppdrag. Det var enighet om at Likestillingssenteret ville være en viktig samarbeidspart i informasjons- og veiledningsarbeidet. Det ble også diskutert dilemmaer som ligger i embetsoppdraget, blant annet når det gjelder punktet om at likestilling skal være med i tilsynsarbeidet. Her er de ulike departementers tilsynsoppdrag svært ulike, og det er ikke alltid like naturlig at temaet dras inn. Vi har derfor valgt å ta dette med der det i sluttmøter ellers er naturlig i forhold til tema osv.

I november deltok vi på nasjonal likestillingskonferanse med representanter fra embetsledelsen, administrasjonsavdelinga og oppvekst- og utdanningsavdelinga – som skal ha ansvar for koordineringen av resultatområde 48 i 2012. Innholdet i denne konferansen vil være med på å danne grunnlag for det arbeidet som planlegges på området i 2012.

I november satte Fylkesmannen temaet *samfunnsansvar* på dagsorden på fellesdagen for alle ansatte. Som et resultat av dette møtet har vi bestemt at likestilling skal være et fokusområde i 2012, i dette arbeidet skal også vårt ansvar overfor kommunene styrkes.

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
41 Tilsyn med barnevernområdet	kr 1 169 665,00	kr -2 468,00
42 Familierett	kr 546 601,00	kr -5 499,00
43.1 Tilsyn med kommunale krisesentertiltak	kr 1 728,00	kr 0,00
43.9 Andre krisetiltak (rest 43)	kr 0,00	kr 0,00
44 Familievern	kr 16 761,00	kr 0,00
45 Barnevern	kr 981 219,00	kr 8 563,00
47 Integrering	kr 0,00	kr 0,00
Andre oppgaver under BLD	kr 148 490,00	kr 134 825,00
Sum:	kr 2 864 464,00	kr 135 421,00

Resultatområde 52 Borgerrettigheter

52.1 Fri rettshjelp

Egen rapportering

Resultatområde 53 Forebyggende samfunnssikkerhet

På bakgrunn av risiko- og sårbarhetsanalyse for Nordland (FylkesROS, Nordland 2010) har Fylkesmannen utarbeidet en handlingsplan for oppfølging av de viktigste funn i analysen. I dette oppfølgingsarbeidet inngår et samvirke med både kommuner og regionale statlige aktører.

53.1 Oversikt over regionale samfunnssikkerhetsutfordringer

FylkesROS Nordland (2010) og handlingsplan for oppfølging (2011) har bidratt til bedret oversikt over de regionale samfunnssikkerhets- og beredskapsmessige utfordringer. I tillegg har vi hatt økt fokus på klimarelaterte utfordringer, og har løftet dette fokus frem ved ulike typer møtepunkter, som i fylkesberedskapsråd og med kommunene.

Nordland fylke er et fylke med store utfordringer knyttet til Ekom og kraftforsyningsberedskap. Vinteren 2010/11 medførte flere strømbrydd, hvor spesielt Lofoten og Vesterålen ble rammet. FMNO har med dette som bakteppe utviklet kriseøvelser for kommunene, dette i samarbeid med Kraftselskap og KDS. I tillegg blir samfunnssikkerhet og beredskap gitt et tydeligere fokus i konsesjonsprosess og i høringsuttalelser.

53.2 Samfunnsplanlegging

Fylkesmannen har også i 2011 hatt fokus på kvalitetsikring i samfunnsplanleggingen, og det har vært avholdt flere seminar med kommunene med fokus på ny plan og bygningslov, og integrering av denne i en helhetlig tenking innen område samfunnssikkerhet og beredskap. Plangruppen i embetet samordner både informasjon og veiledningsoppgavene jf. behov og forespørsler.

De fremtidige klimaendringene og de tilpasninger dette krever har hatt særlig fokus.

53.5 Planlegging innen kraftforsyning, flom- og skredfare

Fylkesmannen har i 2011 hatt et tettere samarbeid med de ulike aktører i tidligfasen av søknads- og konsesjonsprosessen knyttet til utbygging av samfunnsviktig og sikker kraftforsyning.

Fylkesmannen har fokus på å bruke tilgjengelig informasjon om flom og skredutsatte områder i fylket, og evt. identifisering av områder som krever spesielt fokus. I høringsuttalelser er helhetlige hensyn ivaretatt, herunder samfunnssikkerhet- og beredskapsmessige behov.

Resultatområde 54 Beredskapsforberedelser

Fylkesmannen har med bakgrunn i lov om kommunal beredskapsplikt gjennomført tilsyn og veiledning i kommunene.

54.1 Beredskapsplaner innen samfunnssikkerhet

Fylkesmannen har i 2011 hatt fokus på kvaliteten i kommunale beredskapsplaner, herunder også helsemessig og sosial beredskap, herunder atomberedskap. Det er utfordrende å veilede og utvikle planverket da det er store mangler i kommunale ROS analyser.

Det er gjennomført tilsyn i tilsammen 8 kommuner.

54.2 Øvelser

Fylkesmannen i Nordland deltok i CMX-11. Embetets kriseledelse og stab ble ikke øvet i 2011. Embetet deltok i planlegging og i gjennomføring av Kystverkets havneberedskapsøvelse.

Fylkesmannen deltok under hele vinterøvelsen Cold Challenge 2011 i et siv/mil samarbeid. Var representert i sivil spillcelle med god interaksjon med militær ledelsesnivå.

Det er gjennomført beredskapsøvelser i tilsammen 10 kommuner, hvor 4 med tema atomberedskap.

54.6 Regional samordning

Det ble på slutten av 2011 foretas en gjennomgang av våre oppgaver knyttet til fritaksordningen for forsvaret.

Det er ikke foretatt andre vesentlig samordningsoppgaver.

54.8 Felles digitalt nødnett

FMNO har ikke hatt gjøremål knyttet til felles digitalt nødnett

54.9 Atomberedskap og strålevern

Fylkesmannen har oppdatert planverk på atomberedskap.no. Fylkesmannen har oversikt over atomberedskapen i kommunene og gjennomfører hvert år øvelser med utvalgte kommuner. I 2011 er det gjennomført atomberedskapsøvelser med Evenes, Tjeldsund, Herøy og Dønna kommuner.

Kommunene har et stort forbedringspotensiale i forhold til å utvikle sine atomberedskapsplaner og integrere disse i organisasjonen. Et større antall kommuner mangler atomberedskapsplan.

54.10 Beredskap innen kraftforsyning

Fylkesmannen har sammen med KDS hatt fokus på kraftforsyningsberedskapen, herunder øvelser med kommunene og viktigheten av beredskapsplanlegging.

Kraftforsyning er også et egen "satsingsområde" i vår handlingsplan.

Resultatområde 55 Regional og kommunal krisehåndtering

Fylkesmannen i Nordland har ved flere tilfeller de siste årene, også i 2011, besluttet at oppfølging av hendelsen skulle skje gjennom iverksettelse av egen kriseorganisasjon i h.h.t kriseplanverket.

55.1 Organisering for krisehåndtering

Fylkesmannen har ikke øvd egen kriseorganisasjon i løpet av 2011, utover utøvelse av krisehåndteringen knyttet til 22/7 hendelsene.

Det er ikke gjennomført internt "beredskapsseminar."

Embetet har endelig fått installert gradert sambandsutstyr.

55.2 Krisehåndtering

Fylkesmannen iverksatte deler av kriseorganisasjonen i forbindelse med 22/7 hendelsene og ekstremværet Berit og Cato i nov/des 2011. Fylkesmannen har tatt i bruk krisestøtteverktøyet (DSB-CIM) og implementerer det i egen organisasjon. I tillegg har vi tilrettelagt for opplæring i flere kommuner. Dette vil også bli videreført i 2012.

55.3 Evaluering

Fylkesmannen har bistått DSB i evaluering av hendelser, og erfaringer knyttet til 22/7 hendelsene har vært berørt som tema i Fylkesberedskapsrådet. Det har videre vært en begrenset intern gjennomgang etter 22/7 hendelsene.

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
51.2 Vergemålsloven	kr 11 226,00	kr 91 098,00
51.9 Annen siviladministrasjon (rest 51)	kr 0,00	kr 0,00
52.1 Fri rettshjelp	kr 1 239 885,00	kr 107 476,00
52.9 Annet Borgerettigheter (rest 52)	kr 123 071,00	kr 0,00
53 Forebyggende samfunnsikkerhet	kr 825 822,00	kr 0,00
54 Beredskapsforberedelser	kr 809 996,00	kr 0,00
55 Regional og kommunal krisehåndtering	kr 838 563,00	kr 0,00
Andre oppgaver under JD	kr 69 703,00	kr 0,00
Sum:	kr 3 918 266,00	kr 198 574,00

Kommunal- og regionaldepartementet

Resultatområde 61 Samordning, omstilling og fornying i kommunene

61.1 Kommunerettet samordning

Fylkesmannen følger opp statlige styringssignaler ovenfor kommunesektoren gjennom dialogmøter med enkeltkommuner, tilstedeværelse i regionrådsmøter og egne konferanser. Særlig kan nevnes den årlige "Kommunekonferansen" der vi inviterer samtlige ordførere og rådmenn til en felles samling hvor viktige tema av lokal og sentral karakter blir videreformidlet og diskutert.

Også må nevnes at Fylkesmannen har tatt initiativ til en omfattende kurs og konferanseaktivitet hvor kommunene og annen offentlig forvaltning blir invitert til faglige oppdateringer og dialog om sentral problemstillinger og aktuelle faglige tema. Særlig kan nevnes vår oppfølging av nye bestemmelser i plan- og bygningsloven når det gjelder kommuneplanlegging og planstrategier.

Det kan også tas med at vi videreutvikler våre gode kontakter mot Fylkeskommunen og KS gjennom felles deltakelse i ulike prosjekter. Det samme gjelder i forhold til regionrådene.

Det årlige møtet for regionale statsetater ble denne gangen arrangert på Universitetet i Nordland hvor hovedfokus ble satt på nordområdestrategi og utfordringer/utvikling i sivilmilitært samarbeid.

61.2 Omstilling og fornying i kommunene

Skjønnsmidler blir brukt som stimulering og tilrettelegging for omstilling og fornying i kommunene. Fylkesmannen har nå blitt mer restriktiv når det gjelder krav om tilbakerapportering på oppnådde resultater. Dette for bedre å kunne tilrettelegge og tilgjengeliggjøre resultater av omstillingsprosjekter med overføringsverdi til andre kommuner. I denne sammenheng har vi derfor laget en "Prosjektbase" på vår internettside der kommunene selv kan se nærmere på prosjekter som allerede er gjennomført. Denne basen er fortsatt under videreutvikling.

Særlig kan nevnes to prosjekter som kan ha mer nasjonal interesse. Det er for det første vår "Veileder i økonomistyring for folkevalgte" som er et direkte resultat og en oppfølging av vår tidligere gjennomførte analyse av ROBEK-kommunene i Vesterålen. Denne veilederen er sentral i et forestående opplegg for folkevalgtopplæring i kommunene.

Vi har også på gang et prosjekt finansiert ved skjønnsmidler med forankring i Helgeland Regionråd. Her setter vi fokus på kommuneplanlegging og planstrategier som følge av endringer i plan- og bygningsloven. Vi kommuniserer også koblingene til samfunnsdel og økonomiplan. Også dette prosjektet skal resultere i en veileder.

61.3 Samordning av statlig tilsyn

Fylkesmannen har hatt dialog med aktuelle tilsynsetater ut fra bestemmelsene i kommunelovens kapittel 10A. Det er Arbeidstilsynet og Mattilsynet som i denne sammenheng er de mest sentrale samarbeidsaktører. Mattilsynet og Fylkesmannen har et fast årlig dialogmøte der aktuelle problemstillinger blir belyst og diskutert.

Det ble arrangert et seminar om kommunal forvaltningsrevisjon og statens tilsyn med god deltakelse fra kommunene i fylket. Her ble det gitt orienteringer om statens tilsynsvirksomhet, rammeforutsetninger og erfaringer både fra Helsetilsynet, Mattilsynet og Arbeidstilsynet.

Det har ikke vært gitt "pålegg med vesentlige virkninger" til kommunene som har initiert kontakt med Fylkesmannen.

Resultatområde 62 Kommuneøkonomi

62.1 Kontroll og godkjenning etter økonomibestemmelsene i Kommuneloven

Vi har hatt en gjennomgang av budsjettene for alle fylkets 44 kommuner. Det er behandlet 30 søknader om låneopptak. Alle ble godkjent. Videre er det behandlet 16 søknader om godkjenning av kommunale garantivedtak. Alle ble godkjent. I tillegg kommer søknader som gjelder garantier og låneopptak for interkommunale selskaper og kommunale foretak.

Andre saker vi har utredet for KRD er ekstraordinære skjønnsmidler til Narvik og Hattfjelldal med henholdsvis 5 og 1,5 millioner kroner. I tillegg er det foretatt tildelinger som gjelder naturskade/flom og det også gitt midler etter "Oppfølging av rammede etter terroranslagene 22. juli" til kommunene med 2,9 millioner kroner.

Ny forskrift for kommunenes finansforvaltning trådte i kraft 1. juli 2010. Vi har fulgt opp kommunene som forutsatt av KRD, for å påse at slike forskrifter er på plass. Vi har i flere omganger bedt om tilbakemelding fra kommunene i Nordland om status. Det er registrert at noen kommuner mangler kvalitetssikring. Dette blir løpende fulgt opp.

62.2 Økonomiforvaltning - veiledning

Ved inngangen til 2011 var 9 kommuner i ROBEK. Dette var kommunene Narvik, Hattfjelldal, Hemnes, Lødingen, Røst, Flakstad, Øksnes, Sortland og Andøy. Ved inngangen til 2010 var tallet 11. Disse er høye tall, sett landet under ett. Fylkesmannen har derfor spesielle utfordringer når det gjelder oppfølging av kommuneøkonomien i fylket. Vi har jevnlig dialogmøter og samtaler med de aktuelle kommunene der økonomisk status og tiltak blir drøftet. Ellers følger vi opp ved gjennomgang av kommunenes økonomirapporter.

På bakgrunn av det høye antall ROBEK-kommuner i fylket, igangsatte vi – i samarbeid med Vesterålen Regionråd og KS Nordland – et utredningsarbeid for å se på mulige årsaker til at så mange kommuner er oppført i registeret.

Prosjektet ble gjennomført av Econ Pöyry. Et av funnene var at flere kommunepolitikere ga uttrykk for svak kompetanse på kommunale regnskaper og prinsipper for økonomistyring. De hadde dermed dårlig grunnlag for både situasjonsforståelse og utforming av tiltak når det gjaldt å bedre kommunens økonomiske situasjon. Som en konsekvens av dette ble det igangsatt et oppfølgingsprosjekt der det ble utarbeidet en "Veileder i økonomistyring for folkevalgte". Denne har fått en god pedagogisk utforming og vil bli brukt i et opplegg for "Folkevalgtopplæring" mot kommunene i 2012 i regi av Fylkesmannen.

Ved utgangen av året står 10 kommuner i registeret. Sortland er gått ut, men Bø og Hamarøy er kommet inn.

Resultatområde 63 Kommunalrett og valglov

63.1 Kommunalrett

Det ble foretatt lovlighetskontroll etter klage fra tre kommunestyrerepresentanter i 3 saker. I 2 saker ble vedtakene erklært ugyldige og opphevet. Tema i en av sakene var habilitet.

Det er kommet flere henvendelser fra forskjellig hold om å ta lovlighetskontroll av eget tiltak. Vi har imidlertid ikke funnet grunn til å gå nærmere inn i noen av disse sakene.

Fylkesmannen har avgitt en rekke uttalelser vedrørende forståelsen av bestemmelser i kommuneloven, forvaltningsloven og beslektede områder. Vi har også besvart en rekke spørsmål omkring saksbehandlingsregler for folkevalgte organer, valgbarhetsregler og habilitet.

Lovlighetskontroll

Embeter	Saker om lovlighetskontroll etter klage som det er truffet vedtak i			Lovlighetskontroll initiert av fylkesmannen			Vedr. habilitet	Vedr. lukking av møter
	Antall saker	Antall opprettholdt	Antall ulovelig	Antall saker	Antall opprettholdt	Antall ulovelig		
FMNO	3	1	2	0			1	
Sum	3	1	2	0	0	0		

63.2 Valg

I mai ble det avholdt to informasjonskonferanser for valgstyrene i fylket i forbindelse med kommunestyre- og fylkestingsvalget. Konferansene ble holdt i Bodø og Mosjøen med deltakelse fra 42 av 44 kommuner. Før valget og i etterkant - i forbindelse med avvikling av konstituerende møte - har vi hatt svært mange henvendelser rundt forståelsen av regelverket.

Resultatområde 64 Forvaltningsloven og offentleglova i forhold til kommunesektoren

Økningen av henvendelser fra media og enkeltpersoner etter lovendringen i 2009 ser ut til å ha flatet ut i 2011.

Antallet klagesaker etter avslag på innsynskrav er redusert til 9. To av klagesakene som gjaldt innsyn i ordførers lønns slipper, ble vurdert to ganger der klagen til slutt ikke ble tatt til følge fordi klagerne hadde fått tilsendt de relevante data om ordførers lønn.

I en av klagesakene aksepterer ikke kommunen Fylkesmannens konklusjon og nekter fremdeles klager innsyn. En svært spesiell klagesak gjelder en boligstiftelse som etter to klagebehandlinger fremdeles ikke aksepterer at offentleglova gjelder for selskapet.

Selv om antallet klagesaker viser en nedgang fra året før er tendensen at flere av sakene er forholdsvis arbeidskrevende og at førsteinstansen ikke uten videre aksepterer utfallet av klagebehandlingen.

Resultatområde 65 Kommuneinndeling og interkommunalt samarbeid

65.1 Kommuneinndeling

Det mottas årlig flere henvendelser fra privatpersoner som ønsker veiledning om regelverket for kommuneinndelinger. Vi hadde i 2011 to saker til behandling. En sak gjaldt søknad fra Fleinvær lokalutvalg som ønsket justering av kommunegrensen mellom Bodø og Gildeskål slik at Fleinvær ble liggende i Bodø kommune. Etter en vurdering av saken, ble det vedtatt å ikke utrede spørsmålet om grensejustering. Vedtaket ble påklaget av lokalutvalget som ville komme tilbake med en fyldigere klage. På grunn av manglende tilbakemelding/opplutning er saken foreløpig satt på vent.

I en grensesak mellom Andøy og Sortland kommuner anbefalte Fylkesmannen overfor Kommunal- og regionaldepartementet at kommunegrensen mellom disse ble endret slik at gårdsnummer 15, 16 og 17 i Andøy ble overført til Sortland med virkning fra 01.01.12.

Saken ligger fortsatt til behandling i departementet.

65.2 Interkommunalt samarbeid

Fylkesmannen har støttet flere interkommunal samarbeidsprosjekter gjennom skjønnsmidler. Vi oppfordrer jevnlig kommunene til å komme med innspill til prosjektsøknader som legger til rette for interkommunale løsninger på ulike tjenesteområder. Et godt utgangspunkt i denne sammenheng er den kartleggingen av den interkommunale samarbeidet i Nordland som NIVI-Analyse har utført. Konklusjonen her var at det fortsatt finns store potensialer for kompetanseheving, kvalitetsforbedring og bedre ressursbruk gjennom interkommunalt samarbeid. Dette gjelder særlig innenfor administrasjon, forvaltning, tekniske oppgaver, og kompetansekrevede tjenester.

Når det gjelder interkommunalt samarbeid og skjønnsmidler kan særlig nevnes tildeling av midler til interkommunalt miljøsamarbeid, felles utredninger vedrørende samhandlingsreformen, plansamarbeid, interkommunalt tilsyn, legevakt og barnevern.

Resultatområde 66 Bolig- og bygningsrett

66.1 Byggesaker

Egen rapportering

66.2 Saker om ekspropriasjon

Fylkesmannen har behandlet 2 klagesaker etter plan- og bygningsloven. I begge sakene ble vedtakene stadfestet.

Videre ble det gitt tillatelse til forhåndstiltredelse i 2 saker etter samme lov.

66.3 Klage etter eierseksjonsloven

Klage etter eierseksjonsloven - antall

Embeter	Antall klager	Tatt til følge	Ikke tatt til følge	lovbestemmelser er vurdert under klagebehandlingen
FMNO	0			Ingen klager til behandling
Sum	0	0		

66.4 Klage på kommunalt vedtak om forkjøpsrett av leiegård

Klage på kommunalt vedtak om forkjøpsrett av leiegård - antall

Embeter	Antall klager	Tatt til følge	Ikke tatt til følge	lovbestemmelser er vurdert under klagebehandlingen
FMNO	0			Ingen klager til behandling
Sum	0	0		

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
62 Kommuneøkonomi	kr 1 559 295,00	kr -10 304,00
66 Bolig- og bygningsrett	kr 1 076 783,00	kr 0,00
Andre oppgaver under KR D	kr 694 044,00	kr 0,00
Sum:	kr 3 330 122,00	kr -10 304,00

Arbeidsdepartementet

Resultatområde 73 Sosiale tjenester

73.1 Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen

Behandling av klager (tall for 2010 i parentes):

Fylkesmannen mottok i 2011 123 (96) klager i medhold av lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen (STJL i NAV).

120 (74) klager ble avgjort. Av disse ble 107 (74) vedtak stadfestet, 12 (15) vedtak ble endret og 1 (2) saker ble avvist. Ved utgangen av 2011 hadde vi en restanse på 20 (17) saker.

Vi registrerer en økning i mottatte klager på 27 fra 2010, og at andel saker der vedtakene blir endret har gått ned.

Saksbehandlingstiden varierte i løpet av året, i gjennomsnitt ca 6 uker.

Tilsyn:

Det ble i 2011 gjennomført tilsyn i medhold av STJL i NAV i 6 kommuner, ved de lokale Nav-kontorene, i Evenes, Hadsel, Hemnes, Herøy, Tjeldsund og Vågan. Tema for tilsynene var forvaltning av økonomisk stønad.

Tilsynsrapportene er tilgjengelig på www.helsetilsynet.no

73.2 Sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen - formidlingstiltak og kompetanseutvikling

Fylkesmannen og Nav Fylke samarbeidet i 2011 om felles kompetanseplan. Sammen planla vi og gjennomførte felles fagsamling for veiledere fra hele fylket. Tema for denne samlingen var "Hvordan gi mennesker muligheter" og fokuset gjennom denne todagers samlingen var på kvalitet i oppfølging. Programmet ble laget med Mulighetskonferansen som referanse og deltagerne fikk anledning til å velge to «læringsverksteder» for å fordype seg i aktuelle tema.

I 2010 startet vi opplæringsrunder i "Appreciative Inquiry" (AI) for alle ansatte ved Nav lokalkontor og hadde som målsetting at alle kontor skulle få mulighet til å delta på slik opplæring innen utgangen av 2011. Vi ønsket ved denne opplæringen å bidra til at kontorene skulle bli lærende organisasjoner og at metoder fra AI skulle bli en del av veiledernes verktøy både i møte med bruker og i arbeidet internt på kontoret for å få til gode grep i oppfølgingsarbeidet. Høsten 2011 hadde de kontorene som ønsket det, fått 4 dagers opplæring.

Fylkesmannen har på forespørsel deltatt i ett regionalt sosialfaglig nettverksmøte.

Vi deltok på to av Nav fylkes opplæringsrunder i Arbeidsevnevurdering og deltok i planlegging og gjennomføring av fagsamling for mottaksmedarbeidere.

Vi deltar i regional samarbeidsarena – Samarbeidsforum – sammen med Nav fylke og KS, jf. kapittel 2.1.

Samarbeidet med Nav fylke er godt, men det er fortsatt en utfordring å få implementert beslutningene fra Samarbeidsforum ut i organisasjonen. Med 43 lokalkontor fordelt på 9 tjenesteområder er det stor aktivitet og det er i perioder et utfordrende puslespill å koordinere tilsyn, nettverk, ledermøter, kommunebesøk, opplæring og

andre aktiviteter. Det har til tider vært vanskelig å få til en god form på samarbeid mellom Fylkesmannen og Nav fylke når det gjelder kontakt med Nav-lederne. Det kan synes som om fylkesleddets posisjon som styringsledd og Fylkesmannens mer veiledende rolle, ikke helt matcher hverandre og dermed fører til at samarbeidet ikke blir optimalt. En enda mer samordnet bestilling fra og felles samlinger i regi av oppdragsgiver vil kunne bidra positivt til en mer samordnet innsats ut mot lokalkontorene.

Samling for mottaksarbeid

Todagerssamling for ansatte ved mottaket i det største Nav-kontoret i Nordland.

AI ble brukt som metode. Det var fokus på samhandling innad i Nav, mellom lokalkontor, forvaltning og kontaktsenter. Erfaringsdeling i arbeid med brukerne med bidrag fra et eksternt kontor. Siste dag var et kommunikasjonskurs, der alt fra service til konflikthåndtering var tema. Deltakerne fikk kursbevis.

Nav-lederkonferansen

Nav-lederkonferansen ble arrangert i samarbeid med KS og Nav Nordland. Til stede var lederne av Nav-kontorene i Nordland, samt noen mellomledere og leder for forvaltning.

Konferansen hadde fokus på ledelse, markedsarbeid og KVP. Vi hadde også læringsverksted inspirert av mulighetskonferansene, der valget var mellom karrieresentrene og Ungdom i svevet. Det ble i hovedsak benyttet innleide foredragsholdere.

73.3 Kvalifiseringsprogrammet

Fylkesmannen og Nav fylke har gjennom samarbeidsforum gjort avtaler om samarbeid. Vi har i fellesskap planlagt og gjennomført to fag-/nettverkssamlinger for de som arbeider spesielt med KVP og har hatt møter med kontor som har bedt om det. Vi har sammen også hatt møter med kontor der vi har sett at deltagertallene har vært betydelig lavere enn forventet nivå.

Fylkesmannen har i 2011 videreført ordningen med kompetanseveileder og har hatt to frikjøpte medarbeidere i henholdsvis 25 og 50 % stilling. De har begge deltatt på opplæringsprogram for HPMT. Nordland fikk ikke prosjektkontor og bruken av metodikk fra HPMT har vært begrenset til kompetanseveileder ved enkelte lokalkontor. Kompetanseveilederne har i 2011 ikke ventet på å bli invitert eller etterspurt, men har selv invitert seg inn på tjenesteområdekantor for å gjennomgå funn fra forrige års kvalitetsgjennomgang, veilede og inspirere til godt arbeid.

Vi har i 2011 arrangert to faglige nettverk fordelt på tre regioner. Hovedfokus i disse samlingene har vært kvalitet og innholdet har bl.a. vært arbeidsevnevurdering, arbeidsmarkedskunnskap, møte med bruker, samarbeid med arbeidslivet og oppfølging på arbeidsplassen. Fylkesmannen og Nav fylke har samarbeidet om planlegging og gjennomføring av disse og tema har blitt valgt i hovedsak med utgangspunkt i kvalitetsgjennomgangen fra 2010.

I fagsamling, som ble arrangert i fellesskap mellom Fylkesmannen og Nav fylke, var KVP tildelt eget læringsverksted og kvalitet på oppfølging var en rød tråd gjennom hele samlingen.

Alle ansatte i Nav-kontor som arbeider med KVP har fått tilbud om veiledning av kompetanseveileder, deltagelse i faglig nettverk og fagsamling. Tilbudene har vært koordinert med Nav fylke.

Fylkesmannen ser at bruk av kvalifiseringsprogram ikke etterspørres fra kommunal ledelse eller administrasjon og at aktuelle kandidater i svært liten grad søker uten å være oppfordret til det av veileder. Deltagertallene øker ikke og resultat etter gjennomførte program er ikke som forventet. Hvorvidt dette er resultat av manglende tid, manglende kunnskaper eller manglende lyst eller mot hos veileder eller om det er en mer organisatorisk utfordring vites ikke. Utfordringene framover blir å få kontorene og kommunene til å se på KVP som mulighetenes program og at det er denne typen oppfølgingsarbeid som er Navs intensjon, Navs styrke og et av Navs viktige verktøy for å gi mennesker muligheter. Ansvar for KVP bør i større grad forankres i ledelse både i kommunen og i Nav fylke.

73.4 Utenrettslig økonomisk rådgivning

Våren 2011 arrangerte Fylkesmannen en fagsamling med tema økonomisk rådgivning/gjeldsrådgivning for kommunene i Nordland. Fagsamlingen gikk over to dager, med innleide forelesere, og det var 65 deltakere. Ansatte hos Namsmannen var invitert inn og deltok. I planleggingen av det faglige innholdet bidro tre Nav-

ansatte. Vi valgte denne løsningen for å sikre et best mulig program og at det ville svare til ønsker og behov hos målgruppen. Vi har fått gode tilbakemeldinger fra deltakerne etter samlingen.

I 2010 ble det arrangert et to-dagers kurs i metodejobbing. Det gikk i hovedsak på hvordan jobbe med brukere, og hvordan holde kurs for brukere i privatøkonomi. Kurset "Fra minus til pluss", ble brukt som modell. Det er en del av prosjektet "Gjennomført gjeldsordning". Dette arbeidet er fulgt opp i 2011, i regionene Ofoten og Helgeland har gjeldsrådgivere hatt kurs for brukere. På Helgeland har de hatt et samarbeid med kriminalomsorgen. I Ofoten har de også hatt opplæring av ansatte, med utgangspunkt i denne modellen. Flere av deltakerne, som var med på kurset i 2010, har uttrykt at de ønsker å få til noe tilsvarende i eget kontor, men at de ikke har greid å prioritere dette arbeidet pga. stor saksmengde. Fylkesmannen er av den oppfatning at det kan være hensiktsmessig å fortsette dette arbeidet, og finne fram til nye gode måter å jobbe på. Vi ser blant annet at det ikke jobbes godt nok med brukere som har frivillig offentlig forvaltning. Her er det viktig at innsatsen økes.

Det er videre behov for å øke kunnskapen om enkel økonomisk rådgivning hos de veilederne i Nav-kontorene som ikke jobber som gjeldsrådgivere, slik at brukerne får raskere og bedre bistand. Det kan være med å få frigjort kapasitet hos gjeldsrådgiverne, slik at de større sakene får noe kortere saksbehandlingstid.

Fylkesmannen har videreført nettverk innenfor økonomisk rådgivning/gjeldsrådgivning. I Nordland er det fire nettverk, ett av nettverkene ble opprettet i desember 2010, og kom i gang i slutten av 2011. Dette gjelder kommunene i Vesterålen, som har fått tilskudd av direktoratet til å jobbe med interkommunalt samarbeid om økonomisk rådgivning/gjeldsrådgivning. Hvert nettverk har to møter årlig. I møtene tar de opp ulike problemstillinger som de erfarer i det løpende arbeidet, de har gjerne ett hovedtema for møtet.

I tillegg bruker vi nettverkene til å informere om ulike forhold, opplyse om endringer, tenke fagutvikling og samarbeid med de som arbeider med feltet. Konkret har vi i 2011 lagt vekt på at gjeldsrådgiverne vet hvor de finner de landsdekkende veiledningsrutinene for frivillig offentlig forvaltning av enkeltpersoners økonomi, samt veilederen til bruk ved økonomisk rådgivning og hva den omhandler.

Nettverkene er viktige med tanke på å utvikle samhandling over kommunegrensene. De bidrar også til økt kunnskap og kompetanse på området. Det er 30 kommuner som deltar i de etablerte nettverkene. Et godt resultat av nettverksjobbingen er at de tar kontakt med hverandre for å drøfte problemstillinger.

I Nordland er det tre prosjekter som er i gang med støtte fra direktoratet. Det er ett prosjekt i Narvik, der målgruppen er rusavhengige personer. Prosjekt har vart i to år, og har etablert et samarbeid med Nav. De to siste prosjektene kom i gang på slutten av 2011. Fylkesmannen har møtt det interkommunale prosjektet i Vesterålen, som synes å være godt i gang med arbeidet. I dette møtet formidlet vi en del erfaringer fra et prosjekt i Nord-Trøndelag. Vi har også god kontakt med prosjektet som er i gang i Rana med omegn. Der er det nå ansatt prosjektmedarbeidere, og også de synes å være godt i gang med arbeidet.

Fylkesmannen i Troms arrangerte i samarbeid med Av.dir et kurs i økonomisk rådgivning for erfarne gjeldsrådgivere høsten 2011. Det var 16 deltakere fra Nordland på kurset.

73.5 Boligsosialt arbeid

Fylkesmannens samarbeidet med Husbanken er regulert i samarbeidsavtale, med en årlig plan for hva som skal gjennomføres i fellesskap, og hvordan bidra på hverandres arena ved behov.

Fylkesmannen og Husbanken samarbeider om et boligsosialt nettverk i Nordland, som nå er utvidet, og består av de 10 største kommunene: Alstahaug, Bodø, Brønnøy, Fauske, Narvik, Rana, Sortland, Vefsn, Vestvågøy og Vågan. I 2011 er det gjennomført ett møte. Et planlagt møte måtte utgå, da flere av kommunene måtte prioritere andre oppgaver. Nettverket har hatt fokus på erfaringsutveksling og kompetanseheving, med utgangspunkt i situasjonen i kommunen som var "vertskap" for møtet. Hovedtema på møtet var samhandlingsreformen. Videre har boligsosiale emner vært tema på kurs og møter, herunder andre nettverksmøter med kommunene og andre samarbeidspartnere.

Internt i embetet er det tett samarbeid og koordinering av boligsosialt arbeid og arbeid med barnefattigdom. Koordineringen kan bedres i forbindelse med arbeid med rusproblematikk og psykisk helse. Tilskuddene til boligsosialt arbeid, barnefattigdom og kommunalt rusarbeid ses i sammenheng. I 2011 mottok 6 av kommunene i Nordland tilskudd til boligsosialt arbeid. De kommunale prosjektene/ tiltakene følges opp av Fylkesmannen.

Vi har behov for mer fokus på tjenestene, både for å se de i sammenheng, men også for å tenke nytt og dra veksler på andres erfaringer.

73.6 Barn og unge

Fylkesmannen i Nordland har organisert et tverrsektorielt samarbeid om barn og unges oppvekst, i et eget forum for barn og unge. Alle avdelinger er representert i forumet, men hovedansvaret og oppgaver i forumet ligger hos de tre avdelingene som har tydelig definerte oppgaver på området i sine embetsoppdrag. Dette er avdelingene for sosial og familie, helse og omsorg, samt oppvekst og utdanning. Viser til kap. 2.1 og 2.3 for ytterligere informasjon.

I Nordland er det fem kommuner som har tilskudd til arbeid med barnefattigdom. I tillegg har fire kommuner beholdt midler innvilget som tilskudd i 2010, til å slutføre sitt arbeid. Tilskuddene ses i sammenheng med kommunalt rusarbeid og det boligsosiale arbeidet. Vi jobber for å bli bedre på å se dette i sammenheng med arbeidet rundt Kvalifiseringsprogrammet.

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
73.3 Kvalifiseringsprogrammet	kr 211 368,00	kr 453 789,00
73.9 Andre oppgaver Sosialtjeneste (rest 73)	kr 704 794,00	kr 403 273,00
74 Tilsyn med sos. tj. i arbeids- og velferdsforv.	kr 350 829,00	kr 116 288,00
Andre oppgaver under AD	kr 156 401,00	kr 434 878,00
Sum:	kr 1 423 392,00	kr 1 408 228,00

Resultatområde 75 Habilitering og rehabilitering

75.1 Habilitering og rehabilitering – nasjonal strategi

Fylkesmannen arrangerte planlagt møte med Helgelandssykehuset HF og Nordlandssykehuset HF 07.09.11. På møtet møtte ledere, koordinatorene m.fl. Temaet for møtet var videre arbeid med koordinering av tiltak innenfor dette området, samt tilpasning til nye helselover, samhandlingsreformen og samarbeid med kommunene i nedslagsfeltet for foretakene.

75.2 Barn med nedsatt funksjonsevne og deres familier

Avvik: På grunn av begrensede ressurser hadde Fylkesmannen i 2011 ikke kapasitet til å ha spesielt fokus på dette området.

75.3 Unge personer med nedsatt funksjonsevne i alders og sykehjem

Det rapporteres ca. april 2012 for situasjonen i 2011 på dette området på eget skjema til Helsedirektoratet. Vi kan for 2011 ikke vise til spesielle tiltak gjennomført for å følge opp kommunenes arbeid.

Resultatområde 76 Kvalitet og samhandling

76.1 Samarbeid mellom 1. og 2.linjetjenesten

Ved Nordlandssykehuset HF og Helgelandssykehuset HF ble det i samarbeid med kommunene i løpet av sommeren/høsten 2011 etablert overordnede samarbeidsorganer, res. RESO og OSO. De overordnede

samarbidsorganer har i løpet av høsten gjort en stor innsats med å etablere seg. Ved begge helseforetak foreligger det forpliktende samarbeidsavtaler med kommunene, jf. HODs nasjonale veileder for samhandlingsreformen om lovpålagte samarbeidsavtaler, kap 6-2 nr. 1, 3, 5 og 11. De aller fleste kommuner har vedtatt avtale om samarbeid. I noen få kommuner vil avtalen bli vedtatt senest i februar 2012.

Fylkesmannen deltar i møtene i OSO og RESO med en observatør.

I samarbeid med Nordlandssykehuset i Bodø har Steigen, Meløy og Saltdal kommuner etablert lokale medisinske sentra. De erfaringer som man gjør seg her vil bli retningsgivende for flere fremtidige etableringer av lokale medisinske sentra i distriktet.

Ved Nordlandssykehuset Bodø, Salten psykiatriske senter, er det i samarbeid med kommunene i Salten etablert et eget organ for samhandling "Rådet for Saltenpsykiatri". Rådet fungerer som et organ for samhandling og samarbeid om innleggelse og utskrivning av pasienter, oppfølging, veiledning og kompetanseheving.

Fylkesmannen deltar i Rådet for Saltenpsykiatri med en representant.

På Ytre Helgeland har kommunene som tilhører lokalsykehusområdet til Helgelandssykehuset i Sandnessjøen, i samarbeid med voksenpsykiatrisk poliklinikk og NAPHA, etablert et psykiatrifaglig nettverk. Dette nettverket, kalt "Stormkast", har som mål å styrke samarbeidet mellom kommunene, samt mellom kommunene og spesialisthelsetjenesten. Det er i tillegg et forum for veiledning, kompetanseheving og faglig utvikling. Fylkesmannen har deltatt i møtene.

76.2 Individuell plan

Det er fortsatt behov for å ha oppmerksomhet rettet mot temaet individuell plan (IP) og pasientens rett til å få utarbeidet en slik plan. Det er fortsatt mange "myter", ulike tolkninger og oppfatninger - selv om stadig flere kommuner har forankret prosedyrene for IP i kvalitetssystemet. Kommunenes kvalitetssystem er ikke alltid kjent for alle ansatte.

Noen aktuelle problemstillinger vi ofte ser:

- I noen kommuner blir ikke pasienter tilbudt, men må søke om å få utarbeidet en IP
- IP blandes sammen med IOP
- Det mangler prosedyrer for oppfølging/rullering
- Uklare ansvarsforhold
- Flere tjenester tildelt av et tildelingskontor regnes ikke som flere tjenester - dermed fratras pasienten retten til IP

I våre møter med kommuner og helsepersonell er IP et tema som ofte tas opp. Det er et kontinuerlig behov for opplæring og veiledning på dette området.

76.3 Nasjonal strategi for kvalitetsforbedring i sosial- og helsetjenesten

Gjennom prosjektet "Framsynt tilsyn", [se rapport på vår internettside](#), har det vært gjennomført møter med alle regionrådene i Nordland. I disse møtene har vi møtt politisk og administrativ ledelse, samt faglig ledelse i helse- og omsorgssektoren, i alle kommunene. Fokus på disse møtene har bl.a. vært ledelsens ansvar for etablering av kvalitetssystemer, herunder internkontrollsystemer, og ledelsens ansvar for styring.

76.5 Felles digitalt nødnett

Dette er ikke aktuelt for Nordland fylke.

Resultatområde 77 Andre oppdrag

77.1 Helsemessig og sosial beredskap

Fylkesmannen har begynt å rullere helse- og omsorgsavdelingas kriseplan, planlagt slutført i 2012. Fylkesmannens kriseplan er oppdatert.

Embetets virksomhet vedrørende atomberedskap rapporteres av beredskapsleder på resultatområde 54 punkt 9.

Vi har ikke oversikt over hvorvidt kommunene har etablert et system for elektronisk kommunikasjon med fastlegene av beredskapshensyn.

77.2 Fritak for forvaltningsmessig taushetsplikt

Vi hadde ingen søknader om fritak fra taushetsplikt i 2011.

Fritak for forvaltningsmessig taushetsplikt

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMNO	0	0
Sum	0	

77.3 Særfradrag

Av 78 primært avsluttede saker, ble 22 saker påklaget og utløste ytterligere saksbehandling. Særfradrag for utgifter til behandling utenfor den offentlige helsetjenesten. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid.

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMNO	78	9
Sum	78	

77.4 Førerkortsaker

Vi viser til rapportering i Førerkortregisteret hvor det fremkommer detaljerte opplysninger om sakene som er behandlet ved Helseavdelinga i Nordland.

Som det fremgår av antall behandlede saker for 2011 og tidligere år, er Nordland et av de fylkene som har absolutt flest førerkortsaker.

Antall førerkortsaker har økt hvert år, fra 2010 til 2011 var økningen 20 %. Det har vært en dobling av antall saker fra 2008 til 2011; henholdsvis 1162 og 2066 saker. I 2011 hadde embetet 4618 inngående dokumenter på dette området, dvs. nesten 90 dokumenter i uken. Vi skrev 3088 brev ut, dvs. nesten 60 brev i uken. Tilsammen er dette 7706 dokumenter fordelt på 2066 saker.

Ettersom førerkortsaker skal prioriteres, har økningen i saksmengden ført til at vi stadig må overføre ressurser til dette området fra andre saksområder. Det har ført til at vi i 2011 måtte nedprioritere ytterligere andre områder i embetsoppdraget. Vi har ved flere anledninger påpekt nødvendigheten av å styrke ressursene på dette saksområdet.

Førerkort. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMNO	2066	20
Sum	2066	

77.5 Pasientjournaler

I 2011 mottok vi til ingen pasientjournalarkiv til oppbevaring.

Pasientjournaler. Antall saker.

Embeter	Antall
FMNO	0
Sum	0

77.8 Rettssikkerhet ved ytelse av helsehjelp med hjemmel i pasientrettighetsloven kap. 4A

Vi fikk i 2011 svært mange vedtak; i alt 248 vedtak fra 30 kommuner og 3 foretak. Samlet antall tvangstiltak i vedtakene var ca 520. Det vises til rapport i eget skjema til Helsedirektoratet.

Opplæringstiltak i 2011

- 26.01: Opplæring ved akuttpost Nordlandssykehuset HF
- 01.03: Innlegg på Høgskolen i Bodø
- 28.04: Opplæring for aktuelt personale og pårørende Fauske kommune
- 25.08: Møte med fylkestannlege og ledere innen offentlig tannhelsetjeneste i Nordland
- 14.09: Tema på dagsseminar i samarbeid med RKK og undervisningssykehjem på Stokmarknes
- 13.12: Dagskurs for personell i Fauske, Sørfold og Saltdal kommuner

Vi ga dessuten i 2011 mye veiledning per telefon og e-post.

Resultatområde 83 Folkehelsearbeid

83.1 Folkehelsearbeid generelt

Fylkesmannen har informert om endringer som følge av nye helselover i Fylkesforum for folkehelse, i Plankonferanse, i konferanse om Samhandlingsreformen i regi av Fagforbundet og KS. Folkehelseråd giver har deltatt i dialogmøter med ti kommuner i samarbeid med rådgiver for rusområdet, psykisk helse og oppvekst- og utdanning.

På grunn av ressursituasjonen i avdelingen ble det ikke prioritert å gjennomføre en egen konferanse med opplæring i nytt lovverk i 2011. En slik konferanse avholdes våren 2012. Det vises til vårt brev av 10.06.11 til HOD.

Det er stor interesse for folkehelsearbeid i kommunene, og de aller fleste av Nordlands kommuner har nå partnerskapsavtale om folkehelsearbeid med Nordland fylkeskommune. Det er vanskelig å vurdere om den økonomiske styrkingen har medført økt aktivitet i folkehelsearbeid og forebyggende helsetjenester. Fylkesmannen kan ikke kontrollere hvordan frie midler blir brukt i kommunene.

Vi har ikke skrevet tabelldata. Vi behandlet ingen saker i 2011.

Folkehelsearbeid

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMNO	0	0
Sum	0	

83.2 Miljørettet helsevern

Vi hadde ingen klagesaker til behandling i 2011. Vi besvarte mange telefoniske og skriftlige henvendelser vedrørende regelverket på dette området.

83.3 Ernæring, fysisk aktivitet, tobakk og seksuell helse

60 barnehager har deltatt på kurs i Fiskesprell, der også nasjonale anbefalinger for mat og måltider i barnehager, samt MER frukt og grønt i barnehagen, er fokusområder. Fiskesprell har vært en stor suksess i Nordland, med

stor interesse fra kommuner og spesielt fra barnehager. I en del av kursene har folkehelsekoordinatorer og helsesøster i kommunene deltatt. Det har vært mye fokus på fysisk aktivitet i skolen. Her har fylkeskommunen gjort en stor innsats med kursing av lærere og barnehageansatte i stedsbasert læring og svært mye fokus på fysisk aktivitet, med og særlig rettet mot de som ikke allerede er aktive.

I alle dialogmøter med kommuner er temaet fysisk aktivitet blant barn og unge, samt tilrettelegging for et sunt kosthold i skoler og barnehager, et viktig tema. Hovedinntrykket er at interessen er stor for å bidra til mer fysisk aktivitet og sunn mat både i skoler og barnehager i fylket. Tilrettelegging for sunn mat i helseinstitusjoner, samt forebygging av underernæring har vært tema i konferanser og møter med kommunalt ansatt helsepersonell og politikere.

Fylkesmannen samarbeider med fylkeskommunen om tobakksforebygging. Det har vært gjennomført et kurslederkurs for røykeslutt i Nordland i 2011. Verdens tobakksfrie dag ble gjennomført i samarbeid med fylkeskommunen.

I Nordland er det 15 kommuner som har Frisklivssentraler. Frisklivssentraler finnes i kommunene: Alstahaug, Bindal, Bodø, Brønnøy, Bø, Fauske, Flakstad, Hamarøy, Hattfjelldal, Meløy, Narvik, Rana, Sørfold, Vefsn og Vestvågøy. I hovedsak har det vært fokus på fysisk aktivitet, men kurs i Bra mat har de fleste av frisklivssentralene kompetanse i å kjøre. Noen av Frisklivssentralene har etter hvert også tilbud om hjelp til røykeslutt, men fortsatt er det litt vanskelig å rekruttere deltakere til røykesluttkurs. Fylkeskommunen har i 2011 arrangert 40 timers kurs for superbrukere i metoden Motiverende Intervju for 12 ansatte ved frisklivssentralene i Nordland. Disse superbrukerne skal videreføre sin kunnskap slik at den samlede kompetanse ved sentralene kvalitetssikres. Utfordringen for frisklivssentralene er fortsatt forankring i kommunene.

Det er fordelt midler til forebygging av uønskede svangerskap etter søknader.

83.6 Smittevern

Det var i 2011 ikke noen saker til behandling etter smittevernloven med forskrifter.

Smittevernkonferanse skulle arrangeres våren 2010. Den måtte avlyses pga. askeskyproblemer. Nytt forsøk høsten 2010 ble avlyst pga. få påmeldte. I 2011 har vi ikke kunnet prioritere en slik konferanse. Ressurssituasjonen er blitt svært vanskelig og vi prioriterte lovpålagte oppgaver, ref. vårt brev av 10.06.11 til HOD. Vi arrangerte heller ikke andre konferanser/kurs i 2011 der smittevern var tema.

Vi har av samme årsak (ressurssituasjonen) ikke bidratt til utarbeiding av retningslinjer for lokal tilpasning for smittevernet i sykehjem og tilsvarende institusjoner, eller vært aktive i forbindelse med kravet om akkreditert inspeksjonsvirksomhet for legionellaspredningsbekjempelse.

Vi blir gjennom VESUV forløpende orientert om varsler om utbrudd av smittsom sykdom i fylket. Ellers har vi ved henvendelser fra smittevernleger m.fl. gitt veiledning i konkrete saker på smittevernområdet.

Resultatområde 84 Primærhelsetjeneste

84.1 Allmennlegetjenesten inkludert fastlegeordningen

Ingen kommuner søkte midlertidig dispensasjon i 2011.

Vi har ikke gjennomført kartlegging av fastlegeordningen mht. kapasitet og stabilitet.

84.2 Turnustjeneste

Vi har 46 turnusplasser for leger i kommunehelsetjenesten. I 2011 gjennomførte 35 turnusleger på "vårkullet" og 44 på "høstkullet" sin turnustjeneste i Nordland. Vi får ofte tildelt mer enn 46 turnusleger, men til nå har ikke dette vært noe problem, da det erfaringsmessig er ganske stort frafall (pga permisjoner og lignende). I 2011 hadde vi 9 frafall både på vår- og høstkullet.

Vi arrangerte kurs i akuttmedisin (samarbeid med Nordland legeforening) samt kurs i offentlig helsearbeid og trygdemedisin. I disse kursene var det også innlagt samling med fylkesveilederne. Fylkesveilederne gjennomførte i tillegg samlinger lokalt for hvert kull. Tilbakemeldingene på kursene og gruppesamlingene var svært gode.

Turnustjenesten for fysioterapeuter har vært administrert i henhold til forskrift og retningslinjer. Fylkesmannen har skaffet tilstrekkelig antall turnusplasser og bidratt til at de kandidater som har hatt behov for assistanse, har fått dette. Kurs i offentlig helsearbeid for fysioterapeuter i turnus, er gjennomført sammen med leger i turnustjeneste. Kurs for veiledere av fysioterapeuter i turnus planlegges høsten 2012 i samarbeid med Troms og Finnmark.

84.4 Helsetjenesten til innsatte i fengsel

Det foreligger avtaler om samarbeid mellom vertskommunene og spesialist helsetjenesten om utredning og behandling av innsatte med psykiatrisk sykdom og/eller rusproblemer.

LARiNord ivaretar ikke sitt opplæringsansvar for fengselsbetjenter når det gjelder utdeling av LAR-legemidler. Nødvendig opplæring blir gitt av sykepleiere/farmasøyter.

Dette er for øvrig et område vi av ressursmessige hensyn ikke kunne prioritere i 2011, jf. vårt brev av 10.06.11 til HOD.

84.5 Helsetjenestetilbud til asylsøkere, flyktninger, familiegjennforente og direktebosatte overføringsflyktninger

Vi hadde ikke spesiell oppmerksomhet mot dette området i 2011, jf. vårt brev av 10.06.11 til HOD.

Vi besvarte enkelthenvendelser fra kommunehelsetjenesten når det gjaldt helsetjenester til asylsøkere, flyktninger og familiegjennforente.

Det ble ikke gjennomført egne kompetansehevende tiltak på dette området. Det ble tildelt midler for kompetansehevende tiltak innenfor kjønnslemlestelse.

Det ble orientert om IS-1022 (2010) og I-5/2009 på samlinger for helsesøstre.

84.6 Helse- og omsorgstjenester i et flerkulturelt samfunn

Temaet blir ivaretatt i saker der det er aktuelt, men var ikke gitt spesiell oppmerksomhet i 2011, jf. vårt brev av 10.06.11 til HOD.

FAD har i samarbeid med Fylkesmannen i Nordland igangsatt et pilotprosjekt hvor målet er å bidra til å øke kompetansen om samisk språk og kultur i kommuner med samisk befolkning, styrke og utvikle Fylkesmannens veiledningsrolle, samt systematisere og rapportere erfaringer som har overføringsverdi til andre fylker. Likeverdige sosial- og helsetilbud vil være et tema i prosjektet. Prosjektet er forankret i vår oppvekst- og utdanningsavdeling og avsluttes i 2013.

84.7 Helsetjenestetilbud til personer utsatt for seksuelle overgrep eller vold i nære relasjoner

Nordland prioriterte ikke kartlegging av kommunale handlingsplaner mot vold i nære relasjoner i 2011. Det vises til vårt brev av 10.06.11 til HOD. Vi mener fortsatt at dette er et område som RVTS-Nord har hovedansvaret for. I 2011 hadde vi ikke hatt noe formelt samarbeid med RVTS-Nord.

Vi mottar få henvendelser på dette område fra kommunehelsetjenesten.

De fleste kommuner i Lofoten, Vesterålen og Ofoten er fortsatt uten tilbud (16 kommuner) og deltar heller ikke i interkommunale ordninger om overgrepsmottak.

I Nordland er det fra tidligere etablert et overgrepsmottak i Bodø, for Salten, i et interkommunalt samarbeid med 10 andre kommuner. Overgrepsmottak på Helgeland har vært under planlegging en stund, planlagt oppstart høsten 2011. Etter planen skulle alle 18 kommuner på Helgeland være tilknyttet dette mottaket. Nå ønsker den største kommunen (Rana) ikke å delta i dette samarbeidet. Overgrepsmottaket har av den grunn ikke kommet i drift ennå.

Det pågår et oppfølgingsarbeid fra Fylkesmannen i Nordland for om mulig å få til oppstart av mottaket på Helgeland.

Fylkesmannen i Nordland mener at mottaket i Bodø holder et godt faglig nivå. De har innledet fast samarbeid med andre sentrale aktører som blant annet politi og krisesenter. Mottaket har knyttet til seg fast helsepersonell, som sykepleiere og leger.

84.8 Helsestasjons- og skolehelsetjenesten

Fylkesmannen har mye kontakt med ansatte innen helsestasjons- og skolehelsetjenesten. Helsesøstre søker ofte juridisk veiledning rundt ulike problemstillinger knyttet til taushetsplikt og kontakt/samarbeid med barnevernet. Det vises for øvrig til rapportering på pkt. 83.1 og pkt. 83.3, samt rapporteringskrav i styringsdokumentet til opptrappingsplan for psykisk helse.

Nye veiledere og faglige retningslinjer blir fortløpende lagt ut på vår internettside, samt presentert i møter med ansatte i kommunene gjennom kommunebesøk, konferanser/fagmøter og tilsynsarbeid.

Når det gjelder kapasiteten i helsestasjons- og skolehelsetjenesten ble det i 2011 ikke gjennomført egne kartleggingsundersøkelser. Vi viser imidlertid til Helsedirektoratets egen spørreundersøkelse og strategidokument IS-1798. I kontakt med tjenestene fremkommer det en stadig sterkere bekymring for at det blir en nedskjæring av stillinger, noe som fører til at tjenestetilbudet reduseres.

84.9 Svangerskapsomsorgen

Fylkesmannen har ikke gjennomført egne kartlegginger for å etterse at fylket har tilstrekkelig jordmordekning. Vi har ikke mottatt noen henvendelser/klagesaker som tilsier at det er underdekning av jordmødre i svangerskapsomsorgen.

Det var ikke spesielt fokus på dette område i 2011, jf. til vårt brev av 10.06.11 til HOD.

Nye veiledere/rundskriv omtales fortløpende på vår internettside.

84.10 Kjønnslærestelse

Vi lyste ut / orienterte om tilskuddsmidler til kompetansehevende tiltak for kommunene. Vi tildelte midler til en kommune som søkte om tilskudd til kompetansehevende tiltak.

Ubrukte tilskuddsmidler er tilbakeført.

84.11 Tannhelse

Vi hadde møte med fylkestannlegen for bl.a. å orientere om status for vedtak innen kap. 4 a i pasientrettighetsloven. Vi fulgte opp enkeltvedtak og ellers veiledet brukere av offentlig tannhelsetjeneste, samt ga råd ved klagebehandling. Det ble ikke gjort noen tiltak for å fremme samarbeid mellom kommuner og offentlig tannhelsetjeneste.

Resultatområde 85 Spesialhelsetjenesten

85.3 Lov om transplantasjon

Det ble ikke behandlet noen saker i 2011.

Antall saker

Embeter	Antall
FMNO	0

Sum	0
-----	---

85.4 Tillatelse til å rekvirere sentralstimulerende legemidler

I 2011 behandlet vi 584 søknader om spesiell tillatelse og 15 søknader om generell tillatelse. Til sammen behandlet vi dermed 599 søknader, og saksbehandlingstiden var 1 dag.

Tillatelser til å rekvirere sentralstimulerende legemidler. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMNO	599	1
Sum	599	

85.5 Kosmetisk plastikkirurgiske inngrep

Det ble ikke behandlet noen saker på dette området i 2011.

Kosmetisk plastikkirurgiske inngrep. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMNO	0	0
Sum	0	

Resultatområde 86 Omsorgstjenester

86.1 Omsorgsplan 2015

Fylkesmannen i Nordland har også i 2011 hatt fokus på omsorgsplanens hovedstrategier og delplaner, både i direkte møter med kommunene og i andre fora der det har vært naturlig at planen er tema, blant annet i samarbeid med KS.

Flere kommuner er godt igang med planlegging og bygging av sykehjem og omsorgsboliger. Fylkesmannen deltar på Husbankens oppstartmøter med kommuner som planlegger bygging. For Nordland er målet 660 boenheter, og til nå er det gitt tilsagn om tilskudd til i alt 577 boenheter.

I forbindelse med behandling av søknader knyttet til Kompetanseløftet 2015, viser det seg at aktiviteten er stor. Stadig flere får fagutdanning og flere deltar på videre- og etterutdanning. I Nordland har Demensomsorgens ABC vært fulgt opp av Kløveråsen kompetansesenter i samarbeid med Fylkesmannen. Eldreomsorgens ABC er blitt fulgt opp av Nasjonalt senter for aldring og helse. Tilsammen har 780 personer deltatt på undervisningen knyttet til disse 2 ABCene, med et klart flertall på Demensomsorgens ABC.

Vi er kjent med at tilrettelagte dagtilbud for personer med demenssykdom i liten grad er etablert ute i kommunene i Nordland. Det samme gjelder tilbud til pårørende. Dette er tema som er blitt tatt opp med kommunene og i konferanse som Kløveråsen kompetansesenter holdt sammen med Fylkesmannen i 2011 og vi vil fortsatt ha fokus på dette i 2012.

86.2 Demensplan 2015

Vi hadde også i 2011 spesielt fokus på kompetansehevede tiltak. Fylkesmannen i Nordland innledet i 2008 et samarbeid med Kløveråsen utrednings- og kompetansesenter for demens i Nordland og har videreført dette samarbeidet i årene etterpå.

Alle kommuner i Nordland har fått tilbud om opplæring i "Demensomsorgens ABC" og 34 kommuner har ved utgangen av 2011 takket ja til tilbudet. I alt har ca 750 ansatte i helse- og omsorgstjenesten deltatt eller deltar nå

på Demensomsorgens ABC. Det er også flere kommuner som er i gang med "runde 2" i opplæringen. Opplæringen skjer i regi av Kløveråsen.

Det er etablert en rekke fagnettverk for demenskoordinatorer/demenskontakter i hele fylket og alle kommuner har fått tilbud om deltagelse i demensnettverk.

Vi vil i 2012 følge videre opp tilbud til pårørende - «pårørendeskoler og samtalegrupper». Vi vil også se dette i sammenheng med gjennomført nasjonal kartlegging av kommunens tjenestetilbud til personer med demens. Tilbud om dagaktivitet vil også bli fulgt opp.

Hvert år arrangeres Demenskonferanse i fylket i regi av Kløveråsen kompetansesenter. Ved denne konferansen deltar Fylkesmannen med informasjonsarbeid for å bedre demensomsorgen.

Gjennom tilsyn og klagesaksbehandling er det stor oppmerksomhet rettet mot tjenestetilbudet til personer med demens og deres pårørende. Som et ledd i Eldresatsingen fra Statens helsetilsyn har det vært gjennomført flere tilsyn rettet mot helse- og omsorgstjenesten til eldre og personer med demenssykdom i vårt fylke.

I årene fremover ønsker vi å rette oppmerksomheten i større grad mot bedre tilrettelagte botilbud, dagaktiviteter og etablering av pårørendeskoler med spesielt fokus på yngre personer med demens.

Fylkesmannen var representert i referansegruppe for Utviklingsprogrammet om yngre personer med demens. Dette programmet er avsluttet.

86.3 Kompetanseløftet 2015

Kommunenes planer for gjennomføring og resultatrapporter for Kompetanseløftet er sammenfattet og sendt Hdir innen fristen 1. mars 2011.

86.4 Investeringsstilskudd til sykehjem og omsorgsboliger

Fylkesmannen deltok også i 2011 på Husbankens oppstartmøter med kommuner som planlegger bygging av sykehjem og omsorgsboliger. Aktiviteten var i 2011 noe mindre enn tidligere år, men det ble likevel avholdt møter med 7 kommuner. Tema var nybygg, renovering, utbygging av fellesareal og tilbud i forbindelse med samhandlingsreformen.

86.5 Kvalitet i helse- og omsorgstjenesten

Gjennom prosjektet "[Framsynt tilsyn](#)", se rapport på vår internettside, ble det i 2011 gjennomført møter med alle regionrådene i Nordland. Gjennom disse møtene har vi møtt politisk/administrativ ledelse og faglig ledelse i helse- og omsorgssektoren, i alle kommunene. Tema på disse møtene var bl.a. ledelsens ansvar for etablering av kvalitetssystemer, herunder internkontrollsystemer.

Når det gjelder legenormering i sykehjem hadde ikke dette spesielle fokus i 2011, men ble fulgt opp i tilsyn og enkeltsaker.

Utviklingssenter for sykehjem i Nordland hadde, sammen med KS, spesiell oppmerksomhet rettet mot etisk kompetanseheving.

Det ble på kurs informert om nye faglige retningslinjer for forebygging og behandling av underernæring. Ernæring var tema i tilsyn med kommunene. Utviklingssenter for sykehjem i Nordland hadde flere prosjekter om ernæring. Utarbeidet ernæringsbrosjyre ble sendt alle kommuner/sykehjem.

Det ble ikke avholdt kurs om IPLOS i 2011.

86.6 Utviklingssentre for sykehjem og hjemmetjenester/Lindrende behandling

Fylkesmannen er representert i fag- og samarbeidsrådene (tidligere styringsråd) både for Utviklingssenteret for sykehjem og Utviklingssenteret for hjemmetjenester, og deltar jevnlig i møter.

Utviklingssenter for sykehjem og Fylkesmannen samarbeidet også i 2011 om kurs for kommuneansatte i

pasientrettighetslovens kap 4A.

Vi har deltatt i vurdering av søknader og gitt innspill til prioriteringer vedrørende tilskudd til lindrende behandling.

Vi har et nært samarbeid med utviklingssentrene når det gjelder konferanser. Satsingsområder under Omsorgsplan 2015 er tema i disse konferansene, hvor helse- og omsorgstjenesten er målgruppe.

86.7 Økt forvaltningskompetanse. Saksbehandling i helse- og omsorgstjenesten

Det ble ikke gjennomført kurs i 2011 når det gjelder saksbehandling i helse- og omsorgstjenesten.

Det ble gjennomført 6 stikkprøvetilsyn, dokumentgransking, med fokus på saksbehandling i forbindelse med avlastning og korttidsopphold i sykehjem. Kommunenes saksbehandling er også tema i klagesaksbehandling og tilsynssaker.

Det vises for øvrig til resultatområde 77.8 når det gjelder opplæring/kursing i rettssikkerhet ved ytelse av helsehjelp med hjemmel i pasientrettighetslovens kapittel 4A.

86.8 Aktiv omsorg/Partnerskap med familie og lokalsamfunn

Dette er aktuelle tema i møter med kommunene og andre fora der kommunenes helse- og omsorgstjeneste er tema. Utviklingssenter for sykehjem i Nordland har bl.a. dette som tema i sine møter/fagdager for kommunene.

Kløveråsen har også hatt dette som tema på sin årlige konferanse, samt i nettverksmøter med demenskoordinatorer.

Rundskriv I-6/2009 har hatt spesielt fokus tidligere år, men ikke i 2011.

"Partnerskap" har ikke hatt spesielt fokus hos Fylkesmannen i forhold til helse- og omsorgstjenesten, men Nordland fylkeskommune arbeider aktivt med dette knyttet til folkehelse. Fylkesmannen har partnerskapsavtale med fylkeskommunen.

86.9 Rettssikkerhet ved bruk av tvang og makt overfor enkelte personer med psykisk utviklingshemning

Mottatte meldinger om skadeavvergende tiltak i nødssituasjoner

I enkeltstående nødssituasjoner som oppstår, er det nødvendig å fatte en beslutning umiddelbart om hvordan vesentlig skade kan hindres eller begrenses. En slik beslutning, jf. sosialtjenesteloven § 4A-5 bokstav a, skal nedtegnes like etter at tiltaket er gjennomført. Melding om beslutningen og gjennomføringen av tiltaket skal sendes til Fylkesmannen.

I 2011 mottok Fylkesmannen 507 slike meldinger om skadeavvergende tiltak i nødssituasjoner. Meldingene omfattet i alt 35 personer med psykisk utviklingshemning. Dette er en øking på rundt 200 meldinger fra 2010, men de omfatter færre personer.

Meldingene er gjennomgått og fulgt opp med henvendelse til aktuell kommune i de tilfeller der det var aktuelt.

Overprøving av vedtak

Dersom planlagt bruk av tvang og makt er nødvendig, skal kommunen fatte vedtak om planlagte skadeavvergende tiltak i gjentatte nødssituasjoner, jf. § 4A-5 bokstav b. Kommunen må også fatte vedtak dersom det anses nødvendig å bruke tvang eller makt for å dekke tjenestemottakeres grunnleggende behov for omsorg, herunder kosthold, personlig hygiene m.v., jf. § 4A-5 bokstav c.

Slike vedtak skal overprøves av Fylkesmannen.

Pr 31. desember 2011 var det i Nordland 59 godkjente vedtak i henhold til § 4A-5 bokstavene b og c. På samme tidspunkt i 2010 var det 46 godkjente vedtak, med andre ord en øking på 13 vedtak.

Kommunene har vansker med å tilfredsstille de formelle kompetansekrav som kreves ved gjennomføring av

vedtakene. I 51 av de 59 vedtakene har Fylkesmannen gitt dispensasjon fra utdanningskravene.

Stedlige tilsyn

Fylkesmannen skal føre tilsyn med gjennomføring av vedtak som nevnt ovenfor. Det ble i løpet av 2011 gjennomført 32 stedlige tilsyn.

Tilsyn som systemrevisjoner

Fylkesmannen gjennomførte i 2011 systemrevisjon med sosiale tjenester til personer med psykisk utviklingshemming i 2 kommuner; Tysfjord og Gildeskål. Tilsynsrapportene er tilgjengelig på www.helsetilsynet.no

Kompetanseheving

Det er ikke gjennomført kurs om kap. 4A i sosialtjenesteloven i 2011. Dette med bakgrunn i at det i 2010 ble gjennomført dagskurs på tre forskjellige steder i fylket. Alle kommuner fikk tilbud om å delta og det var god oppslutning.

Saksbehandlingstid

56 av 59 stadfestede vedtak var behandlet innen fristen på tre måneder.

86.10 IPLOS - individbasert pleie- og omsorgsstatistikk

Alle kommunene i Nordland leverer IPLOS-data med rimelig god kvalitet. IPLOS er vel innarbeidet i kommunene. Fylkesmannen etterspør IPLOS-registreringer gjennom klagesaksbehandling og tilsynsarbeid.

IPLOS-kartlegginger er sentrale i klagesaksbehandling og ved planlagte tilsyn.

Det ble ikke gjennomført IPLOS-konferanse i 2011, jf. vårt brev av 10.06.11 til HOD.

Resultatområde 87 Psykisk helse

87.7 Videre utvikling av det psykiske helsearbeidet i kommunene

I 2011 rapporterte kun 19 av 44 kommuner, jf. rundskriv IS-24/2010. Rapporteringen viser at noen kommuner bygger noe ned, flere kommuner opprettholder de etablerte tilbud og tjenester og noen få rapporterer om noe vekst. Ingen vekst tolker vi som en mindre nedbygging. Fordi midlene brukes til å styrke flere områder - kultur/fritid, skole/barnehagen, rusomsorgen, helsestasjon/skolehelsetjenesten, arbeid/sysselsetting, blir rapportering svært vanskelig og det elektroniske rapporteringsskjema er ikke lenger tilpasset virkeligheten i kommunene.

Fylkesmannen gir råd og veiledning blant annet i våre dialogmøter med kommunene, kurs, konferanser, gjennom tiltaket "Vårres unga - vårres fremtid", og andre arenaer hvor vi møter kommunene.

I flere kommuner er psykisk helsearbeid slått sammen med rusomsorgen. Dette gjør det vanskelig – og heller ikke ønskelig – å skille budsjettene for rusomsorg og psykisk helsearbeid, for å sjekke innsatsen i psykisk helsearbeid.

Kommunene er preget av ulik organisering og ulike budsjettrutiner. Midlene til psykisk helse brukes på flere områder og arenaer. Dette gjør det umulig å spore disse midlene tilbake i kommunale budsjetter.

Fylkesmannen samarbeider med NAPHA om etablering av nettverk. Faglige nettverk etableres innenfor lokalsykehusområdene og det lokale DPS inkluderes i nettverket. På Ytre Helgeland er det etablert et slikt faglig nettverk som nå er velfungerende. Nettverket "Stormkast" holder på å utarbeide en folder om psykisk helsearbeid. Det er noe paradoksalt at det i regi av NAPHA, jf. NAPHAs oppdragsbrev, etableres nettverk for psykisk helsearbeid – uten at disse nettverk også inkluderer rusomsorgen, de kommunale rusarbeidere og kompetansemiljøene for rus.

Fylkesmannens engasjement i forbindelse med gjennomføring av særskilte satsinger og etablering av ACT-team, er begrenset til oppfølging av et lokalt tilpasset ACT-lignende team ved Nordlandssykehuset, Salten psykiatriske senter. Dette teamet har vært virksom i flere år og har etablert gode samhandlingsrelasjoner med kommunene i Salten. Det er blant annet etablert et Saltenråd for psykiatri, hvor Fylkesmannen er representert. Etablering av ACT-team ved de seks andre DPS-ene i fylket er ikke en aktuell problemstilling. Dette begrunnes med at verken geografien, befolkningssammensetningen eller ressursituasjonen egner seg for etablering av ACT-team.

87.10 Gjennomføring av tvungent psykisk helsevern for personer som ikke har bosted i riket

Fylkesmannen i Nordland hadde ingen slike saker i 2011.

Antall saker

Embeter	Antall
FMNO	0
Sum	0

Resultatområde 88 Rusområdet

88.1 Alkoholoven

Antall klagesaker behandlet i 2011: 2

Rana kommune: Kommunens avslag på søknad om skjenkebevilling til bowlinghall stadfestet. Vi kom fram til at kommunen ved sin behandling av saken hadde vektlagt relevante og saklige hensyn.

Vefsn kommune: Kommunens vedtak om inndragning av skjenkebevilling for en uke på grunn av brudd på flere sentrale bestemmelser i alkohollovgivningen stadfestet. Vi kom fram til at det var begått flere brudd og at inndragning for en uke i dette tilfellet ikke var urimelig.

Vi mottar jevnlig henvendelser fra kommuner og privatpersoner om alkoholspørsmål. Det ble i 2011 behandlet en rekke søknader fra befalsmesser om utvidet skjenketid og utvidelse av skjenkelokale. Det fastsettes bevillingsgebyr for de statlige skjenkebevillingene som tilfaller den enkelte kommune.

Fylkesmannen er bevillingsmyndighet for skip med statlig skjenkebevilling. Hurtigruten ASA innehar i alt 12 statlige skjenkebevillinger. Vi har en del henvendelser fra rederiet i spørsmål om alkoholserveringen om bord i skipene, gjerne knyttet til alkoholrelatert reklame, herunder hvilke begrensninger som gjelder ved annonsering av alkoholholdig drikke knyttet til lokale mattradisjoner langs ruta. For hver skjenkebevilling er det krav om en godkjent styrer med stedfortreder. Vi godkjenner fortløpende de endringer av styrer/stedfortreder som rederiet foretar. Bevillingsavgift fastsettes av Fylkesmannen og tilfaller staten. I tillegg til Hurtigruten, har en rekke marinefartøyer statlig skjenkebevilling der vi fastsetter bevillingsgebyr som tilfaller staten.

Fylkesmannen behandler og innvilger hvert år utførsel av alkoholholdig drikk til Jan Mayen.

Antall saker

Embeter	Antall
FMNO	2
Sum	2

88.2 Rusmiddelarbeid

Det var økende fokus på rusområdet i 2011 i forhold til tidligere år. Dette vises gjennom søknadsmengden på tilskudd til kommunalt rusarbeid, og gjennom kommunenes kontakt med Fylkesmannens rusrådgiver.

Kommunenes rapporter om bruk av tilskuddsmidler til kommunalt rusarbeid ble sammenstilt og kvalitetssikret,

og sendt Helsedirektoratet innen fristen 15. april 2011.

Kommunenes rapporter om bruk av tilskuddsmidler til etter-/videreutdanning innen rusproblematikk ble sammenstilt og sendt Helsedirektoratet innen fristen 1. mai 2011.

Tilskuddsforvaltningen – kommunalt rusarbeid

Det ble behandlet 48 søknader på tiltak innen rusarbeid, 12 flere enn i 2010. Av disse ble det innvilget tilskudd til kommunalt rusarbeid til 37 tiltak. Søknadene er fra alle de store kommunene. Det har vært en økning i søknader fra mindre kommuner.

Det er 3 interkommunale prosjekter innen kommunalt rusarbeid, hvorav den ene omfatter 9 kommuner i Salten. 27 av 44 kommuner fikk tilskudd (økning med 4 kommuner), hvorav 2 til tillitspersonforsøket.

Særskilt oppfølging "Koordinerende tillitsperson"

Rana og Øksnes er med på forsøksordningen "Koordinerende tillitsperson". Kommunene har ulike organisering av forsøksordningen. Øksnes har inngått partnerskap med brukerorganisasjoner og arbeidsmarkedsbedriften Øksnes Asvo. Rana har organisert arbeidet som et rent kommunalt tiltak. Begge kommunene er kommet godt i gang med det faglige arbeidet, men har utfordringer knyttet til forankring opp mot ordinær drift. Begge kommuner har utarbeidet plan for hvordan dette skal implementeres. Det ble gjennomført ett møte med Rana, der også helse- og sosialledelsen deltok. Rusrådgiver har gjennom året hatt flere treffpunkter med prosjektansvarlig i begge kommuner, bl.a. gjennom deltakelse i samme konferanser og per telefon.

Fylkesmannen i Nordland har deltatt i:

- Nettverkssamling for "Tillitspersonsforsøket" initiert av Helsedirektoratet
- Helsedirektoratets prosjektgruppe for forsøksordningen

Råd og veiledning til kommunene

I samarbeid med Oppvekst- og utdanningsavdelinga var rusrådgiver på dialogmøte i 10 kommuner i 2011. Hensikten med dialogmøtene er å bli orientert om kommunenes arbeid innenfor områdene folkehelsearbeid, psykisk helse, barn og unges oppvekst, utdanning og rusomsorg. I tillegg til administrativ og politisk ledelse, deltar også enhetsledere og annet fagpersonell. Kommunene gir positiv tilbakemelding på denne formen for kontakt med embetet.

Forpliktende samarbeid mellom Fylkesmannen i Nordland og KoRus – nord

I 2007 ble det i samarbeid med embetene i Troms og Finnmark og KoRus – nord, utarbeidet «Plan for kompetanseheving innen rusfeltet i Nord-Norge 2007-2011». Dette dokumentet er gjenstand for årlige oppdateringer. Justeringene tar utgangspunkt i kommunenes behov for kompetansehevingsområder og statlige føringer.

I 2010 begynte arbeidet med å evaluere og rullere Kompetanseplanen. Dette arbeidet er videreført i 2011. Ny plan vil foreligge våren 2012.

I 2011 ble følgende kurs/samlinger/konferanser gjennomført i Nordland:

- Rusforum Nordland
- Kognitiv terapi
- Motiverende intervju
- Te ka slags nøtte?
- Erfaringskonferanse for rus
- Bruk av tvangstiltak etter sosialtjenesteloven
- Fra bekymring til handling

Faglig nettverk

To personer fra hver kommune inviteres årlig til en felles samling i Nordland, arrangert av Fylkesmannen. Hovedmålet med samlingen er erfaringsutveksling mellom kommunene, informasjon om utfordringer kommunene står overfor og formidling av statlige føringer. Samlingen i 2011 hadde som tema arbeid og rus/psykisk helse. NAV-ansatte ble også invitert på samlingen. Tilbakemeldinger på slike samlinger er gode.

Øke bruken av individuell plan i kommunene

Det er ikke blitt gjennomført særskilt opplæring knyttet til individuell plan (IP) i 2011. Vi har imidlertid sett det som hensiktsmessig å holde bevisstheten om IP oppe ved å minne om det i anledninger som byr seg. En prioritert oppgave har vært å knytte bruken av IP opp mot tilskuddsordningene. Vi har bedt om redegjørelser i de tilfeller antall registrerte individuelle planer er lav.

Iverksatt tiltak for å øke brukermedvirkning/pårørende

Fylkesmannen i Nordland bidrar på følgende måter:

- gir økonomisk støtte til prosjektarbeid i regi av brukerorganisasjoner
- deltar i fora initiert av brukerorganisasjoner og pårørendeorganisasjoner
- gjennomfører individuelle møter med begge aktører
- fokuserer på bruker- og pårørendemedvirkning og -innflytelse i innlegg og forelesninger

Tilskudd til videre-/etterutdanning

Vi har i 2011 brukt tilgjengelige kanaler for å stimulere til kompetanseheving gjennom tilskuddet. På tross av flere framstøt er det få kommuner som søker om dette tilskuddet.

Samordning av Fylkesmannens samlede virkemidler overfor kommunene

Intern samordning av tiltaksområder er en prioritert oppgave hos Fylkesmannen. Overføring av rusrådgiver til Helseavdelinga er et slikt virkemiddel. Det gjennomføres felles møter med rådgivere på rus, folkehelse, psykisk helse og Nav. I tillegg samordnes tilskuddsforvaltningen også med Fylkeskommunen.

Kompetansemidler over kap 763 post 21

Nordland fikk kr 547 000 til dette formålet. Midlene er fordelt slik:

- Tilskudd til brukerorganisasjoner: kr 100 000
- Kompetanseheving i kommunene: kr 195 000
- Konferanse "Rusforum Nordland": kr 60 000
- Bidrag til KoRus kurs: kr 63 000
- Rus nettverk Nordland: kr 72 000
- Bidrag til drift av rusrådgiver: kr 57 000

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
81 Tilsyn og klagesaksbeh. etter sosialtj. loven	kr 1 044 227,00	kr 804 554,00
82 Tilsyn og klagesaksbeh. etter helsetj. loven	kr 4 560 679,00	kr 36 957,00
83 Folkehelsearbeid	kr 825 188,00	kr 0,00
84 og 85 Primærhelsetj. og Spesialhelsetj.	kr 901 186,00	kr 680 551,00
86 og 75 Omsorgstj, Habilitering og Rehabilitering	kr 848 361,00	kr 110 725,00
87 og 88 Psykisk helse og Rusområdet	kr 877 052,00	kr 755 798,00
76 og 77 Kvalitet og samhandling og Andre oppdrag	kr 1 606 971,00	kr 287 332,00
Andre oppgaver under HOD	kr 398 866,00	kr 977 266,00
Sum:	kr 11 062 530,00	kr 3 653 183,00

Samferdselsdepartementet

Resultatområde 91 Oppdrag for Samferdselsdepartementet

91.2 Konesjon til anlegg og drift av taubaner

Beredskapsstaben har hatt 19 taubanesaker til behandling.

Utenriksdepartementet

Resultatområde 92 Oppdrag for Utenriksdepartementet

92.1 Apostiller

Embetet håndterte 633 apostiller i 2011. Til sammenligning var det 720 apostiller i 2010. På landsoversikten topper Russland etterfulgt av Spania, USA og Litauen.

Kulturdepartementet

Resultatområde 95 Tros- og livssynssamfunn

Fylkesmannen skal behandle saker lov om trdomssamfunn og ymist anna og forskrift etter denne lov. Vi informerer trossamfunnene i Nordland om hvilke frister og krav som gjelder for søknad og utbetaling av statstilskudd. Det ble i 2011 utbetalt til sammen kr. 1.336.116,- i statstilskudd fordelt på 26 samfunn. Det er mottatt regnskap og årsmelding som er gjennomgått og kontrollert. Et nytt samfunn ble registrert mens en søknad om registrering ble avslått. Avslaget ble påklaget og saken er til behandling i departementet.

Resultatområde 96 Gravferdsloven

Det ble i 2011 mottatt 58 henvendelser om askespredning mv. Det ble innvilget 35 askespredningssøknader og gitt 8 avslag.

Resultatområde 97 Lov om helligdager og helligdagsfred

Det ble i 2011 behandlet 2 søknader om dispensasjon for søndagsåpent. En søknad gjaldt søndagsåpent i forbindelse med Landskytterstevnet som ble arrangert i Bodø. Den andre søknaden gjaldt søndagsåpne butikker i Svolvær i november/desember før de tre siste søndagene før julaften. Denne søknaden ble avslått. Ellers mottar Fylkesmannen en del henvendelser fra butikkeiere som ønsker å holde søndagsåpent i turistsesongen, dvs. kunne kalles "turistbutikk".

Resultatområde 98 Oppdrag på det administrative området

98.1 Rekruttere og beholde medarbeidere

Tilsatte med innvandrerbakgrunn

Totalt 13 søkere til alle stillingene som var utlyst hos Fylkesmannen i Nordland i 2011, oppga utenlandsk bakgrunn. 16 av disse ble nøye vurdert før til slutt 6 ble innkalt til intervju. Av disse seks var det to som fikk tilsetting.

Det er planlagt et opplæringstiltak/kompetanseheving for tilsettingsrådet i løpet av våren 2012. I dette tiltaket vil det inngå gjennomgang av vårt embetsoppdrag vedrørende tilrettelegging for å rekruttere personer med innvandrerbakgrunn.

Utlysninger

Det ble utlyst eksternt 23 stillinger i løpet av året og totalt mottok vi 442 søknader. Ingen interne utlysninger. Totalt ble det gjort 36 tilsetninger på embetet – hvorav 22 var fast og 14 midlertidige.

Annet

Vi har flere aktiviteter som vi mener er medvirkende faktorer for å rekruttere og beholde våre medarbeidere. Et eget bedriftsidrettslag (Stabil) arrangerer blant annet ukentlige dagslysturer i mørketidsperioden, fjellturer, kajak-kurs, skiturer og tilbyr treningsavtaler ved byens treningsstudio til redusert pris. Det er også nedsatt egen velferdskomite ved hver avdeling som hver for seg legger til rette for jevnlig sosial aktivitet gjennom året, slik som friluftsturer og avdelingssammenkomster utenfor arbeidstid. Årlig nedsettes det egen komite for å arrangere personalfest med tilhørende underholdning, aktivitet og mat. Embetet har også et eget kor – Moloklang.

Lønn er også et virkemiddel for embetet. Det ble avholdt 2.3.4-forhandlinger to ganger i 2011 – først i juni og deretter i oktober. 2011 var også et år for mellomoppgjør i henhold til HTA, og følgelig ble det avholdt 2.3.3-forhandlinger i oktober.

Det er opprettet et eget nytilsatt-program som gjør at det er gjort både en forberedende prosess i forkant av tiltredelse i stilling (så som tilrettelegging av tilganger til diverse IT-verktøy, klargjøring av kontor og utstyr m.m.), samt at det er en egen plan for mottak og oppfølging de første ukene etter tiltredelse. Embetet har en egen fadderordning som sikrer ivaretagelse av både den nytilsatte, og de prosesser som er planlagt rundt vedkommende.

Det gjøres avdelingsvis tilrettelegging for å ha "fredagskaffe" for alle ansatte. Dette legges inn i et årshjul med oppnevnte avløsere for de som har publikumsservice, slik at alle skal ha mulighet til å delta. De sosiale arenaer er trivselskapende og bidrar til å beholde våre ansatte, samt gir oss et godt omdømme som arbeidsplass, noe som igjen kan være rekrutterende.

Inkluderende arbeidsliv

Ny IA-avtale ble inngått for perioden 01.01.10-31.12.13. Denne er orientert om på alle nivå i embetet og vi har hatt NAV-representant på besøk for å gå gjennom avtalens forpliktelser og forventninger for alle parter.

Arbeidsmiljøutvalget (AMU) har hatt IA oppe som egen sak ved to anledninger i 2011 og det er også blitt utarbeidet en revidert IA-plan for Fylkesmannen i Nordland som følge av AMUs aktive holdning til arbeidet på dette området.

Delmål 1 – Sykefravær

- o FMNO har som mål å holde det totale sykefraværet på et lavest mulig nivå, og i avtaleperioden under 4 %. For å nå dette målet, er det vektlagt tiltak som bevisstgjøring og aktiv vurdering av avvikskryss på egenmeldingsskjema, oppfølging av prosedyrer for samtaler og fravær, oppfølging og ansvarliggjøring ved fravær, samt opprettholde en god kontakt med behandler/NAV/bedriftshelsetjeneste når vi har behov for tilrettelegging eller oppfølging av ansatte.
- o Lov om folketrygd og arbeidsmiljø ble endret fra og med 01.07.11. Dette medførte at det sikres en tidlig og tett oppfølging av sykemeldte. For å imøtekomme lovendringen, ble det startet opp en prosess ved starten av 2011 for å utarbeide nye rutiner som var hensiktsmessig. Dette ble gjort gjennom

- partssammensatte utvalg og via tett dialog med NAV. Deretter ble det utarbeidet et eget informasjons- og opplæringstiltak i samarbeid med NAV, som ble gjennomført i forkant av lovendringstidspunktet. Sistnevnte aktivitet ble gjennomført via gjentakende arrangement – og sikret således at alle tilsatte fikk anledning til å delta. I etterkant av denne prosessen erfarer vi at flere av våre ledere og tillitsvalgte har fått en økt bevissthet rundt sykefraværsoppfølgingen og ønsker å sikre seg ytterligere kompetanseheving på området, noe som blant annet har gitt seg utslag i større deltakelse på arrangement som NAV står som arrangør av innenfor denne tematikken. Embetets administrasjon ser nå en enda tettere dialog med ledere, verneombud og tillitsvalgte for å finne de gode løsninger for våre sykemeldte arbeidstakere.
- o Et ytterligere tiltak har vært at alle nytilsatte får en ergonomisk gjennomgang og tilrettelegging av sin arbeidsplass i samarbeid med representant fra vår bedriftshelsetjeneste - HEMIS. Ut over dette har verneombud og leder et ansvar for å følge opp den ansatte i forhold til de psykiske og fysiske arbeidsvilkår.
  - o Det totale sykefraværet for 2011 var på 4,3 % (1586 dagsverk av 36.853 mulige). Av dette er fordelingen slik at kvinner var sykemeldt 2,5 % og egenmeldt 0,8 %, mens menn var sykemeldt 0,7 % og egenmeldt 0,3 %.
  - o Etter nærmere vurdering finner vi det ikke bekymringsfullt at det totale sykefraværet ikke kom under 4 % slik som målsettingen var. Dette skyldes langtidssykemeldinger for forhold utenfor arbeidsgivers kontroll. Hadde vi korrigert for dette, vil prosentandelen blitt langt lavere.

Delmål 2 – Personer med redusert funksjonsevne

- o Vi er positiv til å bidra til at personer med nedsatt funksjonsevne får mulighet for økt sysselsetting. Embetet har hatt en god dialog med NAV rundt dette og inngikk allerede i 2008 en avtale om IA-plasser. I løpet av 2011 var det flere vurderinger om mulige arbeidsutprøvinger, uten at det resulterte i faktisk utplassering. Dog ble det mot årets slutt iverksatt en ny prosess rundt dette som man forventer fullført påfølgende år.
- o Tiltak for å bidra i dette arbeidet, har vært å være fleksibel og kreativ ved forespørsler om IA-plass, kartlegging og gjennomføring av spesielle behov for tilrettelegging av arbeidsplasser, utlysningstekst ved ledighet i stillinger som inneholder FADs oppfordring for innhold rundt dette, samt rutinemessig innkalling til intervju hvis vi mottar søkere som gir oss opplysning om dette og som er kvalifiserte for stillingen. I 2011 mottok embetet tre søkere som tilkjennega nedsatt funksjonsevne og én av søkerne ble innkalt til intervju.
- o Et resultat av arbeidet med dette har i 2011 vært en økt bevisstgjøring og dialog om tilgangen på teleslynger for høreapparatbrukere, samt endrede behov for IT-løsninger når funksjonsnivå endrer seg hos våre ansatte.

Delmål 3 – Økning av gjennomsnittlig pensjonsalder

- o I avtaleperioden har embetet et mål om å ha en gjennomsnittlig pensjonsalder på 65 år og på sikt 67 år (utenom de som tar ut uførepensjon). Det var totalt 4 personer som gikk av med pensjon i 2011. Gjennomsnittsalderen på disse var 66,5 år. Tiltaket for å nå dette, har vært å ha en individuell tilrettelegging av arbeidsoppgaver. Gjennom 2011 har dette resultert i at noen arbeidstakere har valgt å stå i jobb lengre. I tillegg har det blitt oppnådd en meget godt styrt prosess hvor nyrekruttering i forbindelse med kommende avgang fra arbeidslivet, skjer på en måte hvor både arbeidstaker, kollegaer og ledelse kjenner på at de viktige ting blir ivaretatt.
- o Det ble satt i gang planlegging en “pensjonsdag”, hvor alle ansatte kunne få orientering om muligheter rundt vårt medlemskap i Statens Pensjonskasse. Denne dagen vil arrangeres tidlig i 2012. Håpet er at dette også resulterer i at bevisstheten rundt de muligheter man har til å stå lengre i arbeide med tilrettelegging, i kombinasjon med pensjonsordninger, vil øke.

Tilsatte med innvandrerbakgrunn

Embete	Antall 2010	% 2010	Antall 2011	% 2011
FMNO	3	2	6	4
Sum	3	2	6	4

98.2 Kompetanseutvikling

Det har blitt gjennomført flere kompetansehevende tiltak gjennom 2011. Den mest omfattende kompetanseheving har skjedd av våre nytilsatte. Dette er blitt gjort gjennom vårt program for alle nyansatte. Programmet medfører også at den som gir opplæring samtidig får egen kompetanseheving med faglig oppdatering på de aktuelle områder.

I desember 2010 ble det innført nytt tidsregistreringssystem, WinTid. Dette inneholder både en ansattmodul og en ledermodul. Gjennom 2011 har det vært kjørt kurs for alle ansatte og ledere. I etterkant av kursene har det også vært gjort undervisning en-til-en ut fra de respektives behov. Lederopplæringen som ble gjort i forhold til WinTid tok også inn over seg andre forvaltningsområder for personell. Her kan blant annet nevnes arbeidstidsordninger, hovedtariffavtale, permisjonsreglement og ferielov.

Lederutviklingskurset "Sats" ble påbegynt i 2011 for de av våre ledere som var ny i sin rolle i embetet. Dette er blitt fulgt opp ved først å delta på felleskurs, for deretter å ha nettverkssamlinger internt i embetet med gjennomgang av kursets forskjellige moduler. Dette har også medført opprettelse av en adekvat arena for i forhold til forskjellige lederutfordringer som en statlig leder står i.

Fylkesmannen har innført en intranettside basert på plattformen "Sharepoint". Vi har gjennomført omfattende internopplæring for alle ansatte slik at man kan sikre bedre erfaringsutveksling, deling av og tilgang på informasjon/kompetanse internt i embetet.

Utvidet ledersamling har vært arrangert i 2011. Deltakerne besto av ledere på alle ledernivå, samt verneombud og hovedtillitsvalgte i LO, YS, Unio og Akademikerne. I tillegg er det avholdt en felles fagdag for alle ansatte i embetet. Sistnevnte aktivitet er et årlig arrangement som blant annet legger til rette for heving og deling av egen kompetanse. Dette er også en god arena for dialog, samhandling, fellesskapsforståelse og mulighet for gjensidig orientering. I sum øker disse samlingene en samarbeidskompetanse som alle parter drar nytte av.

Ut over overnevnte tiltak kommer de forskjellige kurs, studier, konferanser, nettverk og andre arrangement som ansatte deltar på innenfor de fag- og samarbeidsområder man er en del av.

Fordeling menn/kvinner i lederstillinger

Embete	Kunngjorte lederstillinger	% tilsatte kvinner	% tilsatte menn	Antall kvinnelige ledere	Antall mannlige ledere
FMNO	3	66	34	8	18

Fordeling av kompetansemidler

Embete	% kompetanse kvinner	% kompetanse menn	% under 50 år	% over 50 år
FMNO	55	45	40	60

98.3 Medvirkning

Fylkesmannen i Nordland har hatt en representant i det regionale nettverket som er opprettet ut fra HTA kap. 5.6.1, av FAD og hovedsammenslutningene. Det har som mål å fremme samarbeidskompetanse, kunnskap og felles forståelse rundt vårt lov- og avtaleverk. Sture Elvevoll (administrasjonssjef) har sittet som representant første halvdel av 2011. Ny person inn i nettverket ble deretter Bente Anita Solås (personalsjef).

Nettverket har avholdt en konferanse med temaet "Fremtidens arbeidsliv" i Tromsø over 2 dager høsten 2011. Tilbakemeldingene var meget gode fra de 101 deltakerne som leverte inn evalueringsskjema i etterkant.

Totalt har det vært 16 fagforeninger som var representert ved Fylkesmannen i Nordland i 2011, og av disse var det fire hovedsammenslutninger med respektive hovedtillitsvalgte. Det har vært utviklet jevnlig samarbeidsmøter mellom arbeidsgiver- og arbeidstakerrepresentantene, samt evalueringsmøte av det forutgående samarbeidet. I tillegg har det vært avholdt to forhandlingsmøter etter HTA pkt. 2.3.4, samt ett i henhold til HTA pkt. 2.3.3. I etterkant av forhandlingene ble det også avholdt et evalueringsmøte.

Vårt arbeidsmiljøutvalg har også hatt sine jevnlig møter, og arbeidsgiver hadde lederansvaret i AMU i 2011. Det ble påbegynt et arbeid med å evaluere planer og prosedyrer som AMU forvalter, og dette vil pågå inn i 2012 før slutføring og implementering.

Vernetjenesten har deltatt aktivt i den individuelle arbeidsplassvurderingen, både ved å melde inn behov for vurderinger og deltakelse underveis i vurderingsutførelsen. AMU har også startet arbeidet med å se på hvordan vernerundene utføres og om de kan forbedres.

98.4 Likestilling og likeverd

		Kjønnsbalanse			Lønn		Deltid		Midlertidig		Foreldreperm.		Legemeldt fravær	
		m %	k %	Totalt N	m (kr/%)	k (kr/%)	M%	K%	M%	K%	M%	K%	M%	K%
Totalt i virksomheten	2011	43	57	147,3	100%	101%	6%	5,8%	3,0%	8,1%	26,40%	73,60%	1,6	4,3
	2010	43	57	150,9	2599944	3167495	33	67	38	62	33	67	7	93
	2009	45	55	199,7	3172948	3659278	41	59	48	52	23	77	32	68
Embetsledelse	2011	62,50%	37,50%	8	100%	97%								
	2010	50	50	2	76983	79583								
	2009	50	50	2	67900	77833								
Lederstillinger	2011	72,30%	27,70%	18	100%	102,90%								
	2010	71	29	24	842300	352033								
	2009	66	33	27	836250	410392								
Saksbehandler_I	2011	45%	55%	45	100%	102,20%								
Saksbehandler_II	2010	43	57	101	1536586	2047247								
	2009	57	65	122	1932010	2202676								
Saksbehandler_II	2011	40,70%	59,30%	59	100%	103,20%								
Saksbehandler_I	2010	17	83	29	144075	688632								
	2009	24	76	50	336788	968377								
Kontorstillinger	2011	14,30%	85,70%	21	100%	103,50%								
	2010													
	2009													
Ung,lærling,tilta	2011	100%		1	100%									
	2010													

Vurdering av likestillingssituasjonen på bakgrunn av etnisitet, religion og funksjonsnedsettelse

Rekruttering er et område som har vært gjenstand for vurdering hva angår likestilling. Det har ikke vært definert noe spesifikt mål ut over ønsket om mangfold i den statlige arbeidsstyrken. Dog har vi ved hver rekrutteringsprosess arbeidet systematisk med det mål for øye å ikke forskjellsbehandle, men la kompetanse stå i sentrum av vurderingene. Søknader leses nøye for om mulig å avdekke hvorvidt personer har nedsatt funksjonsevne eller innvandringsbakgrunn.

I rekrutteringsarbeidet arbeider vi systematisk med annonsetekstene hvor vi nå bruker følgende ordlyd:

Den statlige arbeidsstyrken skal i størst mulig grad gjenspeile mangfoldet i samfunnet og utnytte potensialet i befolkningens samlede kompetanse. Staten oppfordrer derfor kvalifiserte kandidater med ulik utdanning, arbeids- og livserfaring til å søke jobb i staten. Søkere som gjør oppmerksom på at de har nedsatt funksjonsevne og/eller innvandringsbakgrunn vil bli innkalt til intervju dersom de er kvalifiserte for stillingen.

Under intervju stilles det ikke spørsmål omkring religion, seksuell legning, hvorvidt man er gravid eller skal ha flere barn.

Tiltak som er besluttet via vårt planverk, er å være kreativ og fleksibel i vår holdning når vi blir forespurt om å stille opp med tilrettelegging av arbeidstrening for personer med redusert funksjonsevne. Fylkesmannen har et bevisst forhold til integrering av personer som på grunn av sin innvandringsbakgrunn sliter med å få innpass i arbeidslivet.

Vi har få ansatte generelt med etnisk minoritetsbakgrunn og ingen i lederstillinger. Det er også få søkere med en slik bakgrunn. Det viser seg også at vi har få søkere med nedsatt funksjonsevne til våre stillinger. For å imøtekomme disse utfordringene, har vi tilegnet oss kunnskap via konferanser omkring mulige arenaer hvor vi kan treffe målgruppene. Et tiltak har vært å registrere oss som arbeidsgiver på nettsiden "Jobbportal for personer med nedsatt funksjonsevne" rett før årsskiftet. Alle våre utlysninger på ledig stilling vil skje også der fra og med 2012.

I embetet arbeides det for å motvirke stereotypier gjennom vårt personalarbeid. Tiltak i så måte er å oppmuntre til å ha temaet på dagsorden i lederfora, partssammensatte utvalg samt avdelings- og seksjonsplattformer. Et viktig tiltak har vært å søke kompetanseheving ved å delta på konferanser omkring tematikken.

I vårt arbeidsmiljøutvalg har vi i 2011 hatt likestilling som egen sak ved en anledning med enighet om å gjenta dette også i 2012. Embetets øverste ledermøte har også hatt dette oppe som egen sak i 2011.

Vi søker til enhver tid å behandle både våre medarbeidere og fremtidige arbeidstakere ut fra de behov og det ståsted de måtte ha. Blant annet gjøres dette gjennom:

- Arrangering av avdelingsmøter på dagtid slik at småbarnsforeldre kan delta under tiden som de har adekvat tilsyn til sine barn
- Gi stor grad av frihet til å styre arbeidsoppdrag som medfører reiser ut over ordinær arbeidstid slik at private omsorgsoppgaver blir ivaretatt
- Ordning med hjemmekontor
- Fleksibel arbeidstid
- Individuell tilrettelegging der det er behov og mulig å gjennomføre

98.5 Føringer på IKT-området

Fylkesmannen skal følge opp fylkesmennes GIS-strategi; Fylkesmannen i Nordland har egen GIS-koordinator som skal samordne og utvikle geodata-arbeidet i embetet. Koordinatoren skal også i samarbeid med kartverket og fylkeskommunen legge til rette for økt bruk av geodata i kommunene og nordlandsamfunnet for øvrig. Siste halvår har GIS-koordinatoren hatt permisjon. Deler av hans oppgaver er overført til andre, mens andre oppgaver utføres på et minimumsnivå. Oppdrag i henhold til GIS-strategiens punkt 3.1-3.6 er fulgt opp. I tillegg til god kompetanse innen GIS på landbruksavdelingen og miljøvern avdelingen, bygges det nå og opp slik kompetanse i beredskapsstaben.

Kartkontoret har i samarbeid med Fylkesmannen hatt kurs for kommunene i bruk av kart/geodata-referert informasjon.

Fylkesmannen har etablert internettsiden «[Nordlandsatlas](#)» som gir mulighet for en enkel sammenstilling av kartdata fra ulike sektorer, plandata osv.

Andre

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
Andre faglige oppg. på oppd. for statlige virk.	kr 492 001,00	kr 0,00
Andre faglige oppgaver for ikke-statlige virk.	kr 0,00	kr 0,00
Ressursbruk knyttet til adm/felles oppg./drift	kr 26 858 148,00	kr 0,00
Sum:	kr 27 350 149,00	kr 0,00